302

3

hemingway / kilimanjaro'nun karları

NOBEL ÖDÜLÜ

HEMINGWAY

Bütün Eserleri / 3

kilimanjaro'nun karları

bilgi yayınevi

BİLGİ YAYINLARI 302
ERNEST HEMINGWAY BÜTÜN ESERLERİ 3

ISBN 975-494-128-9
90. 06. Y. 0105. 0190

Birinci Basım 1984

İkinci Basım
Ocak 1990

ERNEST HEMINGWAY

Bütün Eserleri

3

Kilimanjaro'nun Karları

Türkçesi Aziz Üstel — Neşe Başman

kapak düzeni : fahri karagözoğlu

ERNEST HEMINGWAY/BÜTÜN ESERLERİ

1. İhtiyar Balıkçı
2. Afrika'nın Yeşil Tepeleri
3. Kilimanjaro'nun Karları
4. Silahlara Veda
5. Kazanana Ödül Yok
6. Akıntı Adaları
7. Güneş de Doğar
8. Çanlar Kimin için Çalıyor
9. Ya Hep Ya Hiç
10. İşgal İstanbul'u
— Paris Bir Şenliktir

İ Ç İ N D E K İ L E R

KILIMANJARO'NUN KARLARI

Kilimanjaro, karla kaplı, 6500 metre yüksekliğinde bir dağ. Afrika'nın en yüksek dağı olduğunu söylerler. Masai dilinde, bu dağın Batı doruğuna «Ngàje Ngâi»; senin benim anlayacağım dildeyse «Tanrı'nın Evi» diyenler var. Batı doruğuna yakın bir yerde, kurumuş, donmuş bir leopar iskeleti olduğu söylenir. Söylenir de, kimse kalkıp bu leoparın, o yükseklikte ne aradığını açıklayamaz...

«İşin en güzel yanı, acısız olması.» Adam durdu; sonra devam etti: «Başladığını da böyle anlıyorsun zaten.»

«Sahiden mi?»

«Elbette. Bu koku için tabi, çok özür dilerim. Mideni kaldırıyordur herhalde.»

«Lütfen.. böyle söyleme.»

«Şunlara bak!» Adam iç geçirdi: «Ne çekiyor bunları buraya? Koku mu yoksa görüntü mü?»

Adamın yattığı sedyeden bozma karyola, mimoza ağacının gölgesine kurulmuştu. Gölgenin ötesine baktı; açık saçıklığın doruğunda, insana salt apış aralarını anımsatan bir kayalığın dibinde, üç kocaman kuş, gagalarından salyalar damlatarak bakıyorlardı. Bir alay ka-

darı da daireler çizerek gökyüzünü parselleme kavgasındaydı.

Adam hırladı:

«Kamyon ayvayı yediğinden bu yana oradalar. İlk kez toprağa pençe atıyorlar ama. Öykünün birinde bunlardan yararlanırım diye, önceleri gözlerimi onlardan ayırmıyordum. Şimdiyse gülünç geliyor bana.»

«Böyle şeyler söyleme.»

«Canım, laf ola beri gele. Konuşmak iyi geliyor, biliyor musun? Ama tabii seni de rahatsız etmek istemem.»

«Beni rahatsız etmezsin.» Kadın içini çekti: «Sinirim bozuluyor, böyle aylak aylak oturmaktan. Uçak gelinceye kadar, iyi vakit geçirmenin bir yolunu bulsak diyorum.»

«Ya da uçak gelmeyinceye kadar.»

«Ne olursun bir şeyler söyle de yapayım. Yapabileceğim bir şey olmalı.»

«Bacağımı kökünden kesip atabilirsin; hiç değilse ağrıdan kurtulurum. Ya da beni vurabilirsin. İyi nişancı oldun. Ateş etmeyi sana ben öğrettim değil mi?»

«Lütfen böyle şeyler söyleme. Sana okuyabilir miyim?»

«Ne okuyacaksın?»

«Kitap torbası var ya, onun içinde okumadığımız şeyler olmalı.»

«Dinleyemem. Konuşmak kolayıma gidiyor Tartışıyoruz, böylece zamanın nasıl geçtiğini anlayamıyoruz bile.»

«Ben tartışmam. Hiçbir zaman tartışmak istemem. Bir daha hiç tartışmayalım. Asabımız

ne kadar bozulursa bozulsun. Belki bugün, bir başka kamyonla gelirler. Belki de uçak gelir.»

«Kıpırdamak istemiyorum yerimden. Kıpırdamanın bir anlamı yok... Eğer senin işini kolaylaştırmayı saymazsak.»

«Ödleklik seninkisi.»

«İnsanı illet etmesen olmaz değil mi? Bıraksan da şöyle, rahat rahat, keyfini çıkara çıkara ölsem... Ne diye bok atıyorsun anlamıyorum?»

«Ölmeyeceksin.»

«Saçmalama. Ölmek üzereyim. Şu puşttara sorsana!»

Kusmuk sonrası, safra yeşili, iğrenç kuşlara baktı. Dazlak kafalarını öne eğmiş, tüylerinin arasına gömmüşlerdi. Dördüncüsü pike yaptı, indi, badi badi koştu, diğerlerinin yanında sıraya girdi.

«Her kampın çevresinde bunlardan görürsün. Ama insan genellikle farkına varmıyor. Eğer pes etmezsen ölmezsin.»

«Nerede okudun bunu? Sen ne salaksın be!»

«Kendini düşünmekten vaz geç artık.»

«Yahu sen ne manyaksın?!» Adam başını salladı: «Bu benim işim be, mesleğim!»

Derin bir soluk alarak öyle kaldı. Kıpırdamadı. Sesini de çıkarmadı. Derken taa karşıya, dikey dalgalar halinde ovaya yayılan sıcağın ötesine, çalıların dibine dikti gözlerini. Kuru sarının önünde beyaz noktalar oluşturan cilveli yabanhindilerine, daha da ötede, sağda otlayan zebra sürüsüne baktı. Burası aslında sevimli bir kamptı. Kocaman ağaçların altında, sırtını tepelere vermiş, suyu bol. Biraz ötesin-

de de kumçullukların sabah karanlığında yarenleştiği, kurumaya yüz tutmuş bir kuyu vardı.

«Okumamı istemez misin?» Kadın, karyolanın başucuna yakın, çadır bezinden yapma bir koltukta oturuyordu. «Rüzgâr çıktı çıkacak.»

«Hayır teşekkür ederim.»

«Belki kamyon gelir.»

«Kamyondan başlatma.. umurumdaydı kamyon..»

«Benim umurumda.»

«Benim dert etmediğim, bir tarafıma sallamadığım o kadar çok şeye takılıyorsun ki, hayret!»

«O kadar da değil Harry.»

«Bir içki içsem.»

«Sana yaramıyor. Black'in kitabında ne diyordu, unuttun mu? İçkiden uzak durman gerekiyor. İçmeyeceksin.»

Adam kükredi:

«Molo!»

«Buyur Bwana?»

«Viski soda getir bana.»

«Baş üstüne Bwana.»

«İçmemelisin.» Kadın yineledi. «Bırakmak, terk etmek derken bunu kastediyorum. Sana yaramıyor içki, kitap böyle diyor. Yaramadığını ben de biliyorum.»

«Hayır.» Kestirip attı adam: «Yarıyor!»

Eh, böylece bu da bitti, diye düşündü adam. Artık kendi başına bitirmesine olanak yoktu. Böyle noktalanacaktı anlaşılan; bir bardak içki yüzünden kavga ederek. Sağ bacağında kangren başladı başlayalı, ağrı da yok ol-

muş, korkuyu da yanı sıra sürükleyip götürmüştü. Artık korkunç bir yorgunluk ve her şeyin böyle yitip gideceği inancının verdiği bir öfke kaplamıştı benliğini. Yolun sonuyla ilgili hemen hemen hiçbir kaygısı yoktu. Merak da etmiyordu. Halbuki yıllarca bir tutku gibi dört bir yanını sarmıştı ölüm korkusu; ama şu anda, hiçbir anlamı kalmamıştı. Benliğini saran o korkunç yorgunluk, ölümle buluşmayı pek kolaylaştırıyordu hani.

Artık yıllarca yazmayı tasarladığı şeyleri kâğıda dökemeyecekti. Hani, daha iyi öğrenince, daha iyi gözleyince yazarım dediklerini. Böylesi daha iyiydi belki de. Kaleme davranıp, yazmaya kalkışmak, sonra da ağzına yüzüne bulaştırmaktan iyiydi hiç yazmamak. Belki de hiçbir zaman yazamayacaktın, onun için bunca yıl oyaladın durdun kalemini, diye geçirdi içinden. Kim bilir? Artık öğrenecek zaman da kalmamıştı.

«Keşke buraya hiç gelmeseydik.» Adamın elindeki bardağa gözlerini dikmiş, alt dudağını dişliyordu kadın: «Paris'te böyle bir şey başına gelmezdi. Hep Paris'i ne kadar çok sevdiğini anlatırsın. Paris'te kalabilirdik, ya da başka bir yere gidebilirdik. İlle de avlanmak istiyorsan, Macaristan'a giderdik. Keyfimize bakardık.»

«Senin şu iğrenç paran...»

«Haksızlık etme. Benim olduğu kadar senin de paran. Her şeyi bırakıp peşin sıra istediğin yere gitmedim mi, her istediğini yapmadım mı? Keşke buraya hiç gelmeseydik.»

«'Buraya bayıldım' diyen sendin.»

«Sen iyiyken dedim bunu. Ama şimdi nefret ediyorum. Bacağına böyle bir şey niye oldu anlamıyorum. Ne günah işledik de başımıza böyle bir şey geldi?»

«İlk çizildiği zaman tendürdiyot sürmeyi ihmal ettim... Sonra da aldırmadım; nasıl olsa iltihap toplamaz dedim. Ama toplamaya başlayınca oksijenle geçiştirmeye çalıştım, o bilmem ne tozu bitmişti ya? Kılcal damarları tıkayan, sonra da felç olmalarına yol açan melhemi hiç sürmeyecektim. Kangren bu yüzden başladı zaten.» Kadına baktı: «Daha başka..?»

«Bunlardan söz etmiyorum ben.»

«Eğer o geri zekâlı, Kikuyu Kabilesinden gelme herif yerine, doğru düzgün bir sürücü bulsaydık, motor yanmazdı.»

«Bunu da kastetmedim.»

«Eğer aileni terk etmeseydin, o sittirici para babalarını, kibar mahallelerin temel direklerini, benim peşime takılıp buralara...»

«Deli misin sen; ben seni sevdim! Haksızlık ediyorsun. Seni şimdi de seviyorum. Her zaman da seveceğim. Sen beni sevmiyor musun?»

«Hayır.» Adam başını salladı: «Sevdiğimi sanmıyorum. Seni hiçbir zaman sevmedim.»

«Harry neler söylüyorsun sen? Aklını kaçırmışsın...»

«Hayır.. Hem zaten aklım yok ki kaçsın... ya da kaçırayım.»

«İçme şunu. Sevgilim, yalvarırım içme artık. Elimizden gelen her şeyi yapmak zorundayız.»

«Sen yap... ben yorgunum.»

Karaağaç Tren İstasyonuna dönüverdi birden. Elinde bavulu, Doğu Ekspresinin biraz ötesinde durmuş, trenin tek, kocaman gözünden çıkan ışığı, ışığın karanlıkları bir matkap örneği delip geçişini izliyordu dalgın dalgın. Trakya'dan ayrılıyordu, ordunun hemen ardından. Bunu akıl dağarcığının bir köşesine yerleştirmiş, sonradan yazacaklarım başlıklı listeye not düşmüştü. Sabah, kahvaltıda pencereden dışarı bakarken, Bulgaristan'ın karlı dağlarına gözü takılmıştı. Nansen'in sekreteri yaşlı adama dönüp, dağların tepesinde oturanın kar olup olmadığını sormuştu. Yaşlı adam da şöyle, ilgisizce bir bakmış, sonra başını sallayıp hayır, demişti; kar değil bu. Bu mevsimde kar yağmaz, daha çok erken. Sekreter de öbür kızlara tekrarlamıştı Nansen'in sözlerini. Hayır, kar değil. Kızlar da papağan gibi yinelemişlerdi: Hayır kar değil. Biz yanılmışız, kar mar değil. Ama kardı mübârek; bal gibi kar. Nüfus değişimine karar verdiği zaman da bu karın içine yollamıştı hepsini. Ve o kış, çiğneye çiğneye akını karaya dönüştürdükleri, sonra da üzerine boylu boyunca serilip öldükleri de kardı işte.

Noel boyunca Gauertal'de, ha babam yağan da kardı. Hani oduncunun evinde geçirdikleri o kış canım; çini sobanın gürül gürül yanıp her bir tarafı pek güzel ısıttığı, kayın yapraklarıyla dopdolu şiltelerin üzerinde uyudukları, ayakları kana bulanmış asker kaçağının kapıyı çaldığı kış. Polis peşimde demişti de ona yün çoraplar bulup vermişlerdi. Yağan kar izlerin üzerini örtene kadar da Jandarmaları kapıda lafa tutmuşlardı.

Schrunz'da, Noel günü, kar öyle parlaktı ki, bakanın gözlerini kör ediyordu sanki. He-

le kiliseden çıkıp evlerinin yolunu tutanlara bakarken, gözleri yanıyordu insanın. Irmağın kıyısına orada inmişlerdi; orada, kızakların cila vurduğu, sidik sarısı, sıkıştırılmış karların üzerinde yürümüşlerdi. Omuzlarında kayakları, tepeye tırmanmış, Madlener-Haus'un üstündeki yokuştan aşağı koyvermişlerdi kendilerini. Kaymak gibiydi kar; vıjjjtt diye kayarken, pufff diye uçuyordu tanecikler oraya buraya. Sessizce, kar tepeciklerinin üzerinden uçup, bir kuş gibi yeniden karların üzerine konuşlarını hatırladı.

Kar yolları kesince, bir hafta Madlener-Haus'da kalmış, tipi şiddetini arttırdıkça onlar da teselliyi iskambilde aramış, gaz lambalarının titrek alevinde avuçlarıyla fişleri yeşil çuhaya küreklemiş, Herr Lent herkesten fazla kaybetmişti. Sonunda nesi var, nesi yok yitirdi. Her şeyini, kayak okulunun yıllık kârını, o mevsimin bütün kazancını, sonunda da sermayesini. Gözünün önünde canlanıverdi birden upuzun burnuyla, kâğıtları toparlayıp alan elleriyle, 'sans voir' diyen titrek sesiyle. O zamanlar hep kumar vardı. Kar yağmadı mı kumara; fazla yağdı mı gene kumara. Kumar masalarında geçirdiği uzun, bitip tükenmek bilmeyen günlerini düşündü.

Ama bununla ilgili bir satırcık olsun yazmamıştı. O soğuk, güneşli Noel gününden, Barker'in uçağa atladığı gibi vadiyi geçerek Avusturyalıları izine götüren treni bombalamasından, adamcıklar sağa sola koşuşurken onları makineli tüfeğiyle biçmesinden, hiç söz etmemişti. Daha sonra Barker'in yemekhaneye gelip olanları anlatışını anımsadı. Biri kalkıp da «Seni kana susamış eşşoğlu eşşek!» diyince, nasıl da herkesin sesi soluğu kesilmişti!

O zaman öldürdükleri Avusturyalılarla daha sonra kayak yapmışlardı. Yok canım, onlarla olur mu? Birlikte o yıl boyunca kayak yaptıkları Hans, Kaiser-Jagers'deydi, kereste fabrikasının üstündeki küçük vadide tavşan avına çıktıkları zaman, Pasubio'daki savaştan, Pertica saldırısından, Asalona'daki kargaşadan söz etmişlerdi de, bunların bir satırını olsun yazmamıştı. Monte Corno'yu, Siete Commun'u, Arsiedo'yu yazmıştı da sanki?

Voralberg'le Arlberg'de kaç kış geçirmişti? Dört; birden Bludenz'e gittikleri günü hatırladı. Hani canım adamın biri gelmişti de o tilkiyi satmaya kalkmıştı? Ne gündü ama değil mi? Bir şeyler alacaklardı, armağanlar filan. Kirazlı pasta yemişlerdi; ağızlarında kirazın buruk tadı, saçlarında rüzgârın okşayan parmakları, karların üzerinde koşmuş «Ha ha ha, Ho ho ho dedi Rolloooo» şarkısını keyifle haykırarak tepeden düzlüğe değin kaymış, kaymışlardı. Son dönemece geldiklerinde, düz kayacaklarına sağa sapmış, meyva bahçesine dalmış, ağaçların arasından vızzlamış, hendeğin üzerinden uçmuş, hanın arkasındaki buzlu yola konmuşlardı. Kayaklarını çıkarıp, hanın tahta duvarına dayadıktan sonra, pencereden dışarı vuran ışığın yanında durmuş, camdan içeri bakmış, taze şarap kokan sıcaklıkta akordiyon çalana bakmışlardı.

«Paris'te nerde kalmıştık?» Kadın yanı başındaki çadır bezinden yapılma iskemlede oturuyordu, «Afrika'da.»

«Crillon'da. Biliyorsun ya..»

«Nereden biliyorum?»

«Her zaman orada kalırdık..»

«Hayır. Her zaman değil.»

«Orada ve St. Germain'deki Pavillon Henri-Quatre'da. Orayı çok sevdiğini söylerdin hep.»

«Sevgi dediğin bok tepesi. Ben de onun üstüne tünemiş öten de öten bir horoz.»

«İlla da gitmen gerekiyorsa, ardında kalacak her şeyi öldürmen mi gerekiyor? Yani her şeyi alıp götürecek misin yanın sıra? Atını, karını öldürüp eğerinle zırhını yakman mı gerek?»

«Evet.» Adam düşündü, buruk buruk: «Senin yere batasıca paran benim zırhımdı. Bütün gücüm, bütün kudretim.»

«Böyle söyleme.»

«Pekâlâ. Söylemeyeceğim. Seni kırmak istemiyorum.»

«Biraz geç kalmadın mı?»

«Madem öyle, ben de seni kırmaya, yaralamaya devam ederim. Böylesi daha eğlenceli oluyor. Beraberliğimiz boyunca zevk aldığım tek şey seni düzmekti. Onu da yapamıyorum artık.»

«Yo bu doğru değil. Zevk aldığın birçok şey vardı. Bunları birlikte yapardık.. her istediğini yapardım.»

«Öf be! Bırak şu böbürlenmeyi!»

Kadına baktı; ağladığını görünce yüreği burkuldu birden:

«Baksana.. bunu yapmak hoşuma mı gidiyor sanıyorsun? Niye yaptığımı bilmiyorum. Yaşamak için öldürmek gerek, derler ya hani? Bu da onun gibi bir şey herhalde. Konuşmaya başladığımızda iyiydim. Sonra, sapıttım birden..

şimdiyse iyiden iyiye manyaklaştım! Acımasızlığın doruğundayım. Sen bana kulak asma sevgilim. Seni seviyorum, gerçekten seviyorum. Seni sevdiğimi de biliyorsun. Seni sevdiğim kadar hiç kimseyi sevmedim.»

Palavranın bu kadarı da olmaz, diye düşündü sözcükler ağzından çıkar çıkmaz.

«Ne kadar tatlısın.»

«Orospu.» Homurdandı: «Zengin orospu! Şiir, bu işte! Yüreğim şiirle dolu. Çürüyen yüreğimde dizeler oynaşıyor.»

«Yeter Harry! Neden böyle söylüyorsun? Şeytan'dan farkın yok senin!»

«Geride bir şey kalsın istemiyorum. Bütün köprüleri yakacaksın...»

Karanlık bastırdı bastıracak... Uyumuş, uyanmıştı. Güneş tepelerin ardında yitmiş, gölgeler uzun uzun, kara kara ovanın üstüne düşmüş, küçük hayvanlar kampa yaklaşmış, karınlarını doyuruyorlardı: Kafalar inip kalkıyor, kuyruklar sallanıyor, kursaklar doluyor. Onları izledi bir süre; ormandan uzak duruyorlardı karanlık bastırdımı. Kuşlar yerde bekleşmiyordu artık. Bir ağaca tünemiş, birbirlerine iyice sokulmuşlardı. Sayıları da iyiden iyiye artmıştı. Uşağı yatağın dibinde, yerde oturuyordu:

«Hanım yattı. Efendi bir şey istiyor..?»

«Hiçbir şey.»

Kadın et peşine düşmüştü anlaşılan. Adamın avı ne kadar çok sevdiğini bildiği için de uzaklara bir yere yollanmıştı. Düşünceli kadındır, diye geçirdi aklından. Bildiği, okuduğu ya da kulağına çalınanı beyninin süzgecinden geçirmeyi de iyi becerir.

Kadına rastladığında tükenmişse, bu kadının suçu değildi ya. Nereden bilsin zavallı senin ha babam salladığını, laf ola beri gele hesabı konuştuğunu? Ya alışkanlıktır, ya da rahatlıktır insanın çenesini yoran, diye düşündü. Zaten kadınlara gerçeği söylediği zaman pek başarılı olmazdı. Ne zaman yalana soyunsa, kadınlar armut piş ağzıma düş örneği önüne seriliverirlerdi. Aslında dili yalana kolay yattığından değildi de söyleyecek doğru yoktu. Hayatını yaşamıştı, sonra defterlerini kapamış, derken yenilerini açmış, günlerini değişik kişilerle, daha çok parayla, daha güzel daha farklı yerlerde geçirmişti.

Düşünmekten uzak durmak pek hoştu doğrusu. Bir kez senin yüreğin sağlam ya, bin parçaya bölünüp haşırt diye çökmüyorsun diğerleri gibi. Yaptığın işi fazla umursamıyormuş havalarına bürünüyorsun... çünkü artık o işi sürdürmek gelmiyor elinden! Ama bir başına kaldın mı, bu kişileri yazacağım diyorsun: çok zenginleri; onlardan değilsin, onların yurduna alçak sürünmeyle girmiş bir casussun. İlk kez onları bilen, tanıyan, gözleyen biri davranacak kaleme ve döktürecek de döktürecek, kâğıdın ırzına geçecek, kocaman kara kara harflerle. Gel gör ki yazamadı bunları, çünkü kâğıda kaleme sarılmadığı her gün keyif batağına az biraz daha gömüldü; bu batak iyiden iyiye körleştirdi yeteneğini, yumyumuşak etti iradesini ve gün geldi selamı sabahı kesti yazıyla, yazmayla. Tanışları, o yazmıyor diye daha bir keyifliydi artık. Yaşamının iyi yıllarında mutluluğu Afrika'da bulduğundan, buraya dönmüştü işte.

Yeniden başlamak için. Rahata pek aldırmadan soyunmuşlardı bu Safari'ye. Pek zora koşulmamışlardı ya, lüksten de uzak durmuşlardı. Böylece daha çabuk yola gireceğini, geçmişe ve kalemine kavuşacağını düşünmüştü. Ruhunu kaplayan yağ tabakasını burada eriteceğini sanmıştı. Hani boksörler dağa çıkar ya, kaslarını saran yağları eritmek için? İşte onun gibi bir şeydi yapmak istediği. Kadının hoşuna gitmişti buraya gelme fikri. Bayıldığını söylemişti. Heyecan veren, değişikliği yanı sıra sürükleyen, insanların farklı havanın keyifli olduğu yerlere biterdi zaten. Ve gücüne yeniden kavuşup çalışma isteğiyle bir kez daha kucaklaşacağını sanmıştı. Sanmıştı da yanılmıştı. Ne var ki sonunun geldiğini anlıyordu artık. Sonu geldiyse, belkemiği kırık bir yılan gibi kendi kendini sokması gerekmiyordu ya! Hem kadının suçu değildi ki bu. O olmasa bir başkası olacaktı nasılsa. Madem bir yalana sığınarak yaşamıştı, bu yalanın eliyle ölmeyi bilmek gerekiyordu. Tepenin ardından bir silah sesi geldi.

Bu iyi, bu zengin kaltak, bu pek yürekli bakıcı, bu yeteneğini yok eden, tüketip yiyen karı ateş etmeyi iyi beceriyordu doğrusu. Hastir! Yeteneğini yok eden kendiydi! Ekmeğini elden suyunu da gölden verdi, yan gelip yatmasını sağladı, diye bu kadını suçlamanın anlamı var mıydı? Yeteneğini kullanmadığı, algılama gücünü içkiye banıp banıp körleştirdiği için yitirmişti. Tembeldi, safahata düşmüştü, ukalaydı, gururluydu, önyargılıydı, üçkâğıtçıydı, pespaye herifin biriydi ve bunların sonucu yetenek, bakır bir metelik örneği, kuburdan

aşağı tıngır mıngır yuvarlanıp gitmişti. Neydi yeteneği? İşportaya düşmüş kitapların bir listesi mi? Sağlamdı yeteneği sağlam olmasına da, kullanmak yerine onu bir mal gibi görmüş alışveriş tezgâhına sürmüştü. Hiçbir zaman şunu yaptım, bunu yaptım değil de şunu yapacağım bunu yapacağım. Ekmek parasını kazanmak için kalemi kâğıdı kullanacağı yerde başka bir şeyi kullanmıştı. Ne garip değil mi, âşık olduğu her yeni kadın, bir öncekinden daha çok paralıydı. Asıl garibi aşkı küllendiğinde, dilini yalana yatırdığında, tıpkı bu kadına yaptığı gibi, ki bu kadında para breh breh breh hiçbirinde yoktu ha, bu kadında para çuvalla, küple değil bankalar dolusuyla, bu kadında koca da var çocuklar da, bu kadının bir sürü âşığı olmuş hiçbiriyle doyuma ulaşamamış, bu kadın onu delicesine sevmiş, erkek olarak, yazar olarak, dost olarak, ona sahip çıkmış, onu değerli mallarının listesine, hem de bir numaraya yazmış; ama garip işte, kadına duyduğu sevgi tükendiğinde, ağzından salt yalan çıkmaya başladığında, parasına karşılık verdikleri, onu gerçekten sevdiği zamanlara oranla çok, çok daha fazlaydı.

Bize değer biçilecekse, yaptığımız işe göre biçilmeli, diye düşündü. Paranı hangi işten kazanıyorsan yeteneğin orada demektir. Adam da canlılığını satmıştı; öyle ya da böyle. Hem canım işin içine sevgi mevgi, duygu muygu girmeyince insan aldığının karşılığını daha bir dopdolu verebiliyor. Bunu öğrenmişti öğrenmesine de, hiçbir zaman kâğıda dökemeyecekti. Hayır yazmayacaktı bunu, ama, laf aramızda. yazılası şeydi doğrusu!

Kadın göründü birden, çadıra doğru yürüyordu. Külot pantolon giymişti, elinde de tüfeği vardı. Ayak işlerine bakan iki kara derili oğlan üç beş adım ardısıra yürüyor, sırığa bir yaban koçu geçirmiş taşıyorlardı. Hâlâ güzel kadın doğrusu, diye geçirdi yüreğinden, vücudu da pek hoş! Yatakta da iyiydi hani; sevişmenin o kendine özgü dilini iyi bellemişti. Pek öyle ahım şahım bir şey değildi, ama yüzünü severdi kadının. Bir kere çok okumuştu, sonra ata binmeyi silah atmayı da iyi bilirdi, hele içki dendi mi, nice babayiğidi masanın altına deviriverirdi. Genç denecek yaşta kocası ölmüştü ve bir süre kadın kendini çocuklarına adamıştı. Çocuklar ana kuzusu olmadıklarından, 'yavrum, evladım, canım ciğerim' diye çevrelerinde dolanıp durmasından rahatsız olmuş, hatta utanmışlardı. Çocuklarından sonra kendini atlarına, kitaplarına ve içkiye vermişti. Akşamları yemekten önce kitap okumayı severdi, okurken de viski soda içerdi. Buyrun sofraya dendiğinde, yükünü almış olurdu; yemekle de bir şişe şarap devirdi mi, cumburlop yatak!

Tabii bu sevgililerden önceydi. Kendine yeni yeni erkekler bulmaya başlayınca içkiyi azalttı çünkü artık uyuyabilmek için alkole sığınması gerekmiyordu. Ama bir süre sonra âşıklardan sıkılmaya başladı. Ölen kocası hiç de can sıkıcı bir adam değildi oysa; ne var ki bu erkeklerin yanında can sıkıntısından patlıyordu.

Derken çocuklardan biri bir uçak kazasında öldü, çocuğunu toprağa verdikten sonra da

erkeklerden uzak durdu, içkiye sığınamayacağını, duygularını yeterince uyuşturmadığını anlamış olacak ki, tuttu kendine yeni bir hayat kurdu. Birdenbire, tek başına yaşamaktan korkmaya başladı. Ama yanında saygı duyabileceği biri olsun istiyordu.

Adamla ilişkisi çok basit bir biçimde başlamıştı. Yazdıklarını seviyordu adamın, sürdüğü yaşantıya gelince de öteden beri pek beğenirdi. Hah, dedi, işte aradığım erkek. İstediği gibi yaşıyor, dilediğini yapıyor. Her şeyi en ince ayrıntısına değin hesapladı, öyle yaklaştı adama, derken âşık oluverdi. Böylece kendine yeni bir yaşam kurarken adam da, eski yaşantısında ne var ne yok, elden çıkarmıştı. Öz güveni, rahatı karşılığında yapmıştı bunu. Peki başka ne elde etmişti bu takastan? Bilmiyordu. İstediğini ona, kadın o saat satın alırdı. Bundan hiç kuşkusu yoktu. Hem hoş kadındı doğrusu. Başkasıyla yatacağına koynuna bunu almayı bin kere tercih ederdi. Parayı pulu esirgemezdi, tatlı dilliydi, sonracığıma neşeliydi, kavga etmezdi, vıdı vıdısı yoktu.

İşte şimdi, kadının kendine kurduğu bu hayat, bir hiç yüzünden sona eriyordu İki hafta önce bir manda sürüsüne rasgelmişler, adam tutturmuş illa resimlerini çekeceğim diye, usul usul ilerlemişler çalıların arasında, aman çıt çıkarmayalım hesabıyla hayvanlara sokulmuşlar, izlemişler, görkemli başlarını havaya dikmelerini, kulaklarını dört açmalarını, burun deliklerini dalgalandıra dalgalandıra havayı koklamalarını; sonra da insan kokusu aldıklarında, dörtnala kalkıp tozu dumana katarak kaçma-

larını ve işte o sırada, aman hışır hışır etmeyelim, diye dikkate durmuşken, adam önüne bakmayı unutmuş, kör olasıca diken de dizini çizmişti. Hemen tendürdiyot sürse hiçbir şey olmayacaktı. Ama sürmemişti işte; durun hele, kaçmayın diye içinden geçirip resimlerini çekmeye davranamadan da mandalar tozu dumana katarak yok olmuşlardı.

Kadın iyiden iyiye yaklaşınca, başını çevirip baktı

«Merhaba.»

«Bir yabankoçu vurdum. Sana güzel bir çorba yaparız. Yanına da patates püresi. Nasılsın sen?»

«Daha iyiyim.»

«Gördün mü işte? İyileşeceğini biilyordum zaten. Ben giderken sen uyuyordun.»

«Çok iyi uyudum. Uzağa mı gittin?»

«Yo. Tepenin ardına kadar şöyle bir uzandım. Koçu da iyi vurdum ha!»

«İyi nişancısındır zaten.»

«Avlanmaya bayılıyorum Afrika'ya da öyle. Ciddi söylüyorum, laf olsun diye değil. Sen iyi olsan, hayatımda hiçbir yerin keyfini bu kadar çıkarmadım diyeceğim. Seninle birlikte avlanmak ne büyük mutluluktu bilemezsin. Burayı pek sevdim canım.»

«Ben de severim.»

«Seni böyle iyi görmek beni çok mutlu ediyor sevgilim. Seni kötü görmeye dayanamıyorum. Bir daha bana böyle şeyler söylemeyeceksin değil mi, beni üzmeyeceksin? Söz ver bakayım!»

«Veremem... çünkü ne söylediğimi hatırlamıyorum.»

«Beni mahvetmesen olmaz mı? Ben orta yaşlı, seni deli gibi seven, bir dediğini iki etmemeye çalışan, öyle sıradan bir kadınım. Zaten bugüne kadar birkaç kez yıkıldım. Bir de sen yıkmasan olmaz mı? Beni yıkmak, mahvetmek istemezsin değil mi?»

«Ben seni sadece yatakta mahvetmek isterim, iliklerini sömürene dek...»

«Evet... suyumu çıkarana, iliklerimi sömürene dek... Zaten insan ancak böyle sömürülmeli... yatakta yani. Uçak yarın burada olur.»

«Nereden biliyorsun?»

«İçime doğdu. Gelmesi gerek. Oğlanlar çalı çırpı topladı, ateş yakıp işaret verecekler. Ağaçların ötesinde bir düzlük var ya, oraya inecek uçak. Bugün gidip bir daha baktım, oraya rahatça inebilir.»

«Yarın geleceğini nereden biliyorsun?»

«Biliyorum işte! Şimdiye çoktan gelmesi gerekirdi. Kentte bacağını tedavi ederler. Sonra da posamı çıkarır, iliklerimi sömürürsün bir güzel. Lafla değil, konuşarak, kaşlarını çatarak değil... yatakta.»

«Bir içki içelim mi? Güneş batmak üzere.»

«İçmesen olmaz mı?»

«Olmaz.»

«Öyleyse birlikte içeriz.» Kadın, kara derili uşağa seslendi

«Molo, letti dui whisky-soda.»

«Çizmelerini giysen iyi edersin.» Adam mırıldandı «Sivrisinekler neredeyse gelir.»

«Yıkanayım da sonra.»

Karanlık bastırırken içkilerini yudumladılar. Gecenin koyu örtüsü çökmek üzereydi. Bir sırt-

lan göründü ağaçların bitiminde, acelesiz, kaygısız yürüdü, ovayı boydan boya geçip, gözden kayboldu.

«Bu puşt her gece gelir.» Homurdandı adam «İki haftadır her gece... Sıçtığımın puştu!»

«Geceleri uluyup duruyor. Beni pek rahatsız etmiyor aslında. Gene de iğrenç bir yaratık.»

Adamın, hep aynı yanına yatmaktan başka, hiçbir ağrısı, sızısı kalmamıştı. Oğlanların yaktığı ateşte gölgeler uzuyor, kısalıyor; çadırın üzerinde raks ediyor, kıpır kıpır, hopur hopur oynuyordu. İçiyordu adam. Bir yandan da kendini kadere teslim etmenin verdiği rehavet duygusu yavaş yavaş benliğini sarmaya başlamıştı. Bu kadın bana gerçekten iyi davranıyor, diye düşündü. Öğleden sonra ona haksızlık etmiş, gereksiz yere kırmıştı zavallıyı. İyi kadındı. Ne iyisi? Harikaydı be! Ve birden ölmek üzere olduğunu anladı!

Dipten doruğa ürperdi. Suda uzun süre kalınca tüylerin diken diken olur, parmak uçların bumburuşuk kesilir ya? I-ıh, öyle bir şey değildi bu ürperme. Ya da rüzgâr tokatını çarpar, titretir, ta iliklerinde duyarsın soğuğu da şöyle bir ürperirsin? Öyle de değildi. Sidik kokan bir uçuruma yuvarlanmıştı apansız. Tepesi üstü düşerken de işin garibi, uçurumun kenarından o sırtlan süzülüp geçmişti, sinsice.

«Ne oldu Harry?»

«Bir şey yok.» İçini çekti «Şöyle geçsene. Rüzgâra karşı.»

«Molo sargılarını değiştirdi mi?»

«Evet. Şimdi asitborik banyosu yapıyorum.»

«Nasıl hissediyorsun kendini?»

«Biraz başım dönüyor.»

«Ben banyo yapacağım. Şimdi gelirim. Yemeği birlikte yeriz sonra da yatağını içeri taşırız.»

Eveeeeet, iyi oldu, kavgayı uzatmadığımız diye düşündü. Aslında bu kadınla pek fazla kavga etmemişti. Oysa sevdiği diğer kadınlarla o kadar çok dalaşırdı ki, tutku adına ne varsa alayı yok olurdu. Delicesine sevmiş, çok şey istemiş ve tümünü harcayıp tüketmişti.

İstanbul'daki günlerini anımsadı birden. Paris'te sevgilisiyle kavga edip soluğu İstanbul'da almıştı. Bir süre, durup dinlenmeden, karşısına çıkan her orospunun başına çökmüş, hepsine uçkur çözmüş, erkekliği bumburuşuk, capcansız bir solucana dönünce, yalnızlıktan sıyrılamayacağını da anlayınca masanın başına geçmiş, sevgilisine yazmıştı. Şu ilk sevgilisine canım! Hani, onu terk edene. Olmuyor, diye yazmıştı. Olmuyor işte, yüreğimde öldüremiyorum seni bir türlü. Regence'ın önünde görmüştü de ılık ılık bir şeyler akmıştı yüreğinden; başı dönmüş, boğazı kurumuştu. Kaç kez ona benzeyen bir kadının peşine düşmüş, Boulevard'ı boydan boya kaç kez yürümüştü? Bir yandan da korkmuştu; ya o değilse, ya bir başkasının peşine takılmışsam, diye. Bu yüzden de peşine takıldığı onca kadından hiçbirinin yanına yaklaşamamış, yüzüne bakamamıştı. Koynuna aldığı bütün kadınlar, ilk sevgilisine duyduğu özlemi körüklemişti. Onun yaptığı hiçbir şeyin önemi yoktu, çünkü yediği her haltı bağışlamaya hazırdı. Bu mektubu Büyük Klüp-

te yazdı; ayıktı, ağzına bir damla içki koymamıştı. Mektubu New York'a postaladı, cevabını Paris'teki bürosuna yazmasını istedi. Emin yerdi Paris'teki büro.

Ve o gece, sevgilisinin özlemi bir kurt gibi kemirirken yüreğini, Taksim'e yürüdü, Beyoğlu'nda bir kız tavladı, onu alıp yemeğe götürdü. Sonra da dans edilen bir yere. Doğru düzgün dans etmeyi beceremiyordu kaltak. Ekti o saat, ateşli bir Ermeni orospusu buldu; karı bir dans ediyordu ki, aman aman aman! Karnını sürttükçe sürtüyor, küçük, pembe diliyle, etli dudaklarını da yalamayı ihmal etmiyordu bu arada. Bir İngiliz subayının elinden almıştı karıyı. Topçu subayıydı İngiliz. Karı kırıtıp göz kırpınca İngiliz, orospuya bozulacağına bizimkine sinirlenmişti. Çıkalım dışarı, buyurdu herifçioğlu. Çıkalım da kozumuzu paylaşalım. Çıktılar. Arnavut kaldırımlarının üzerinde alt alta üst üste boğuştular. İngiliz karaciğerini yokladı önce, sonra da kaşının üzerine indirdi balyozu. Harry bu kez bir sol çıkardı. İngiliz pabucun pahalı olduğunu kestirmişti. Kollarıyla sarıldı, sıktı, sıktı. Harry adamın kulağının arkasına bir kesme indirdi, diziyle de karnına vurdu. İngiliz can havliyle Harry'nin ceketine yapıştı, kolu yırttı. Harry bir kesme daha indirdi ve İngilizi olanca gücüyle itti. İngiliz sırtüstü yere düştü, başını küt diye taşa çarptı. Tam o sırada köşede inzibatlar göründü. Fıyt fıyt düdük çalıyorlardı. Bir taksiye atlayıp doğru Rumelihisarı'na gittiler. Durup soluklandıktan sonra gene taksiye binerek Boğaz turu attılar sonra da doğru otele, yatağa. İriydi kadın. Ama yumuşaktı. Kaymak gibiydi cildi. Bal gibiydi tadı. İriydi memeleri, kiraz gibiydi uçları, yumuşacık,

sımsıcaktı karnı. Kalçalarının altına yastık koyması bile gerekmedi. Sabahın ilk ışıkları odayı aydınlatırken usulca kalktı Harry. Kadını gün ışığında görse midesinin kalkacağını biliyordu. Ayaklarının ucuna basa basa dışarı çıktı, kolu yırtılmış ceketini omzuna attı, sağ gözü mosmor, Pera Palas'ın yolunu tuttu.

O gece Anadolu'ya gitti. Yol boyunca haşhaş tarlalarının arasından geçmişlerdi tıngır mıngır. Bu haşhaştan afyon yaparlar, diye düşündü. Ne garip bir duyguydu bu: kağnı arabasıyla eğri büğrü yollarda, kıpkızıl tarlaların arasından geçmek. O yolculuk sırasında bütün uzaklık yakınlık kavramlarını yitirmişti. Sonunda Yunan subaylarının ortasında buldu kendini. Dünyadan habersiz, beceriksiz, yeteneksiz, geri zekâlı bir alay Yunanlı. Kral Konstantin bunları yeni yollamıştı Anadolu'ya. Yunan topçusu kendi birliklerine ateş açtı! İngiliz gözlemci de bunu görünce hüngür hüngür ağladı sinirinden.

Beyaz, pilili etek giymiş, çarıklarının ucu kırmızı pomponlu cesetleri ilk kez Anadolu'da görmüştü. Türkler dur durak dinlemeden akın akın geliyorlardı. Eteklikli adamlar korkudan ne yapacaklarını şaşırmış, kaçmaya başlamışlardı. Subaylar önce kaçanlara ateş etmiş, sonra onlar da tersyüz edip tabana kuvvet demişlerdi. Subayların ardından Harry de İngiliz gözlemciyle birlikte kaçmıştı. Soluğu tükenene, ciğerleri ağzına gelene dek koşmuş koşmuşlardı. Sonunda kayaların ardına gizlendiler. Türkler gelmeye devam ediyordu, akın akın. Ondan sonra neler görmüştü neler. Akla ziyan, tüyleri diken diken eden, ağız kurutup dil şişirten şeyler. Daha sonra gördükleriyse beterin de

beteriydi. Paris'e dönünce kimseye bir şey anlatmadı. Sonra bir gün, bir cafénin önünden geçerken ne görsün, o Amerikalı şair, önünde dizi dizi boş tabak, patates suratında aptal bir ifade, yanında Tristan Tzara adında ha bire başı ağrıyan, gözüne tek gözlük takan, hani canım monokl mu derler, ne derler ondan, bir Romen, Dada akımını anlatıyor! Adımlarını sıklaştırıp evin yolunu tuttu. Kavga gürültü, çılgınlık mılgınlık bittiğinden, yeniden sevmeye yetecek gücü de bulabildiğinden evlenmişti. Eve kapağı atınca derin bir oh çekti. Bürodan gelen mektupları eve gönderiyorlardı. Amerika'ya yazdığı mektubun cevabı bir sabah, gümüş bir tepside önüne gelmez mi? Zarfın üzerindeki el yazısını görünce iliklerine kadar titredi, mektubu diğer bir mektubun altına sokuşturmaya çalıştı. Karısının gözünden kaçmamıştı bu, sordu «Mektup kimden geliyor canım?» Bu serüven de böylece başlamadan sona erdi.

Kadınlarla geçirdiği güzel günleri de onlarla ettiği kavgaları da en ince ayrıntısına değin anımsıyordu. Doğru kavga etmek için hep en iyi, en güzel yerleri seçerlerdi. Nedense hep keyfi yerinde, kahkahaları birbiri ardına dizmeye hazırken kavga çıkarırdı kadınlar. Bu kavgaların hiçbirini yazmamıştı çünkü önceleri, kimsenin kalbini kırmak istememişti. Hem sonra, kavgayı mavgayı yazıncaya kadar kâğıda dökecek bin tane şey var, diye düşünürdü o zamanlar. Gene de gün olup bunları da yazacağından emindi. Aslında yazacak o kadar çok şey vardı ki! Dünyanın değişimini izlemişti; salt olayları değil. Olayları da izlemişti, oluşumları da. Ama asıl insanları izlemişti insanları! Yüz,

göz, kulak, burun hep değişmeden kalırmış gibi gelir üstünkörü bakana. Ama iyi bir gözlemci, ince ayrıntıların, bu ayrıntılardaki değişimin farkına varır. O da varmıştı; insanların ayrı zamanlarda nasıl değişebildiğini cerrah neşteri kadar keskin gözleriyle izlemişti. Bunları yazmak onun göreviydi elbet; ama artık yazamayacaktı!

«Nasılsın?» Kadın yıkanmış çadırdan dışarı çıkıyordu.

«İyiyim.»

«Bir şeyler yer misin?»

Molo, elinde açılır kapanır masa, kadının ardında duruyordu. Öbür uşak da tabakları getirmişti.

«Yazmak istiyorum.»

«Biraz çorba iç iyi gelir.»

«Bu gece öleceğim. Bana artık hiçbir şey 'iyi' gelemez.»

«İşi faciaya dönüştürme Harry, ne olur.»

«Senin dünyadan haberin yok be! Etlerim kıçıma kadar çürümüş, çorbayı ne yapayım? Molo, bir viski getir çabuk!»

«Yalvarırım çorbanı iç.»

«Pekâlâ.»

Çorba çok sıcaktı. Soğuyuncaya kadar bekledi, sonra yudum yudum, fincandan içti.

«Sen iyi bir kadınsın. Benim söylediklerime kulak asma.»

Mahmuz ve **Eviniz - Yuvanız** dergilerinde yüz kez gördüğü, o tanıdık, o sevimli yüzüyle baktı adama. Bu yüz biraz içkiden, biraz da fuhuştan yıpranmıştı ama, **Eviniz - Yuvanız** dergi-

gisinin sayfalarını karıştıranlar bu dimdik memelere, bu yuvarlak kalçalara, insanın sırtını okşarken ya da tırnaklarken tüylerini diken diken edebilen ellere hiç rastlamazlardı. O tanıdık, o sımsıcak gülümseyişle karşılaşınca, ölümün yaklaştığını duydu adam. Ama bu kez ürpermedi hiç. Mumun alevini az biraz titretip yukarı doğru uzatan, hafif bir rüzgâr gibi geldi ölüm.

«Benim cibinliğimi çıkarıp ağaca assınlar ağaca gersinler. Ateşe de biraz daha odun atsınlar. Bu gece çadırda yatmayacağım. Yerimden kıpırdamak istemiyorum. Hava açık, yağmur mağmur yağmaz.»

Demek insan böyle ölüyormuş işitilmez fısıltılarla. Artık kavga mavga bitmişti. Buna söz verebilirdi. İlk kez ölüyordu, böyle bir deneyi, ölümü yani, kendine zehir edecek hali yoktu ya! Edebilirdi aslında. Her şeyi zehir ettiği gibi.. Ama belki bu kez, kîm bilir...

«Ben söylesem, anlatsam sen de yazsan olur mu?»

«Steno bilmem ki.. Hiç öğrenmedim.»

«Neyse boş ver.»

Her şeyi toparlayıp üç beş satıra sığdırabilirim, diye düşündü. Ama buna bile zamanı kalmamıştı.

Gölün üstüne asılıymış gibi duran tepede, yer yer sıvası dökülüp beyaz harçları çıkmış, ahşap bir kulübe irisi vardı. Kapının yanındaki sırığa bir çan asılıydı; yemek hazır olunca bunu çalarlardı. Evin ardında tarlalar, tarlaların ardında da kocaman bir orman vardı. Evden iskeleye değin bir sıra sö-

ğüt ağacı uzanırdı. Bir dizi söğüt ağacı da buruna değin, yan yana, başları öne eğik dururdu. Ormanın kıyısından tepelere doğru uzanan bir yol vardı ve adam, çocukken o yolda böğürtlen toplamıştı. Bir gün ev yandı. Şöminenin üzerinde, geyik ayaklarından kancalara asılmış duran tüfeklerin önce dipçikleri tutuştu, sonra namluları kıpkızıl kesildi, eğilip büküldü, içindeki kurşunlar da eridi. Yanık tüfekleri kül yığınlarının üzerine attılar. Kocaman kocaman sabun kazanları vardı, küllerle bu kazanları ovar da ovarlardı, parlasın reziller diye. Büyük babasına sordu bir gün :

«Bu yanmış tüfeklerle oynayayım mı?»

«Hayır!»

Niye mi? Çünkü onlar, yanık manık, hâlâ büyük babanın tüfekleriydi. Yenilerini almadı; bir daha da hiç ava çıkmadı. Çok sonra, aynı yere evi yeniden diktiler, beyaza boyadılar. Kapının sağında balkon gibi bir şey vardı, oraya çıkıp da baktın mı söğütler görünüyordu, daha ötede de göl. Ama artık silah milah kalmamıştı. Yanan evin duvarına geyik ayaklarından asılı duran tüfeklerin namluları şimdi kül yığınının üstünde duruyor, kimse de ellemiyordu onları.

Savaştan sonra, Kara Orman'da bir alabalık dalyanı kiraladı. Dalyana inen iki ayrı yol vardı : Ya Triberg'den vadiye yürür, gölgelik beyaz şoseye çıkar, oradan sağdaki patikaya vurur, küçük küçük çiftliklerin yanından oflaya poflaya tırmanır, derenin öte yakasına geçerdin; balık tutmaya da hemen oracıkta başlardın istersen. Ya da korunun yanından, yokuş aşağı, paldır küldür iner, tepeyi ıkına sıkına tırmanır, çam ormanına dalıp az biraz yürüdükten sonra çayıra iner,

köprüye değin adımlar, karşıya geçerdin. Dere boyunda kayın ağaçları vardı. Dere dediysek öyle ahım şahım, anlı şanlı bir ırmak değil ha! Küçük, dar, çayın üvey kardeşi ama suları billur gibiydi, pek de hızlı akardı doğrusu. Ancak, su kayın köklerinin altını oymuş, böyle, küçük küçük havuzcuklar oluşturmuştu biliyor musun? Orada sular bayağı durgun olurdu; sıkı bir rüzgârda bile ancak kıpır kıpır ederdi, o kadar.

Triberg Otelinin sahibi o mevsim malı götürmüştü. Çok iyi para kazanmıştı yani. Hepimiz pek iyi dosttuk canım, herkesin keyfi yerindeydi anlayacağın.

Derken enflasyon göğe tırmandı, paranın değeri düştü de düştü, bir yıl önce kazandığı parayla malzeme, erzak falan alamayıp da oteli de yeniden açamayınca, otelci tuttu kendini astı.

Şimdi bütün bunları birine yazdırmak kolay Anlatırsın, karşındaki de oturur kâğıda döker, tıpkı senin anlattığın gibi. Ama Contrescarpe Alanını nasıl yazdıracaksın birine? Çiçekçilerin çiçekleri sokağın ortasında boyadığı, boyanın her bir yana aktığı, otobüs durağının oradaki kaldırım taşlarını alacalı bulacalı eylediği, kocamış bir sürü herifle karının kör kütük dolaştığı, kötü mü kötü küspe rakısına yumuldukça cinnet geçiren bir alay serserinin düşe kalka gezindiği, burunlarını çeke çeke zırlayan bebelerin dolandığı, suyla sabuna küslerin ekşi ekşi koktuğu Contrescarpe Alanı! Café des Amateurs'de insanın burnuna çarptı mı feleğini şaşırtan yoksullukla sarhoşluk, Bal Musette'in üstünde mesken tuttukları odalar, şiltelerin üzerine devirip devirip başlarına çöktükleri orospular,.. Ya kapıcı karıya ne de-

meli? Muhafız Alayından bir askeri odasına alırdı, sözümona kimseye çaktırmadan. Asker at kılından sorguçlu miğferini bir iskemleye koyardı. Şey vardı bir de, şu, bisikletçinin karısı canım? Holün karşısındaki odada otururdu. Bir sabah bakkala gitmiş, «L'Auto» gazetesini açıp da kocasının ilk katıldığı büyük yarış olan Paris-Tours'da üçüncü geldiğini görünce bir sevinmiş, bir sevinmişti: Kıpkırmızı kesilmiş, kahkahayı basmış, gazetenin sarı spor sayfasını bayrak gibi sallaya sallaya, kâh gülüp kâh ağlaya ağlaya odasına çıkmıştı. Bal Musette'i işleten kadının kocası taksi şoförüydü. Bir gün Harry erkenden hava alanına gidecekti de, bu şoför sabahın köründe kapıya dikilmiş, Harry kapıyı açmış, günaydın münaydın dedikten sonra birlikte aşağı, meyhaneye inmişler, üzeri çinko kaplı tezgâha dirsek verip birer bardak beyaz şarap yuvarlamışlardı, yola düzülmeden önce. Şimdi orada iki sınıf insan vardı: Bir ayyaşlar, bir de spor meraklıları. Ayyaşlar yoksulluğun hakkından şarapla gelirken, sporcu takımı da idmana soyunarak boğuşuyordu fukaralıkla. Bunlar Paris Komününü yaratanların torunlarıydı; bu yüzden de siyasal görüşlerini kestirmek için falcı ya da akıllı olmaya hiç gerek yoktu. Babalarını, akrabalarını, kardeşlerini ve dostlarını kimin vurduğunu iyi biliyorlardı. Versailles askerleri gelip de Paris'i Komün sonrası ele geçirince, o avucu nasırlı, başı kasketli ya da işçi olduğunu anladıkları kim varsa alayını kesmişti. Harry de bunca yoksulluğun göbeğinde, Chevaline Kasabıyla şarap kooperatifinin bulunduğu sokağın karşısında ayakta durmaya çalışan bu mahallede yapmayı tasarladıklarının giriş bölümünü

yazmıştı. Paris'in başka hiçbir yanını bu kadar sevmemişti : Gelen geçeni kucaklamak istercesine dallarını dört bir yana açmış ağaçlar, bodrum katları kahverengiye boyanmış, beyaz badanalı evler, alandaki yeşil otobüs, kaldırımlarda mora çalan çiçek boyaları, Kardinal Lemoine'den ırmağa inen yokuş, günün her saati ana baba günü, daracık, karşılıklı balkonların, dudak dudağa durduğu Mouffetard Sokağı, Pathéon'a giden yol, sonra bisikletle gittiği, mahallenin tek asfalt caddesi. Tekerleklerin altında yağ gibi kayan yolun iki yanında yükselen ince uzun yapılar, Paul Verlain'in öldüğü, külüstür, sipsivri otel. Oturdukları dairenin topu topu iki odası vardı. Ayrıca en üst katta da bir oda tutmuştu, yazı yazmak için, ayda altmış frank ödüyordu, pencereden baktı mı da damlar, bacalar Paris'in bütün tepeleri ayaklarının altındaydı. Halbuki oturdukları dairenin camından bir koruyu, bir de kömürcü dükkânını görebiliyordu. Kömürcü herif şarap satardı, boktan bir şarap. Köşedeki Chevaline Kasabının önünde altın yaldızlı bir at başı dururdu, vitrinde de altın sarısıyla kırmızı kırmızı etler asılıydı. Sonra o yeşil boyalı kooperatif vardı. Şarabı oradan alırlardı; hem iyi şaraptı hem de ucuz. Gerisi plastik boyalı duvarlarla komşu pencereleri, o kadar. Karanlık örtü örtü serildi mi, ayyaş tayfasından biri gelir, boylu boyunca sokağa serilir, Fransızların hep yadsıdıkları, üstelesen de kabullenmeye bir türlü yanaşmadıkları, aslında her haliyle Fransızlara özgü «sarhoşçayla», gevşek gevşek konuşmaya başlar, pencereler ikişer üçer açılır, bir mırıltı, bir homurtu, efendime söyleyeyim bir sövgü tufanıdır başlardı:

«Polis yok mu polis? Aramasan, fıyt fıyt düdüğünü öttüre öttüre gelir, uykunun en tatlı saatini şakkadanak böler dürzü!»

«Aradın mı da bulamazsın. Herhalde kapıcı karılarından birinin başına çökmüştür, iş tutuyordur.»

«Git bir polis çağır oğlum!»

Daha sonra bir aklıevvel, pencereden aşağı bir kova suyu boca eder «sarhoşça» da o saat kesilirdi

«Neydi o su mu?»

«Afferin ulan afferin! Hey aklınla bin yaşa komşu!»

Pencereler kapanırdı, birer ikişer.

Ev işlerine bakan Marie, diye bir hatun vardı o sıralar. Ha babam, insan günde sekiz saat çalışırmıymış, diye mızmızlanır dururdu.

«Koca dediğin akşam altıya kadar çalıştı mı, işinden yorgun argın çıkar. Meyhanede bir tekten fazla içemez, parası da cebine kalır. Ama beşte işten çıkan bir adam, doğru meyhanenin yolunu tutar, küfelik olana dek içer de içer. İşçi mutlu bu sekiz saat uygulamasından da, ya karısını ne yapmalı? Zavallı karısının canı çıkıyor herifi ayıltacağım diye!»

«Biraz çorba ister misin?»

«Hayır çok teşekkür ederim. Güzel olmuş çorba.»

«Biraz daha iç.»

«Canım bir viski soda istiyor.»

«Sana yaramıyor içki, biliyorsun... dokunuyor.»

«Biliyorum. Yaramıyor. Dokunuyor. Bu bir şarkıdır kızım, güftesi de bestesi de Cole Por-

ter'ın. Senin benim için deli divane olduğunu bilmek yok mu...»

«İçki içmen hoşuma gider, bilirsin...»

«Bilirim de, bana yaramıyor ama... dokunuyor.»

Şu bir gitsin, dedi içinden, istediğim kadar içerim. İstediğim kadar değil de ne kadar varsa. Üüüüff amma yorgundu ha! Bitkindi. Biraz kestirmek en iyisi, diye geçirdi aklından. Kıpırdamadan yattı öyle. Ölüm ortalıkta görünmüyordu. Yan sokakta volta atıyordur, diye düşündü. Bisikletle dolaşıyordur pezevenk! Sessiz sessiz, sinsi sinsi...

Hayır, Paris'i hiç yazmamıştı. Sevdiği Paris'i. Peki yazmadığı daha birçok şey vardı; onları ne yapmalı?

Çiftlik, gümüş telli bir fırçayı anımsatan çavdar tarlaları, arklardan pırıl pırıl akan, tertemiz su, yoncaların kaba yeşili. Keçiyolu ta tepeye değin uzanır. Yaz sıcağında sığırlar, bir geyik kadar ürkek, utangaç. Sonbaharda hayvanlar böğürür, uzaktan uzağa gelen uğultu bütün ovayı sarar, sürü ağır aksak, düzlüğe iner, kocaman bir toz bulutu her yanı kaplar. Akşam güneşi vurunca, dağların ardında yükselen, o sipsivri tepe kabartma kabartma durur, daha bir dikleşir. Ayın donuk ışığında, patikadan aşağı inerdi. Önündeki atın kuyruğuna tutunurdu, göz gözü görmeyince, ay bulutlarla saklambaca başlayınca. Bunları da yazmadı.

Şeyi yazacaktı asıl: Bir çocuk vardı, aklı az buçuk noksan, ayak işlerine bakardı, ırgat takımının arasında. Çatalçiftlikte bir kıyar vardı; moruğun biri. «Saman çalanın ye-

di sülalesinden başlarım» diye tehditler savurmuştu dişsiz dişsiz. Çocuk bir keresinde saman almıştı, topu topu bir kucak da, nasıl dövmüştü zavallıyı. Çocukcağız ne vuruyorsun, diye soracak olmuş, moruk, ulan demişti, bir daha sefere bacaklarını kırarım. Sen misin bunu diyen? Çocuk doğru mutfağa gitmiş, tüfeği almış, herifi iki kaşının ortasından vurmuştu, iyi mi? Harry çiftliğe döndüğünde aradan bir hafta geçmişti. İhtiyarın cesedi ahırda donmuş, orasını burasını da köpekler yemişti. Her neyse, cesedi bir halıya sarıp sarmalayıp kızağa yerleştirdiler, ipinden çeke çeke götürdüler. Kızağı çekerken oğlan Harry'e yardım ediyordu. Seksen kilometre yol gittiler birlikte. Harry'nin amacı yarım akıllı oğlanı polise teslim etmekti. Gel gör ki polise teslim edileceği oğlanın aklının ucundan bile geçmiyordu. O görevini yaptığını sanıyordu. Dünyadan bir mikrop temizlenmişti. Kente inince ona ödül bile verebilirlerdi. Aferin diyecekti herkes, bu pisliği ne iyi ettin de ortadan kaldırdın. Şerif bileğine kelepçeyi vurunca oğlanın gözleri faltaşı gibi açıldı. Sonra da ağlamaya başladı. Bu öyküyü dağarcığının bir köşesine yerleştirmişti, bir gün mutlaka yazarım diye. Oralarla ilgili en az yirmi öyküsü vardı.. vardı ya, hiçbirini yazmamıştı..

«Niye?»

«Ne niye canım?»

«Hiiiç.»

Kadın onunla birlikteydi ya, artık eskisi gibi içmiyordu. Ama eğer ölmez sağ kalırsa, kadınla ilgili hiçbir şey yazmayacaktı, artık bu-

nu biliyordu. Zenginler yavan insanlardı, tatsız tuzsuz; çok içiyor, gece gündüz tavla oynuyorlardı. Can sıkıcıydılar pek: bir yaptıklarını, bir daha bir daha bir daha, yapmaktan keyif alıyorlardı nedense. Zavallı Julian'ı anımsadı birden. Zenginlerin karşısında ağzı bir karış açık, ayran budalası gibi bakakalırdı. Bir öykü yazmıştı Julian: «Zenginler senden benden çok farklıdır,» diye başlıyordu öykü. Biri de kalkmış Julian'a: «Farklıdır ya, paraları senden benden çoktur,» demişti. «Tek fark bu.» Julian gülmemişti buna, çünkü o varlıklı insanları üstün bir ırk olarak görüyordu Ama gün gelip de öyle olmadıklarını öğrenince bir yıkılış yıkıldı ki zavallı, kaldırabilene aşkolsun.

Yıkan, ezen, un ufak edenlere tepeden bakardı Harry. Çünkü onların gerçekte ne denli zavallı, ne denli aciz olduklarını anlayabilmişti. Bana her şey vız gelir, diye düşünürdü, çünkü hiçbir şeye değer vermezdi, vermeyince de her şeyin üstesinden geleceğini sanırdı.

Pekâlâ. Şimdi de ölüm vız gelecekti. Bir ömür boyu korktuğu tek şey acı çekmek olmuştu. Benim diyen herkes kadar acıya dayanabilirdi aslında. Ama uzun sürdü mü, hiç kesilmedi mi, yıpratmaya, kemirmeye başladı mı pes edecekti. Bu acı... bu acı bir garipti. Tam: «Yetti be! Yetti ulan!» deyip teslim olmaya hazırlanırken, bitiyordu, kesiliyordu.

Birden aklına Williamson geldi, şu topçu subayı hani. Alman devriyelerden biri el bombası atmış, Williamson'ın yanında patlamış, zavallı adam tam tel örgüleri geçer-

ken karnı boydan boya, yarılıvermişti. Tellere öyle takıldı kaldı, bağırsaklarından. Böğürüyordu resmen: «Öldürün beni, yalvarırım öldürün!» Canlı kanlı bir adamdı, çok cesurdu, iyi bir subaydı, biraz ukalaydı, kendini beğenmişti ama o kadar. Uzaktan fişek atıyordu Almanlar, her taraf gündüz gibi aydınlanıyordu. Işıkta bakınca Williamson'ı görüyordum: Bağırsakları fırlamış yılan yılan, tellere dolanmış, sarmaş dolaş olmuş. Derken üç beş kişi sürünerek gitti, bağırsakları kesip tellerden kurtardı adamı, çeke çeke geri getirdi. «Vur beni Harry! Yalvarırım öldür!» Nasıl bağırıyordu zavallı, bangır bangır! Çok sonra oturup tartışmışlardı: Efendim Tanrı insana çekemeyeceğinden çok acı vermezmiş! O yüzden de acı, ağrı, sızı, her ne haltsa, sürgit devam etmezmiş. Gelirmiş, bir süre çöreklenir sonra da çeker gidermiş. Her neyse, Williamson'ı bir türlü unutamadı. Cebindeki bütün morfin tabletlerini yutturdu adama susuz musuz.

Kadının yüzüne baktı; alevler dil atıyordu alnına, yanaklarına, boynuna. Ardına yaslanmıştı. Uykusu gelmişti besbelli. Gözkapakları kapanmak üzereydi. Ateşin hemen ötesinden sırtlanın ulumasını duydu.

«Yazıyordum... ama yoruldum.»

Kadın başını çevirip baktı, gülümsedi:

«Uyuyabilecek misin?»

«Uyurum uyurum. Sen de yat istersen.»

«Burada seninle oturmak istiyorum.»

«Garip bir duygu var mı içinde?»

«Yoo. sadece uykum geldi.»

«Benim var.»

Ölüm yanı başına gelmişti gene.

Adam içini çekti birden:

«Biliyor musun yitirmediğim tek şey merak.»

«Sen hiçbir şeyini yitirmedin ki. Ömrümde senin kadar eksiksiz bir erkek daha görmedim.»

«Hey Yarabbim! Şu kadın milleti ne dangalak oluyor yahu?! Nereden anladın 'eksiksiz bir erkek' olduğumu? Kadınlara özgü bir önsezi falan mı bu yoksa?»

Ölüm gelmiş, başını yatağının ayakucuna koymuş, soluk alıp duruyordu. Soluğu, acı acı burnuna geldi adamın.

«O kuru kafaymış, orakmış palavralarına inanma. Bisikletli iki polis de olabilir. Ya da bir kuş. Ya da bir sırtlan.. ağzı kocaman.. burnu sipsivri.»

İyice sokulmuştu ölüm şimdi. Ama biçimi falan yoktu. Salt boşlukta yer kaplıyordu, o kadar.

«Söyle gitsin şu!»

Gitmedi, üstelik daha da sokuldu.

«Üff leş gibi kokuyor soluğun. Eşşoğlu eşşek.»

Pezevenk iyiden iyiye yaklaştı. Harry ağzını açtı... kapadı. Ses soluk çıkmadı. Çıkmayınca da ölüm biraz daha sokuldu. Bu kez konuşmadan onu defetmeye çalıştı, bir işe yaramadı. İyiden iyiye yaklaştı, üzerine çullandı sonra, bütün ağırlığıyla göğsüne çöktü. Konuşamıyor, kıpırdayamıyordu. Bu iki gerçeği anladığı an, kadının sesini duydu:

«Efendimiz uyudu. Hadi yatağı yavaşça kaldırın, çadıra taşıyın bakalım.»

Ağzını açıp da bir tek şey söyleyemiyordu. Bu kez ölüm bağdaş kurdu göğsüne, olanca ağırlığını bindirdi, soluğunu hepten kesti. Sonra, yatağını kaldırırlarken, göğsündeki ağırlık birden yok oldu.

Sabah olmuştu, hem de çoktan. Uçağın sesini duydu.

Kara derili oğlanlar hemen koşup ateş yaktılar, gaz döküp, çalı çırpı, kuru ot tepelediler, ovanın iki yanından kara dumanlar yükseldi dürüm dürüm göğe doğru, rüzgâr önüne kattı dürümleri, bozdu, yaydı, çadıra şavulladı.

Uçak iki tur attı, alçalmıştı iyiden iyiye, inişe geçti sonunda, indi de. Derken bir baktı, Compton geliyor, ayağında haki pantolonu, balıksırtı ceketi, başında kadife şapkası.

«Nasılsın arkadaş?»

«Bacağım boktan, ben iyiyim. Kahvaltı eder misin?»

«Sağol. Bir çay içerim. Bizim 'Güveyle' geldim. Hanımı götüremeyeceğim, yer yok. Bir kişilik yer var topu topu. Kamyon yola çıktı, neredeyse gelir.»

Helen Compton'u bir köşeye çekti, fısıl fısıl bir şeyler anlatıyordu. Compton tekrar yanına geldiğinde daha bir neşeliydi.

«Seni hemen uçağa bindirelim. Ben daha sonra döner hanımı alırım. Arusha'ya inip yakıt almamız da gerekecek. Bir an önce yola çıkalım.»

«Cay içecektin hani?»

«İçmesem de olur.»

Kara derili oğlanlar karyolayı sırtladılar, yeşil çadırların arasından geçirdiler, kayaların yanından yürüyüp ovaya indiler, ateşler gürül gürül yanıyordu, rüzgâr da körüklüyordu alevleri. Uçağın yanına geldiler. İçeri sokmak güç oldu, ama bir kez sokunca da, rahatladı Harry, ayağı dimdik havada, sırtı deri koltuğun oturulacak yerinde. Compton uçağı çalıştırdı, Helen'e el salladı, oğlanlara da. Motorun o bildik tanıdık gürültüsü doruğa ulaştı, uçak hoplaya zıplaya tekerlekler köstebek deliklerine gire çıka yol aldılar. Alevlerin arasından geçtiler, bir daha zıpladılar, sonra uçağın burnu havayı tuttu, tekerlekler yere bir kez daha dokundu, ıııh dedi uçak, hıııh dedi, kalktı. Aşağı baktı Harry, el sallıyordu herkes. Tepenin yamacında çadırlar yassılaştı birden, ağaçlar öbek öbek toplandı, çalılar dümdüz oldu, av hayvanlarının açtığı patikalar ovada kıvrım kıvrım ilerliyor, su birikintilerine ulaşınca duruyordu. Şuracıkta kocaman bir su birikintisi vardı, utanmasa göl diyecekti, İlk kez görüyordu. Zebra, küçük bir noktaya dönüştü, kaplan sarı bir tenis topu, koca kafalı virgüller, bir iki noktalı virgül, üç beş iki nokta üst üste. Ovayı iki elin on parmağı gibi kesen yollarda uçuşan toz bulutları. Gölgeler. Gri sarı ünlemler. Koşuşan ünlemler. Compton'un kadife şapkası, güneşte yanmış, bakır ensesi. Derken ilk tepeleri aştılar. Toz bulutlarının sayısı azaldıkça azaldı. Dağlara geldiler; koyu yeşil ormanların üzerinden geçtiler. Yamaçlar da bambu ormanları. Derken ağaçlar ağaçlar ağaçlar. Kayalara dikilmiş ağaçlar, heykel gibi dimdik, yüzyıllara

meydan okuyan ağaçlar. Bir ova daha, koyu sarı. Sıcak dalga dalga aşağıda. Morumsu bir kahverengi kaplamış ovayı, koyu sarının bittiği yerde. Delik deşik, pembe bir bulut. Compton ardına dönüp baktı, iyi gidiyor muyuz, diye. İleride kara kara dağlar...

Derken Arusha'ya gidecek yerde sola döndüler. Herhalde yakıtımız bitmedi, diye düşündü Harry. Şöyle bir aşağı baktı, gene o delik deşik pembe bulut. Nereye gitsen aynı bulut. Hızlı hızlı gidiyor, rüzgârın tokadını yemiş de pembeleşmiş herhalde. Birden anladı, çekirge sürüsüydü bu güneyden gelen. Yükseldiler birden. Doğuya gidiyorlardı artık. Hava bir karardı, bir karardı. Fırtınanın göbek deliğine daldılar. Yağmur kalın kalın; şelaleden aşağı düşüyormuş gibi midesi ağzına geldi geldi gitti. Bitti yağmur birden. Compton başını çevirip sırıttı, parmağıyla gösterdi. Göz kamaştıran bir aklık; gelinlik beyazı, karlı doruklar, Kilimanjaro'ya gittiğini anlamıştı.

O anda sırtlanın uluması kesildi; bu kez de iniltiyle ağlamayı anımsatan bir ses çıkarmaya başladı. Kadın bu sesi duydu, yatağında şöyle bir kıpırdadı. Uyanmadı ama. Rüyasında Long Island'daydı. Evinde. Dudaklarının kıvrımında bir gülücük elim sende oynadı, kaçtı gitti. Kızı ertesi gece ilk balosuna gidecekti. Babası da oradaydı, nasıl olduysa? Pek de küstah adamdı canım! Küfür kıyamet! Sırtlan öyle bir uluyuş uludu ki birden, kadın uyandı. Gözlerini kırpıştırdı. Nerede olduğunu kavrayamadı birden. Korku tüm benliğini kapladı. El yordamıy-

la feneri buldu, düğmesine basıp yaktı, iki adım ötesinde duran Harry'nin karyolasına çevirdi ışığı. Kara derili oğlanlar içeri taşımışlardı karyolayı Harry uyuyunca. Cibinliğin altında Harry'nin vücudunu gördü. Bacağı dışarı sarkmış, sargılar çözülmüştü. Bir türlü bakamadı yaraya.

«Molo!» Hırladı kadın: «Molo, Molo!!»

Sonra durdu, bu kez bağırdı:

«Harry! Harry!» Avazı çıktığınca: «Harrryyy! Yalvarırım cevap ver! Harryyy!!»

Cevap yoktu. Soluk alıp vermeyi bırakmıştı Harry.

Çadırın hemen dışında sırtlan, kadını uyandıran o garip sesi bir kez daha çıkardı. Ama kadın bu sesi duymadı. Yüreği öylesine atıyordu ki, küt küt küt...

Jim Gilmore, Hortons Bay'e Kanada'dan geldi. Demirci dükkânını yaşlı Horton'dan satın aldı. Jim, kısa boylu ve esmerdi, bıyıkları ve elleri kocamandı. Üzerine deri önlüğünü geçirdiği zaman bile demirciye benzemediği halde, nalbantlığına bir diyecek yoktu. Demirci dükkânının üst katında yatıp kalkıyor, yemekleriniyse D. J. Smith'lerde yiyordu.

Liz Coates, Smith'lerde çalışıyordu. İri yarı ve çok titiz bir kadın olan Bayan Smith, bugüne dek Liz Coates kadar düzenli bir kız görmediğini söylüyordu. Çok muntazam bacakları olan Liz'in üzerinde her zaman olduğu gibi çizgili ketenden tertemiz bir önlük vardı; saçlarını daima düzgünce arkaya toplamakta oluşu da Jim'in gözünden kaçmıyordu. Kızın neşeli yüzünü beğeniyordu; ama doğrusu kızı fazlaca da düşünmüyordu.

Liz, Jim'den çok hoşlanıyordu. Onun dükkânından çıkıp karşıdan gelirken yürüyüşünü çok beğeniyor, Jim caddenin başından yola çıktığında, onu seyretmek için mutfak kapısına koşuyordu. Bıyığını da beğeniyordu. Gülümsediği zaman dişlerinin beyazlığını beğeniyordu. Bir demirciye benzememesini beğeniyordu. D. J. Smith ve Bayan Smith tarafından çok sevilmesini beğeniyordu. Bir gün de, Jim evin dışında-

ki lavaboda yıkanırken, kollarındaki siyah kılları ve kollarının güneşten yanmamış üst kısımlarının beyazlığını beğendiğini fark etti. Bu tuhaf bir duyguydu.

Hortons Bay kasabası, Boyne City ile Charlevoix'yı bağlayan anayolun üzerindeki beş evden oluşuyordu; büyük dükkân, yüksek yalancı cephesine çoğu zaman bir yük arabasının bağlı olduğu postane, Dilworth'larla Horton'ların evleri, bir de Van Hoosen'larınki... Evler büyük bir karaağaç korusunun içindeydi, anayol ise çok kumluydu. Yolun üst kısmında metodist kilise, aşağısındaysa, kasaba okulu bulunuyordu. Demirci dükkânı, okulun tam karşısındaki kırmızı boyalı binaydı. Tepeden aşağıki koya doğru kereste ağaçlarının içinden kumlu bir yokuş iniyordu. Smith'lerin arka kapısından bakıldığında, göle inen ağaçlık ve koy olduğu gibi görünüyordu. İlkbaharda ve yazın manzara çok güzel olurdu; koy parlak maviye bürünür, Charlevoix ve Michigan gölünden gelen esintilerin oluşturduğu köpüklü dalgalar, çok uzaklardan bile görülürdü. Smith'in dükkânının arka kapısından baktığında Liz, ufukta Boyne City'ye doğru yol alan maden mavnalarını görebilirdi. Baktığı sırada hiç hareket etmiyormuş gibi görünen mavnalar, içeri girip birkaç tabak daha kuruladıktan sonra tekrar baktığında, çoktan gözden kaybolmuş olurlardı.

Jim Gilmore artık Liz'in aklından hiç çıkmıyordu. O ise kıza pek aldırmıyor gibi görünüyordu. D. J. Smith'le sohbet ediyor, ona dükkânından, Cumhuriyetçi Partiden ve James G. Blaine'den bahsediyordu. Akşamları ya ön

odada lamba ışığında The Toledo Blade veya Grand Rapids gazetelerini okuyor, ya da D. J. Smith'le beraber koya inip fener ve zıpkınla balık avlıyordu. Sonbaharda Smith, Charley Wyman ve Jim, bir arabaya çadır, kazma, baltalar ve tüfeklerin yanı sıra iki köpeği de atıp, Vanderbilt'in ötesindeki çamlık ovalara geyik avına gittiler. Yola çıkmalarından önce, dört gün boyunca Liz ve Bayan Smith onlara yemek pişirmişlerdi. Liz de Jim'e yanında götürmesi için özel bir yemek hazırlamak istemişti ama, bayan Smith'den un ve yumurta istemeye çekindiğinden ve bunları gizlice aldığında da yakalanmaktan korktuğundan, yapamamıştı. Aslında Bayan Smith itiraz etmeyecekti, ama Liz, çekinmişti işte.

Jim geyik avında olduğu sürece, Liz, hep onu düşünmüştü. Onun uzakta olduğunu düşünmek kızı mahvediyordu. Jim'i düşünmekten Liz'i uyku tutmaz olmuştu, ama aynı zamanda onu düşünmekten zevk aldığını fark etmişti. Düşüncelerini kendi haline bıraktığı zaman daha rahat ediyordu. Dönmelerinden bir gece önce yine hiç uyuyamadı; işin gerçeği, uyuyamadığını sanmıştı; çünkü gerçekten uyumamakla, rüyasında uyumadığını görmek arasında gidip gelmişti. Uzaktan arabayı gördüğü zaman içinde bir zayıflık, bir rahatsızlık hissetmişti. Jim'i görmek için sabırsızlanıyordu ve o geri dönünce bu duyguların yatışacağına inanıyordu. Araba, büyük karaağacın altında durduğu zaman Liz ve Bayan Smith dışarı çıktılar. Adamların hepsinin sakalı uzamıştı. Yakaladıkları üç geyiğin bacakları, arabanın arka

tarafında tepesinden dışarı doğru gerilmişti. Bayan Smith D. J.'yi öptü, kocası da ona sarıldı. Jim, «Merhaba Liz» dedi ve sırıttı. Liz, Jim geri döndüğünde ne olacağını tam olarak bilemiyordu, ama bir şeyler olacağından emindi. Oysa hiçbir şey olmamıştı. Adamlar eve dönmüşlerdi, hepsi bu. Jim geyiklerin üzerinden kenevir çuvallarını çekince Liz, hayvanlara göz gezdirdi. Bir tanesi kocaman bir erkek geyikti. Kaskatıydı, onu, arabadan çıkarmak zor olacaktı.

Liz, «Onu sen mi vurdun, Jim?» diye sordu.

«Evet, harika değil mi?» Jim kurutulacağı yere götürmek üzere hayvanı sırtladı.

Charley Wyman, o gece Smith'lerde yemeğe kaldı. Charlevoix'ya dönmek için epey geç olmuştu. Erkekler yıkanıp ön odada yemeği beklemeye koyuldular.

D. J. Smith, «O testinin içinde hiçbir şey kalmamış mıydı Jimmy?» diye sorunca, Jim, ahırdaki arabadan ava giderken yanlarına aldıkları viski testisini getirmek için dışarı çıktı.

Testi dört galonluktu, dibinde az bir miktar viski sallanıyordu. Jim eve gidene kadar yolda biraz içeyim dedi, ama koca testiyi kafaya dikip içmek kolay değildi. Birazını da gömleğinin önüne döktü. Jim elinde testiyle içeri girince, iki adam, gülümsediler. D. J. Smith, Liz'den bardak getirmesini istedi ve gelen üç büyük bardağı ağzına kadar doldurdu.

«Şerefine D. J.!» dedi Charley Wyman.

«Koca geyiğin şerefine, Jimmy,» dedi D. J.

Jim, «Bu da kaçırdıklarımızın şerefine, D. J.» deyip, içkisini mideye indirdi.

«Tadı enfes doğrusu.»

«Bu mevsimde daha rahatlatıcı bir şey bulunmaz.»

«Birer taneye daha ne dersiniz çocuklar?»

«İyi fikir, D. J.»

«Haydi yuvarlayın bakalım.»

«Bu da gelecek yılın şerefine!»

Jim'in keyfine diyecek yoktu. Viskinin tadına ve etkisine bayılıyordu. Dükkânına, rahat bir yatağa ve sıcak bir yemeğe kavuştuğu için mutluydu. Bir tane daha içti. Adamlar, içeri yemeğe geldiklerinde, son derece neşeliydiler; fakat saygıda kusur etmiyorlardı. Liz yemeği getirdikten sonra, sofraya oturdu ve onlarla birlikte yedi. Yemek lezzetliydi. Adamlar da büyük bir ciddiyet içinde yediler. Yemekten sonra onlar, yeniden ön odaya geçtiklerinde Liz, Bayan Smith'le birlikte sofrayı kaldırdı. Sonra, Bayan Smith yukarı çıktı; kısa bir süre sonra da kocası, onun arkasından gitti. Jim ve Charley hâlâ ön odadaydılar. Liz mutfakta ocağın yanına oturmuş, kitap okuyormuş gibi yaparak Jim'i düşünüyordu. Henüz yatmak istemiyordu, Jim'in çıkmasını bekliyordu. Jim giderken arkasından bakacak ve yukarıya, yatağına Jim'in hayalini de götürecekti.

Kafası Jim'le ilgili düşüncelerle böylesine dopdoluyken, Jim yan odadan çıkageldi. Gözleri parlıyordu, saçları biraz dağınıktı. Liz, bakışlarını kitabına indirdi. Jim, arkasından sandalyeye yaklaştı ve bir süre kımıldamadan durdu. Liz, adamın nefes alışını işitiyordu. Ardından, kollarını kıza doladı. Kızın göğüsleri dolgun ve sertti; uçları, Jim'in ellerinin dokunu-

şuyla dikleşmişti. Liz dehşete kapılmıştı, sanki, şimdiye kadar kimse ona el sürmemişti; sonunda bana geldi, gerçekten geldi, diye düşündü.

Ne yapacağını bilemiyordu, ürkmüştü ve kendini sıkıyordu. Jim, kızı, sıkıca sandalyeye yasladı ve öptü. O kadar acı veren, sızlatan, keskin bir duyguydu ki bu, dayanamayacağını sandı. Sandalyenin arkasından Jim'in ağırlığını duyuyor, dayanamayacak gibi oluyordu. Birden, içinde bir şey çıt etti, yerini ılık ve sıcak bir duygu kapladı. Jim, kızı, iyice sandalyeye yaslamıştı. Artık Liz istiyordu, Jim, «Gel yürüyüş yapalım,» diye fısıldadı.

Liz mutfak duvarındaki çividen mantosunu aldı ve dışarı çıktılar. Jim kolunu kıza dolamıştı, iki adımda bir durup birbirlerine sarılıyorlar ve Jim kızı öpüyordu. Ay görünmüyordu, kumlu yolda bileklerine kadar batarak ağaçların arasından aşağıya rıhtıma, koydaki deponun yanına kadar yürüdüler. Dalgalar iskelenin kazıklarına vuruyordu, koyun sonundaki burun kapkaranlıktı. Havanın serinliğine karşın Jim'in temasından dolayı, Liz'e sıcak basmıştı. Deponun saçaklarının altına oturdular, Jim, Liz'i iyice kendine çekti. Jim'in bir eli elbisesinin içine girmiş göğsünü okşuyordu, öteki eliyse kucağındaydı. Liz çok korkuyordu ve Jim'in neyi, nasıl yapacağını kestiremediği halde, ona iyice sokulmuştu. Derken, kucağındaki kocaman elin bacaklarına, oradan da yukarı doğru hareket etmeye başladığını fark etti. «Yapma Jim» dedi; ancak Jim, elini daha yukarılara kaydırdı. «Yapmamalısın, Jim. Yapmamalısın!» Ne Jim ne de eli kıza aldırmıyorlardı.

Tahta döşemeler sertti. Jim elbisesini kaldırmış, kıza bir şeyler yapmaya çalışıyordu. Kız, korkmasına karşın istekliydi. Olmalıydı fakat korkutucuydu.

«Bırak Jim. Yapmamalısın!»

«Hayır. Yapacağım. Biliyorsun, yapmalıyız.»

«Hayır, Jim! Şart değil. Doğru değil bu. Çok büyük ve çok canımı acıtıyor. Yapamazsın. Ah Jim, ah!..»

İskelenin tahta döşemeleri sert, kıymıklı ve soğuktu. Jim kızın üzerinde çok ağırdı ve canını acıtmıştı. Liz adamı üzerinden itti, çok rahatsızdı ve bütün vücudu kasılmıştı. Jim derin uykudaydı, kıpırdamıyordu. Liz güçlükle adamın altından sıyrıldı, oturdu, mantosunu ve eteğini düzeltti, saçına çekidüzen vermeye çalıştı. Jim, ağzı hafifçe açılmış uyuyordu. Liz eğilip adamı yanağından öptü. O, hâlâ uyumaya devam ediyordu. Kafasını kaldırarak biraz sarstı. Jim kafasını çevirerek yutkundu. Liz ağlamaya başladı. İskelenin ucuna yürüdü ve suya baktı. Körfezden sis yükseliyordu. Üşüyordu. Perişandı, sanki her şeyini kaybetmişti. Tekrar Jim'in yanına giderek emin olmak için bir kere daha sarstı. Ağlıyordu.

«Jim. Jim, ne olur Jim!»

Jim titredi ve biraz daha büzüldü. Liz mantosunu çıkardı, eğilip adamın üzerine örttü. Dikkatlice, özenle mantosuyla iyice Jim'i sardı. Sonra da iskeleyi geçerek kumlu dik yokuştan, yatmak üzere evine doğru yürümeye başladı. Körfezin nemli serinliği ormanı aşarak yükseliyordu.

KIZILDERİLİ KAMPI

Herkes sarhoştu. Bütün batarya zilzurna sarhoş, karanlık yolda ilerliyordu. Champagne'a gidiyorduk. Teğmen tarlaların içine doğru atını sürerken söyleniyordu, «Sana söylüyorum ahbap, sarhoşum, ah, öylesine sarhoşum ki.» Bütün gece karanlıkta yol aldık. Yaverse mutfağımın yanından ayrılmıyor, «Söndürmelisin, tehlikeli. Fark edebilirler,» deyip duruyordu. Cepheden 50 kilometre uzaklıkta olmamıza karşın mutfağımdaki ateş yaveri endişelendiriyordu. Eğlenceli bir yoldu. O zamanlar mutfak onbaşısı idim.

Gölün kenarında kıyıya çekilmiş bir kayık vardı. İki Kızılderili bekliyordu.

Nick ve babası sandalın kıçına oturduktan sonra Kızılderililer kayığı iterek kıyıdan uzaklaştırdılar ve bir tanesi küreğe geçti. George Amca kamp kayığının kıçına yerleşti. Genç Kızılderili kayığı kıyıdan iterek binip, küreğe geçti.

İki kayık karanlıkta yol almaya başladı. Nick öbür kayığın ıskarmozlarının sesinin, sisin içinden epeyce uzaklaştığını duyuyordu. Kızılderililer sert ve kısa darbelerle kürek çekiyorlardı. Nick babasının koluna sarılarak arkaya yaslandı. Suyun üstü serindi. Kürek çeken Kı-

zılderilinin bütün çabasına karşın öbür kayık, siste, çok önlerinden ilerlemeye devam ediyordu.

Nick, «Nereye gidiyoruz, baba?» diye sordu.

«Oradaki Kızılderili kampına. Bir Kızılderili kadın çok hastaymış.»

«Ya!», dedi Nick.

Koyun karşı tarafına vardıklarında, öbür kayığı sahile çekilmiş buldular. George Amca karanlıkta puro içiyordu. Genç Kızılderili kayığı kumsala çekti. George Amca Kızılderililerin ikisine de birer puro uzattı.

Elinde fenerle yol gösteren genç Kızılderiliyi izleyerek sahilden uzaklaşırlarken, çiyden iyice ıslanmış bir çayırlıktan geçtiler. Ardından ormana girdiler ve tepelere çıkan, kütüklerin taşındığı yola varan patikayı izlediler. Her iki tarafındaki ağaçlar da kesilmiş olduğundan, kütüklerin taşındığı bu yol çok daha aydınlıktı. Genç Kızılderili durdu, feneri söndürdü ve yola devam ettiler.

Bir dönemece geldiklerinde önlerine havlayan bir köpek çıktı. İleride, ağaç kabuğu soyucularının yaşadıkları kulübelerin ışıkları görünüyordu. Üzerlerine doğru yığınla köpek geldi. İki Kızılderili, köpekleri evlere doğru kovaladılar. Yola en yakın olan kulübenin penceresinden ışık sızıyordu. Kapısında elinde fenerle yaşlı bir kadın duruyordu.

İçeride, tahta bir ranzada Kızılderili bir kadın yatıyordu. İki gündür bebeğini dünyaya getirmeye uğraşıyordu. Kamptaki bütün yaşlı kadınlar ona yardımcı olmuşlardı. Erkeklerse ka

dının çığlıklarını duymamak için yolun üst kısmına çıkmışlar, karanlığın ve dumanın içinde oturuyorlardı. Nick ve iki Kızılderili, babasıyla George Amcasının arkasından kulübenin içine girerlerken genç kadın, çığlıklar atıyordu. Ranzanın alt katında yatıyor, yorganın altında çok büyük görünüyordu. Başını yana çevirmişti. Kocası da ranzanın üst katındaydı. Üç gün önce ayağını baltayla fena halde kesmişti. Pipo içiyordu. Odayı çok kötü bir koku sarmıştı.

Nick'in babası ocağa biraz su koymalarını söyledi ve su ısınırken Nick'le konuşmaya başladı.

«Bu hanımın bir bebeği olacak, Nick,» dedi.

Nick, «Biliyorum,» diye karşılık verdi.

«Bilmiyorsun,» dedi babası. «Beni dinle. Şimdi bu hanımın çekmekte olduğu şeye doğum sancısı denir. Bebek doğmak istiyor, annesi de doğmasını istiyor. Bütün kasları bebeğin doğması için çalışıyorlar. Haykırdığı zaman olan bu.»

«Anlıyorum,» dedi Nick.

Hemen arkasından kadın bir çığlık daha attı.

«Ah, babacığım, bağırmasını önlemek için bir şey veremez misin ona?»

«Hayır, yanımda uyuşturucu yok,» dedi babası. «Çığlıkları önemli değil. Ben çığlıklarını önemsiz oldukları için duymuyorum bile.»

Üst ranzada yatan kocası duvara doğru döndü.

Mutfaktaki kadın, doktora suyun ısınmış olduğunu işaret etti. Nick'in babası mutfağa

gitti ve suyun hemen hemen yarısını büyük çaydanlıktan bir leğene döktü. Çaydanlıkta bıraktığı suyun içine bir mendilden çıkarttığı bazı şeyleri koydu.

«Bunların kaynaması gerek,» dedi ve kamptan getirmiş olduğu bir sabun kalıbıyla sıcak su leğeninde ellerini ovuşturmaya başladı. Nick, babasının ellerini sabunla iyice ovuşturmasını seyretti. Babası, ellerini büyük bir dikkatle, adamakıllı yıkarken konuşuyordu:

«Biliyor musun Nick, bebekler başlarından doğmaları gerekirken, kimi kez öyle doğmazlar Öyle bir durumda da herkesin başına iş açarlar. Bu hanımı ameliyat etmem gerekebilir. Birazdan anlayacağız.»

Ellerini tertemiz yıkadıktan sonra içeri gitti ve çalışmaya başladı.

«Yorganı çeker misin, George, dokunmayayım daha iyi,» dedi.

Sonra ameliyata başladığında George Amca ve üç Kızılderili erkek kadını sıkı sıkı tuttular. Kadın, George Amcanın kolunu ısırdı ve George Amcanın, «Allah kahretsin, Kızılderili kancık,» demesi üzerine, George Amcanın kayığında kürek çekmiş olan Kızılderili gülmekten kendini alamadı. Nick babasına leğeni tuttu. Bütün bunlar çok uzun sürüyordu.

Babası bebeği havaya kaldırdı ve nefes alması için bir tokat attıktan sonra yaşlı kadına uzattı.

«Gördün mü Nick, oğlan,» dedi. «Staj yapmak hoşuna gidiyor mu?»

Nick, «Evet!» dedi. Babasının yaptıklarını görmemek için kafasını çevirmişti.

Babası, «Bu iş de böylece bitti,» derken leğene bir şey koydu.

Nick bakmadı.

«Şimdi,» dedi babası, «birkaç dikiş atmamız gerekiyor. Bunu seyredip seyretmemekte serbestsin. Yardığım yeri dikeceğim.»

Nick seyretmedi. Merakı çoktan geçmişti.

Babası işini bitirip ayağa kalktı. George Amcayla üç Kızılderili de kalktılar. Nick leğeni götürüp mutfağa bıraktı.

George Amca koluna baktı. Genç Kızılderiliyi hatırlayarak yeniden gülümsediler.

«Oraya biraz peroksit koyacağım, George» dedi doktor.

Kızılderili kadının üzerine eğildi. Kadın sakinleşmişti, gözleri kapalıydı. Çok solgun görünüyordu. Neler olup bittiğinin, bebeğin doğup doğmadığının farkında bile değildi.

Doktor, ayağa kalkarken, «Sabah yine geleceğim,» dedi, «St. İgnace'den gelecek olan hemşire öğleye doğru buraya ulaşır, ihtiyaçlarımızı getirir.»

Doktor, kendisini maç sonrası giyinme odasındaki futbolcular gibi heyecanlı ve konuşkan hissediyordu.

«Bu seferki tıp dergisine geçmeye değer George,» dedi, «Çakıyla sezaryen yapıp sonra da eğri büğrü bir bağırsak ipliğiyle dikmek!»

George Amca duvara yaslanmış, koluna bakıyordu.

«Büyük bir insansın, biliyoruz,» dedi.

«Bir de mağrur babaya bakalım. Böyle küçük olaylarda en çok acı çeken onlardır,» dedi Doktor, «sükûnetini korumayı başardı doğrusu.»

Battaniyeyi Kızılderilinin başından çekti. Eli ıslanmıştı. Alt yatağın kenarına basarak bir elinde lambayla yukarı baktı. Kızılderilinin yüzü duvara dönüktü. Boynu bir kulağından diğerine kadar kesilmişti. Kanı, vücudunun çukurlaştırdığı yatakta göl olmuştu. Başı, sağ kolunun üzerine düşmüştü. Keskin ucu havada olan ustura battaniyenin üzerinde duruyordu.

Doktor, «Nick'i dışarı çıkar, George,» dedi.

Oysa buna gerek yoktu. Mutfağın kapısında durduğu yerden Nick, babası elinde lambayla Kızılderilinin kafasını düzelttiğinde, üst ranzadaki manzarayı bütün açıklığıyla görmüştü.

Tekrar kütüklerin taşındığı yoldan göle doğru yürürlerken gün ağarmaya başlıyordu.

«Seni de beraberimde getirdiğim için çok üzgünüm küçük Nick,» dedi babası. Ameliyat sonrası coşkusundan eser kalmamıştı. «Seni bu kadar zor duruma sokmamalıydım.»

«Kadınlar her zaman çocuk doğururken bu kadar zorlanırlar mı?» diye sordu Nick.

«Hayır, bu çok, çok sevrek olan bir şeydir.»

«Adam niçin kendini öldürdü baba?»

«Bilmiyorum Nick. Herhalde dayanamadı.»

«Kendini öldüren çok adam var mı, baba?»

«Çok yok, Nick.»

«Ya kadın?»

«O da çok nadirdir.»

«Hiç mi yoktur?»

«Yo, tabii ki bazen vardır.»

«Baba!..»

«Efendim?»

«George Amca nereye gitti?»

«Ona bir şey olmaz.»

«Ölmek zor mu baba?»

«Hayır. Oldukça kolay olduğunu sanıyorum Nick. Duruma göre değişir.»

Kayığa oturmuşlardı, Nick kıçta, babası kürekte. Tepelerin ardından güneş yükseliyordu. Suda daire çizerek bir levrek zıpladı. Nick elini suda gezdirdi. Sabahın keskin ayazında su ılıktı.

Sabah erkenden gölde, babasının kürek çektiği kayığın kıçında otururken, Nick asla ölmeyeceğinden emindi.

DOKTOR VE DOKTORUN KARISI

Edirne'nin minareleri, çamur arazinin ilerisinde, yağmur altında yükseliyordu. At arabaları, Karaağaç yolunda 50 km. boyunca dizilmişlerdi. Çamurun içindeki arabaları mandalar ve sığırlar çekiyordu. Ne başı ne de sonu belliydi konvoyun. Neleri var neleri yoksa her şeylerini bu arabalara yığmışlardı. İliklerine kadar ıslanmış kadınlı erkekli ihtiyarlar, hayvanları dürterek ilerliyorlardı. Meriç nehri, hemen hemen köprüye kadar sapsarı akıyordu. Arabalar köprüde sıkışıp kalmışlardı, aralarında başını oynata oynata yürüyen develer seçiliyordu. Yunan süvarisi yol boyunca, kalabalığı düzene sokmaya çalışıyordu. Arabaların tepesine kadın ve çocuklarla birlikte şilteler, aynalar, dikiş makineleri ve bohçalar da yığılmıştı. Genç bir kızın tuttuğu battaniyenin gerisinde bir kadın, çığlık çığlığa doğum yapıyordu. Kız, gözleri dehşet içinde açılmış, korkuyla bakıyordu. Tahliye boyunca yağmur hiç durmadı.

Dick Boulton, Kızılderili kampından, Nick'in babası için kütük kesmeye geldi. Beraberinde oğlu Eddy'i ve Billy Tabeshaw adında bir Kızılderiliyi de getirdi. Ormandan çıkıp, arka kapıdan girdiklerinde Eddy, enine kesen bıçkıyı taşıyordu. Bıçkı omzunun üzerinde yaylanıyor, her

adımda sanki müzikliymiş gibi bir ses çıkarıyordu. Billy Tabeshaw'da iki büyük kancayı yüklenmişti. Dick'inse, kolunun altında üç tane balta vardı.

Dick, döndü ve kapıyı kapattı. Ötekiler gölün kıyısında kütüklerin kuma gömülü olduğu yere doğru önden yürüdüler.

Kütükler, Magic teknesinin gölün aşağısındaki bıçkıevine götürmek üzere çektiği, zincirli tomruk yığınları arasından kaçmıştı.

Sahile sürüklenmiş olan kütükler şimdiye kadar öylece bırakılmış olmalarına karşın, er geç Magic mürettebatı bir kayığa atlayıp sahili tarayınca bulunacaklardı. Onlar kütükleri görünce, her birine uçlarında halka bulunan çiviler takıp tekrar göle çıkmalarını sağlayacaklar sonra da yeniden zincirli tomruklarla birlikte, alıp götüreceklerdi. Çoğunlukla, mürettebatın ücreti, birkaç kütüğün getireceği gelirden fazla olacağı için, kereste işi yapanlar bunlara kimi zaman aldırmazdı. Kimse ilgilenmeyince de su içindeki kütükler zamanla şişer, çürüyüp giderdi.

Nick'in babası her zaman böyle bir şey olacağını önceden hesap eder ve kütüklerin bıçkıyla kesilip yarılması ve ocakta yakılmak üzere yığılması için kamptan Kızılderililer de tutardı. Dick Boulton kulübenin etrafından dolaşarak, göle doğru yürüdü. Kumun içine dört büyük kayın kütüğü gömülmüş yatıyordu. Eddy, bıçkıyı sapından ağaca astı. Dick, üç baltayı küçük iskelenin üzerine koydu. Dick melezdi ya göl çevresinde yaşayan çiftçilerin çoğu, onun beyaz olduğunu sanırlardı. Çok tembeldi, ancak bir de çalışmaya başladı mı da çalışmasına diyecek

yoktu. Cebinden bir tütün yaprağı çıkardı, bir lokma ısırdı ve Eddy ile Billy Tabeshaw'a Ojibway diliyle bir şeyler söyledi.

Kancaların ucunu kütüklerden birine geçirdiler ve kütüğü kumdan sıyrılması için salladılar. Kancaların uzun saplarına gövdelerinin olanca ağırlığıyla asılarak hareket ettirmeye çalıştılar. Kütük kumun içinde, yerinden oynadı. Dick Boulton, Nick'in babasına döndü:

«Bakıyorum da Dok, epeyce kereste aşırmışsın.»

«Böyle konuşma, Dick,» dedi Doktor, «onlar suların sürüklediği kütükler.»

Eddy ile Billy Tabeshaw kütüğü döndüre döndüre ıslak kumun içinden suya doğru yuvarlamışlardı.

Dick Boulton, «Onu hemen suyun içine bırakın» diye bağırdı.

«Ne diye öyle yapıyorsun?» diye sordu Doktor.

«Yıkayın onu. Üzerindeki kumu testereyle iyice temizleyin. Kime ait olduğunu da görmek istiyorum,» dedi Dick.

Kütük gölde temizlenmişti. Eddy ve Billy Tabeshaw, güneşin altında adamakıllı terlemişlerdi, kancalarına yaslandılar. Dick, kuma diz çökerek, kütüğün ucundaki, korudaki tartıcının kazıdığı işarete baktı.

Ayağa kalkıp, pantolonunun dizlerini temizlerken,

«White ve Mc Nally'e ait,» dedi.

Doktor çok huzursuzdu.

«Öyleyse kesme, Dick,» diye kestirip attı.

«Kızma, Dok» dedi Dick, «kızma, kimden çalarsan çal, beni ilgilendirmez.»

«Kütüklerin çalınmış olduğunu sanıyorsan, bırak onları, aletlerini topla, kampa geri dön,» dedi. Doktorun yüzü kıpkırmızıydı.

«Alelacele karar verme, Dok» dedi Dıck, kütüğün üzerine ağzındaki tütün suyunu tükürdü. Tükrük kaydı ve suya karıştı. «Kütüklerin çalıntı olduğunu, benim kadar sen de bil. yorsun. Benim için hiç fark etmez.»

«Pekâlâ, kütüklerin çalınmış olduğunu sanıyorsan hâlâ, topla pılını pırtını ve defol!»

«Dur hele, Dok!»

«Pılını pırtını topla ve defol!»

«Dinle, Dok!»

«Bana bir daha Dok dersen, çeneni dağıtırım!»

«O, hayır, Dok, yapamazsın.»

Dick Boulton Doktora şöyle bir baktı. Dick, iriyarı bir adamdı. Ne kadar güçlü olduğunun da farkındaydı. Kavga çıkarmaktansa çok hoşlanırdı. Durumdan memnundu. Eddy ve Billy Tabeshaw kancalarına yaslanmış, Doktoru seyrediyorlardı. Doktor, alt dudağındaki sakalı çiğneyerek Dick Boulton'a baktı. Sonra, arkasını döndü ve kulübeye doğru yokuşu çıkmaya başladı. Ne kadar sinirlenmiş olduğu arkasından bile belli oluyordu. Hepsi, durup, Doktorun yokuşu çıkıp kulübeye girişini seyrettiler.

Dick, Ojibway diliyle bir şey söyledi. Eddy güldü fakat Billy Tabeshaw'un yüzü çok ciddiydi. İngilizce anlamıyordu ama tartışma sırasında kan ter içinde kalmıştı. Şişmandı, Çinli-

ler gibi birkaç tel sakalı vardı. Kancaları yerden kaldırdı. Dick baltaları, Eddy de ağaçtan testereyi aldı. Yola koyuldular. Kulübeyi geçerek arka kapıdan ormana doğru girdiler. Dick kapıyı açık bıraktı. Billy Tabeshaw geri dönerek kapıyı kapattı. Ormanın içinde kayboldular.

Kulübede Doktor, odasında yatağın üzerinde oturduğu yerden, yazı masasının yanında, yerde, bir yığın tıp mecmuası olduğunu gördü. Hâlâ kâğıtları açılmamıştı. Sinirine dokundu.

Doktorun karısı, penceresinin kepenklerini indirip, uzanmış olduğu odasından seslendi: «Yeniden işe gitmeyecek misin, sevgilim?»

«Hayır!»

«Bir şey mi oldu?»

«Dick Boulton'la kavga ettim.»

«Oh» dedi karısı, «Umarım kendine hâkim olmuşsundur, Henry.»

«Evet,» dedi Doktor.

«Unutma ki, kendisini tutmasını bilen insan, bir şehir alandan daha büyüktür,» dedi karısı. Christian Science kilisesinin inancını benimsemişti. İncil'ini, Science and Health adlı kitabını ve Quarterly'sini karartılmış odasında başucundan hiç ayırmazdı.

Kocası cevap vermedi. Şimdi, yatağa oturmuş, tüfeğini temizliyordu. Ağır, sarı fişeklerle dolu hazneyi içine itti ve sonra tekrar dışarı püskürttü. Fişekler yatağın üzerine saçıldı.

Karısı, seslendi, «Henry,» bir süre durakladı, «Henry!»

«Efendim,» dedi Doktor.

«Boulton'u kızdıracak bir şey söylemedin, değil mi?»

«Hayır.»

«Sorun neydi, sevgilim?»

«Önemli bir şey değil.»

«Anlat bana, Henry. Lütfen benden bir şey saklamaya çalışma. Niçin kavga ettiniz?»

«Dick'in, karısını zatürreeden kurtardığın için bana, büyükçe sayılabilecek bir para borcu var. Çalışarak ödemek zorunda kalmamak için kavga çıkardığını sanıyorum.»

Karısı sustu. Doktor, silahını bir bez parçasıyla özenle sildi. Fişekleri haznenin yayına doğru itti. Dizlerinde silahıyla bir süre öylece oturdu. Silahına bayılıyordu. Derken, karartılmış odadan tekrar karısının sesi geldi:

«Sevgilim, ben sanmıyorum, gerçekten de birisinin böyle bir şey yapabileceğini hiç sanmıyorum.»

«Öyle mi?» dedi Doktor.

«Öyle. Herhangi birinin bile bile böyle bir şey yapacağına inanmıyorum.»

Doktor ayağa kalktı ve silahı şifonyerin arkasındaki köşeye dayadı.

«Çıkıyor musun sevgilim?» diye sordu karısı.

«Biraz yürüyüş yapacağım.»

«Sevgilim, eğer Nick'e rastlarsan, annesinin onu görmek istediğini söyler misin?»

Doktor evin önündeki sundurmaya çıktı. Telli kapı arkasından çarptı. Kapının çarpmasıyla karısının iç çektiğini duydu.

Kepenkleri kapalı penceresinin önünden karısına,

«Affedersin,» dedi.

«Önemi yok sevgilim,» dedi karısı.

Kapıdan çıktı ve sıcakta, patika boyunca köknar ormanına doğru yürüdü. Böylesine sıcak bir günde bile ormanın içi serindi. Nick'i bir ağaca yaslanmış kitap okurken buldu.

«Annen seni görmek istiyor,» dedi.

Nick, «Ben seninle gelmek istiyorum» diye karşılık verdi.

Babası başını eğdi, Nick'i süzdü.

«Pekâlâ, öyleyse gel,» dedi, «kitabı ver, cebime koyayım.»

Nick, «Siyah sincapların yerini biliyorum, baba,» dedi.

«Peki,» dedi babası, «haydi, oraya gidelim.»

ÜÇ GÜNLÜK ESİNTİ

Dehşetli sıcak bir gündü. Köprüye olağanüstü bir barikat yapmıştık; tek kelime ile eşsizdi. Evin önünden kocaman bir de eski demir ızgara getirmiştik. Attıkları kurşunlar içinden geçebilirdi ya, kaldırmak için çok ağırdı; üzerinden tırmanarak geçmeleri gerekecekti. Doğrusu son derece kusursuz bir barikattı. Aşmaya çalıştıkları zaman onları, kırk metreden kurşun yağmuruna tuttuk. Acele ediyorlardı, subaylar öne çıkıp, barikatı bozmaya çalıştılar. Mükemmel bir engeldi doğrusu. Subaylar da yetenekliydi. Bir yanımızın düştüğünü duyunca fena halde bozulmuştuk, geri çekilmekten başka çaremiz yoktu.

Nick meyve bahçesinin içinden geçen yola dönünce yağmur durdu. Meyve toplanmıştı, boş ağaçların arasından sonbahar rüzgârı esiyordu. Nick durdu ve eğilip yolun kenarından bir wagner elması aldı, güneşten kavrulmuş çimin içinde yağmurdan parlıyordu. Elmayı mackinaw ceketinin cebine koydu.

Yol, meyve bahçesinin içinden çıkıp tepeye ulaşıyordu. Kulübenin önündeki sundurma boştu, bacasından duman tütüyordu. Arka tarafta, garaj, kümes ve bahçeyi ormandan ayıran bir dizi ikinci mahsül kereste ağacı vardı.

Bakınca, ağaçların en tepedeki dallarının rüzgârda dalgalandığını gördü. Sonbahar fırtınalarının ilkiydi.

Nick, meyve bahçesinin bitimindeki çayırı geçerken, kulübenin kapısı açıldı ve Bill dışarı çıktı. Sundurmada durup, ileriye baktı.

«Ne haber, Wemedge?» dedi.

Nick, basamakları çıkarken, «Hey, Bill,» dedi.

Birlikte oturup çevreye, aşağıda yolun ilerisindeki meyve bahçesine, tarlalara ve göle doğru bir burun yapan ağaçlığa baktılar. Rüzgâr, dur durak bilmeden, aşağıya göle doğru esiyordu. On mil uzaktaki köpüklü dalgaları bile seçebiliyorlardı.

«Çok esiyor,» dedi Nick.

«Böyle üç gün esecek,» dedi Bill.

Nick, «Baban içerde mi?» diye sordu.

«Hayır. Tüfeğini alıp çıktı. İçeri gel.»

Nick kulübeye girdi. Ocakta harıl harıl ateş yanıyordu. Rüzgâr da ateşi iyice körüklüyordu. Bill kapıyı kapattı.

«Bir şey içer misin?» diye sordu.

Mutfağa gitti, elinde iki bardak ve bir sürahi suyla döndü. Nick, ocağın üzerindeki rafta duran viski şişesine uzandı.

«İyi misin?» diye sordu.

«İyiyim,» dedi Bill.

Ateşin önüne oturdular ve İrlanda viskisine biraz su katıp, içmeye başladılar.

Nick, bardağın içinden ateşi seyrederken, «Çok güzel, büyüleyici bir tadı var,» dedi.

«O tadı veren, turba,» dedi Bill.

Nick, «İçkinin içine turba konmaz,» diye karşılık verdi.

Bill, «Fark etmez» dedi.

«Sen hiç turba gördün mü?» diye sordu Nick.

«Hayır!» dedi Bill.

«Ben de görmedim.»

Ocağın kenarına uzattığı ayakkabılarından. ateş vurunca buharlar çıkmaya başlamıştı.

«Ayakkabılarını çıkarırsan daha iyi olur» dedi Bill.

«Ayağımda çorap yok.»

«Ayakkabılarını çıkarıp kurut, ben sana çcrap getiririm.»

Bill, yukarı, çatı arasına çıktı, Nick, üst kattan ayak seslerini duyuyordu. Yukarıda çatı katı açıktı ve bazen Bill, Bill'in babası ya da Nick orada yatardı. Arka tarafta bir giyinme odası vardı. Yağmurda ıslanmaması için yatakları kenara çekip, üzerlerini muşambayla örtmüşlerdi.

Bill, elinde bir çift kalın yün çorapla aşağıya indi.

«Artık çorap giyme vakti geldi,» dedi.

«Tekrar çorap giymeye başlamaktan nefret ediyorum,» dedi Nick.

Çorapları ayağına geçirip, sandalyeye çöktü ve ayaklarını ateşin önündeki siperin üzerine dayadı.

Bill, «Siperi çökerteceksin» deyince, Nick ayaklarını ocağın yanına doğru indirdi.

«Okuyacak bir şeyin var mı?» diye sordu.

«Yalnız gazete var.»

«Card'ların son durumu nasıl?»

«Giant'lara karşı üst üste iki maç kaybettiler.»

«Böylece işi sağlama bağlamış oldular.»

«Bu onlara bir armağan,» dedi Bill, «Mc Graw ligdeki her iyi oyuncuyu satın alabildiği sürece yapacak bir şey yok.»

«Hepsini satın alamaz,» dedi Nick.

Bili, «İstediği her oyuncuyu alabilir» diye karşı çıktı, «ya da keyiflerini kaçırarak onları değiş tokuş yapmak zorunda bırakır.»

Nick, kabul etti: «Heinie Zim gibi,» dedi.

«O et kafa çok işe yarayacak.»

Bili ayağa kalktı.

Nick, «Vuruşları iyi,» diye görüşünü belirtti. Bu arada ateşin sıcaklığı sanki bacaklarını pişiriyordu.

«Aynı zamanda iyi bir arka saha oyuncusu,» dedi Bill, «fakat, top oyunlarında başarılı olamıyor.»

Nick, «Belki de Mc Graw, onu, bunun için istiyor,» diye bir fikir daha ortaya attı.

Bill, kabul etti: «Bu da olabilir.»

«İşin her zaman bizim bilmediğimiz yönleri de var,» dedi Nick.

«Doğru, ancak bu kadar uzakta olmamıza karşın yine de yeterince bilgiliyiz.»

«Atları görmeden daha iyisini nasıl seçebilirsin, tıpkı onun gibi.»

«Doğru.»

Bill viski şişesine uzandı. Kocaman eli şişeyi sarmıştı. Nick'in uzattığı bardağa viski koydu.

«Ne kadar su?»

«Aynı ölçüde.»

Nick'in sandalyesinin yanına yere oturdu.

«Sonbahar fırtınalarının gelişi iyi oluyor, değil mi?» dedi Nick.

«Evet, çok güzel.»

«Yılın en iyi zamanı, şimdi,» dedi Nick.

«Şimdi, kentte olmak cehennem azabı olmaz mıydı?» dedi Bill.

Nick, «Dünya kupasını seyretmek isterdim, doğrusu,» dedi.

«Artık hep New York'ta ya da Philadelphia'da oynuyorlar. Kentte olmak nasıl olsa, bize yaramazdı.»

«Card'lar bir kerecik olsun bayrak kazanacaklar mı merak ediyorum.»

«Onu görmeye bizim ömrümüz yetmez.» dedi Bill.

«Sevinçten çılgına dönerlerdi,» dedi Nick.

«Tren kazasından önce bir keresinde ne kadar iyi oynamışlardı, hatırlıyor musun?»

«Hatırlamaz olur muyum?»

Bill, az önce kapıya giderken, elinden ters çevirip bıraktığı kitabını almak için, pencerenin altındaki masaya uzandı. Bir elinde bardak, bir elinde kitapla Nick'in sandalyesine yaslandı.

«Ne okuyorsun?»

«Richard Feverel.»

«Beni sarmadı...»

«Fena değil» dedi Bill, «kötü bir kitap değil, Wemedge.»

Nick, «Sende benim okumadığım başka ne var?» diye sordu.

«The Forest Lovers'i okumuş muydun?»

«Evet. Her gece aralarına kılıç koyarak yatağa girdikleri kitap değil mi?»

«O iyi bir kitap, Wemedge.»

«Evet, harika bir kitap. Yalnız, bir türlü kılıcın ne işe yaradığını anlayamadım. Kılıç, her

zaman keskin tarafı yukarı gelecek şekilde duruyordu, çünkü yatay durduğu takdirde tehlike yaratmayacaktı ve üzerine doğru dönebileceklerdi.»

«Kılıç bir simge» dedi Bill.

«Tabii» dedi Nick, «ama kullanışsız.»

«Fortitude'u okudun mu?»

«O güzel işte,» dedi Nick. «O gerçek bir kitap. Babası durmadan oğlanın peşinden koşuyordu, değil mi? Sende Walpole'un başka romanı var mı?»

«The Dark Forest» dedi Bill, «Rusya'dan söz ediyor.»

«Rusya hakkında ne biliyor ki?»

«Bilmiyorum. Bu adamlar üzerine fikir yürütemezsin. Belki küçüklüğünde oradaydı. O konuda oldukça bilgili görünüyor.»

«Onunla tanışmak isterdim,» dedi Nick.

«Ben Chesterton'la tanışmak isterdim.»

«Keşke şu anda burada olsaydı. Yarın onu Voix'ya balığa götürürdük.»

«Acaba balığa gitmek ister miydi?» dedi Bill.

«Kuşkusuz.» dedi Nick. «İnsanların en mükemmeli o olmalı. The Flying Inn'i hatırlıyor musun?»

«Cennetten kovulmuş bir melek
Başka bir içki sunarsa,
ikramına teşekkür ederek,
Götür dök lavaboya.»

«Evet, doğru» dedi Nick, «galiba, Walpole'dan daha üstün bir insan.»

«Evet, daha üstün olduğuna şüphe yok,» dedi Bill.

«Fakat Walpole daha iyi bir yazar.»

«Bilmiyorum» dedi Nick. «Chesterton klasiktir.»

«Walpole'de klasiktir,» Bill ısrar etti.

«Keşke ikisi de burada olsalardı. Yarın ikisini de Voix'ya balığa götürürdük.»

Bill, «Haydi sarhoş olalım» dedi.

Nick kabul etti: «Peki.»

«Babam aldırmaz,» dedi Bill.

«Emin misin?»

«Biliyorum, aldırmaz.»

Nick, «Şimdi biraz sarhoşum,» dedi.

«Hayır değilsin.»

Bill yerden kalktı ve viski şişesine uzandı. Nick bardağını uzattı. Gözlerini Bill'in doldurdu bardağa dikmişti. Bill bardağın yarısına kadar viski koydu.

«Suyunu kendin koy,» dedi, «bir içimlik daha kaldı.»

Nick, «Başka var mı?» diye sordu.

«Daha çok var ama babam sadece açılmış şişeyi içmemi istiyor.»

«Doğrusu da o,» dedi, Nick.

Bill, «Babam, ayyaşları alıştıran, şişe açmaktır, diyor» diye açıkladı.

«Doğru,» dedi Nick. Etkilenmişti. Bunu daha önce hiç düşünmemişti. Ayyaşlığın nedeninin, yalnız başına içmek olduğunu sanırdı.

Saygıyla sordu: «Baban nasıl?»

«İdare ediyor» dedi Bill. «Bazen biraz insafsız oluyor.»

«Baban iyi bir insan,» dedi Nick. Bardağına sürahiden su koydu. Su, yavaş yavaş viskiye karıştı. Bardakta sudan fazla viski vardı.

«İyi insan olduğuna bahse girebilirsin,» dedi Bill.

«Benim peder de fena değildir,» dedi Nick.

Bill, «Yerden göğe kadar hakkın var,» diye karşılık verdi.

Nick, bilimsel bir gerçeği açıklıyormuşçasına, «Hayatında ağzına içki koymadığını iddia ediyor,» dedi.

«Ee, ne de olsa doktor. Benimki ise ressam. Tabii ki farklı.»

Nick, üzgün bir ifadeyle, «Hayatta çok şey kaçırmış» dedi.

«Bilemezsin,» dedi Bill, «Her boşluk başka bir şeyle dolar.»

Nick itiraf etti: «Kendisi de hayatta çok şey kaçırdığını söylüyor.»

«Doğrusu babanın güç bir hayatı olmuş,» dedi Bill.

«Her şey sonunda eşitlenir.»

Bir süre ateşe bakarak bu derin gerçeği düşündüler.

Nick, «Gidip arka verandadan odun alacağım,» dedi. Ateşin yavaş yavaş sönmeye başladığını görmüştü. Aynı zamanda içki içmeye ara verebileceğini ve bir iş becerebileceğini göstermek istiyordu. Babası ömründe içkiye el sürmemiş bile olsa, kendisi sarhoş olmadıkça, Bill'in onu sarhoş etmesine kesinlikle izin vermeyecekti.

«Kayın odunlarından büyükçe bir tane getir» dedi Bill. O da hâlâ kafasının küçük ayrıntıları bile düşünebilecek kadar çalıştığını kanıtlamak istiyordu.

Nick elinde odunla mutfaktan geçerken masanın üzerindeki tavaya çarparak yere düşürdü. Odunu yere bırakarak tavayı yerden aldı. Tavanın içindeki, suyla ıslanmış kuru kayısılar yerlere dökülmüştü. Bazıları fırının altına kadar saçılmış olan kayısıları dikkatle tek tek topladı ve tekrar tavanın içine koydu. Masanın kenarında duran kovadan da üzerine su ilave etti. Yaptıklarından memnundu. Doğrusu çok becerikliydi.

Elinde odunla içeri girince, Bill, sandalyeden kalktı ve odunu ateşe koymasına yardım etti.

Nick, «Bu güzel bir odun,» dedi.

«Bu odunu kötü havalar için saklıyordum. Böyle bir odun bütün gece yanar.»

«Arta kalan kömürüyle de sabahın ilk ateşi yakılır.»

Bill de aynı fikirdeydi: «Haklısın» dedi.

Öteden beriden konuşmayı sürdürüyorlardı.

«Birer tane daha içelim,» dedi Nick.

«Dolapta bir açık şişe daha var sanıyorum,» dedi Bill.

Köşedeki dolabın önüne çömeldi ve dört köşe bir şişe çıkardı.

«Skoç,» dedi.

Nick, «Gidip biraz daha su getireyim,» dedi. Tekrar mutfağa gitti. İçinde soğuk kaynak suyu bulunan kovanın içine maşrapayı daldırdı, sürahiyi maşrapayla doldurdu. Oturma odasına dönerken, yemek odasında bir aynanın önünden geçti ve durup, baktı. Yüzü bir tuhaf görünüyordu. Aynadaki yüze gülümsedi, yüz de ona sırıtarak karşılık verdi, göz kırptı, o da ay-

nısını yaptı. Gördüğü yüz, kendisininki değildi ama fark etmezdi.

Bill içkileri koymuştu.

«Ne kadar çok doldurmuşsun,» dedi Nick.

«Biz hakkından geliriz, Wemedge.»

Nick bardağını kaldırırken sordu: «Ney'n şerefine içelim?»

«Balık avının şerefine içelim.»

«Pekâlâ,» dedi Nick, «Baylar, balık avına kaldırıyorum.»

«Herkes balık avlasın» dedi Bill, «Her yerde.»

«Balık avı» dedi Nick, «İşte bunun şerefine içiyoruz.»

«Beyzboldan daha iyi.»

«Karşılaştırılamaz bile,» dedi Nick, «Nasıl oldu da beyzboldan söz açıldı ki?»

«Bir yanlışlık oldu,» dedi Bill, «beyzbol aptallara yaraşır.»

Bardaklarının içindekini sonuna kadar içtiler.

«Şimdi de Chesterton'a içelim.»

Nick, «ve Walpole'e» diye araya girdi.

Nick, bardaklara içki doldurdu. Bill de suları ekledi. Bakıştılar. Çok keyiflenmişlerdi.

«Baylar,» dedi Bill, «Chesterton ve Walpole'e kadeh kaldırıyorum.»

«Aynen, baylar,» dedi Nick.

İçtiler. Bill bardakları tekrar doldurdu... Ocağın önündeki büyük koltuklara kuruldular

«Doğrusu, çok akıllıca davrandın, Wemedge,» dedi Bill.

«Ne demek istiyorsun?» diye sordu Nick.

«Şu Marge meselesini kapatmakla.»

«Herhalde.»

«Yapabileceğin en iyi şey buydu. Eğer kapatmasaydın, şimdi, ailenin yanında, harıl harıl, evlenmek için para biriktirmeye çalışıyor olacaktın.»

Nick bir şey söylemedi.

«İnsan bir evlendi mi, hali duman. Hayatta hiçbir şeyi kalmıyor, hiçbir şeyi. Allah için hiçbir şeyi kalmıyor. O anda işi bitiyor. Görüyorsun ya evlenenlerin halini.»

Nick susuyordu.

«Hemen belli oluyorlar,» dedi Bill. «Hepsi şişko, evcil kılıklı şeyler oluveriyorlar. Artık sen onlardan hayır bekle.»

«Doğru,» dedi Nick.

«Bu işi, kapatmak belki de zor oldu senin için,» dedi Bill, «fakat, her zaman yeni birini bulabilirsin, o zaman yine her şey yoluna girer. Kızlara âşık ol, ama seni mahvetmelerine izn verme.»

«Evet,» dedi Nick.

«Eğer onunla evlenseydin, bütün ailesiyle evlenmiş olacaktın. Annesini ve evlendiği o adamı hatırla.»

Nick başını salladı.

«Bütün gün evinize girip çıktıklarını, pazar günleri onlara yemeğe gittiğinizi, onların da size yemeğe geldiklerini, kadının her dakika Marge'a neyi, nasıl yapması gerektiğini öğütlediğini bir düşün.»

Nick sesini çıkarmadan oturuyordu.

«Doğrusu çok iyi sıyırdın,» dedi Bill, «Şimdi o da kendine göre birini bulur, yerleşir, mutlu olur. Nasıl yağla su karışmazsa, bu iş de olmaz. Tıpkı benim İda'yla evlenmemin ve Strat-

ton'larla kaynaşmamın mümkün olmadığı gibi. İda da evlenmek isterdi.»

Nick ağzını açmıyordu. İçkinin etkisi bir anda uçup gitmişti, kendi başına kalmıştı. Sanki, Bill orada değildi. Ne ateşin önünde oturuyorlardı, ne de yarın Bill ve babasıyla balığa gideceklerdi. Sarhoş değildi. Hepsi bitmişti. Bütün bildiği bir zamanlar bir Marjorie'si olduğuydu; şimdiyse onu kaybetmişti. Kız gitmişti. Nick onu kovmuştu. Önemli olan tek şey buydu. Onu bir daha hiç görmeyebilirdi. Herhalde görmeyecekti de. Her şey yok olmuş, bitmişti.

«Birer tane daha içelim,» dedi Nick.

Bill içkileri koydu, Nick, içine bir miktar su boca etti.

«Eğer öylece sürdürseydim, şimdi burada olmazdık,» dedi Bill.

Doğruydu. İlk tasarısı, ailesinin yanına gidip, bir işe girmekti. Sonra, Marge'a daha yakın olabilmek için kışı Charlevoix'da geçirmeyı kararlaştırmıştı. Şimdiyse ne yapacağını bilmiyordu.

«Muhtemelen yarın balığa gidiyor bile olamazdık,» dedi Bill, «En doğru seçimi yaptın.»

«Elimde değildi,» dedi Nick.

«Biliyorum. Zaten hep öyle olur,» dedi Bill.

«Bir anda her şey bitmişti» dedi Nick, «Nedenini bilmiyorum. Elimde değildi. Tıpkı, üç günlük esintinin şimdi gelmesi ve ağaçlardaki yaprakları silip süpürmesi gibi...»

«Her neyse, o iş kapandı, önemli olan bu.»

Nick, «Benim suçumdu,» dedi.

«Kimin suçu olduğu hiç önemli değil.»

«Evet, sanırım, öyle» dedi Nick. Önemli olan, artık Marjorie'nin olmayışı ve büyük bir olasılıkla da onu bir daha hiç göremeyeceğiydi. Marjorie'ye nasıl birlikte İtalya'ya gideceklerinden ve orada ne kadar çok eğleneceklerinden söz etmişti. Birlikte gitmeyi tasarladıkları yerler... Hepsi hepsi bitmişti artık.

«Üzerinde durulacak tek şey, bu işin kapanmış olması,» dedi Bill. «Bak şimdi söylüyorum, Wemedge, sen o işi sürdürürken, senin için endişeleniyordum. Doğru oynadın. Annesi de huysuz kadının tekiydi. Etrafa sizin nişanlı olduğunuzu yaymıştı.»

«Biz nişanlı değildik,» dedi Nick.

«Herkes nişanlı olduğunuzu sanıyordu.»

«Ben ne yapabilirdim ki?» dedi Nick, «Değildik.»

«Evlenmeyecek miydiniz?» diye sordu Bill.

«Evlenecektik fakat nişanlı değildik.»

Bill, yargılayan bir ifadeyle sordu: «Farkı nedir?»

«Bilmiyorum. Farkı var.»

«Ben göremiyorum.»

«Pekâlâ» dedi Nick, «haydi sarhoş olalım.»

«Pekâlâ» dedi Bill, «haydi kör kütük sarhoş olalım.»

Nick, «sarhoş olalım ve sonra yüzmeye gidelim» dedi ve bardağını sonuna kadar içti. «Kızcağız için üzgünüm fakat ne yapabilirim? Annesinin nasıl olduğunu biliyorsun.»

«Korkunçtu,» dedi Bill.

«Her şey bir anda bitti» dedi Nick, «Artık bu meseleden söz etmemeliyim.»

«Söz eden sen değilsin» dedi Bill. «Konuyu ben açtım ve şimdi de kapatıyorum. Bir daha bu konuyu konuşmayacağız. Sen de düşünmek istemiyorsun, yoksa tekrar işin içine girebilirsin.»

Nick bunu hiç düşünmemişti. Halbuki şimdiye kadar ne kadar kesin görünüyordu. Bu da bir düşünceydi ve onu rahatlatmıştı.

«Kuşkusuz öyle,» dedi «her zaman o tehlike var.»

Şimdi mutluydu. Geri getirilemeyecek hiçbir şey yoktu. Cumartesi gecesi kente inebilirdi. Yarın perşembeydi.

«Her zaman bir ihtimal vardır,» dedi.

«Kendini kollamalısın,» dedi Bill.

«Kendimi kollayacağım.»

Çok keyiflenmişti. Hiçbir şey bitmiş değildi. Hiçbir şey yitirilmiş değildi. Cumartesi günü kente gidecekti. Hafifleyivermişti. Kendini, Bill bu konuyu açmadan önceki gibi hissediyordu. Her zaman bir çıkış kapısı bulunabilirdi.

«Haydi, tütekleri alıp, buruna gidelim ve babanı arayalım» dedi Nick.

«Haydi!»

Bill, duvardaki raftan tüfeği aldı. Bir mermi kutusu açtı. Nick, mackinaw ceketini ve ayakkabılarını giydi. Ayakkabıları kuruyunca sertleşmişti. Hâlâ çok sarhoştu; ancak, kafası iyl işliyordu.

«Kendini nasıl hissediyorsun?» diye sordu.

«Harika» dedi Bill. «Tam kıvamında...» Ceketini ilikledi.

«Sarhoş olmanın bir yararı yok.»

«Hayır. Açık havaya çıkmamız lazım.»

Dışarı çıktılar. Fırtına çıkmıştı.

«Bu rüzgârda kuşlar otların arasında yatarlar,» dedi Nick.

Meyve bahçesine doğru ilerlediler.

«Bu sabah bir çulluk gördüm,» dedi Bill.

«Belki onu indiririz aşağı.»

«Bu rüzgârda avlanmaz.»

Açık havaya çıkınca Marge meselesi, bir facia gibi görünmez olmuş, hatta tüm önemini kaybetmişti. Rüzgâr her şeyi alıp götürmüştü.

«Rüzgâr, büyük gölden yana geliyor,» de- Nick.

Rüzgâra karşı bir tüfek patlaması duyuldu.

«Bu babam,» dedi Bill, «aşağıda, bataklıkta.»

«Haydi, kestirmeden oraya gidelim.»

«Haydi aşağı çayırdan geçelim bakalım, bir şey vurabilecek miyiz?»

«Pekâlâ,» dedi Nick.

Şimdi artık bunların hepsi önemsizdi. Rüzgâr, düşüncelerini kafasından alıp götürmüştü. Hâlâ cumartesi gecesi kente inebilirdi.

Böyle bir olasılığın olduğunu bilmek bile çok sevindiriciydi, doğrusu.

Nick'i, caddedeki makineli tüfek ateşinden korunması için, sürükleyerek kiliseye getirmişlerdi. Duvara sırtını vermiş, oturuyordu. İki bacağı da, başkasınınmış gibi, biçimsiz bir şekilde önünden uzanıyordu. Belkemiğinden yemişti kurşunu. Ter içindeki kirli yüzüne güneş vuruyordu. Çok sıcak bir gündü. Koca sırtlı Rinaldi, duvarın yanında yüzüstü yatıyordu, silahları oraya buraya saçılmıştı. Nick, pırıl pırıl gözlerle ileriye baktı. Karşıdaki evin pembe duvarı, çatısıyla birlikte çökmüş, eğri büğrü olmuş bir demir karyola, sokağa doğru sallanıyordu. İki Avusturyalının cesetleri, evin gölgelediği moloz yığınının içinde yatıyordu. Caddenin yukarısında daha başka birçok ceset vardı. Kasabada ilerliyorlar, durum iyiye gidiyordu. Taşıyıcılar sedyeleriyle birlikte neredeyse gelirlerdi. Nick dikkatle başını çevirip Rinaldi'ye baktı· «Senta, Rinaldi. Senta. Sen ve ben kendi barışımızı ilan ettik.» Rinaldi güneşin altında kıpırdamadan yatarken, güçlükle nefes alıyordu. «Vatanperverler yapmadılar.» Nick ter içinde gülümseyerek, dikkatle başını geri çevirdi. Rinaldi insanı şaşırtan bir dinleyici idi.

Padua'da çok sıcak bir akşamüstü, adamı yukarı çatı katına taşıdılar. Böylece şehri tepe-

den görebiliyordu. Gökyüzünde baca kırlangıçları vardı. Bir süre sonra hava karardı, projektörleri yaktılar. Ötekilerin hepsi aşağı indi ve giderken şişeleri de götürdüler. Luz'la birlikte, aşağıdaki balkondan gelen seslerini duyabiliyorlardı. Luz, yatağın üzerine oturdu, bu sıcak gecenin içinde insanı sanki serinletiyordu dipdiriydi.

Luz, üç ay boyunca gece nöbeti tuttu, memnuniyetle bırakıyorlardı, tek tutsun. Ameliyata alacakları zaman onu, ameliyata da Luz hazırlamıştı; etraftakiler onun koruyuculuğuyla da lavman yapılırken de şaka yapıp, gülüşüp durmuşlardı. Uyuşturucunun etkisiyle saçma sapan konuşulan süreyi, gevezelik etmeden geçiştirebilmek için kendini çok sıkmıştı. Koltuk değneği ile kalkabilecek hale gelince, Luz yataktan kalkmasın diye, gidip hastaların ateşine bakardı. Sadece birkaç hasta vardı, onlar da durumu biliyorlardı. Hepsi Luz'u severlerdi. Koridorlarla odası arasında yürürken bile hep, yatağındaki Luz'u düşünürdü.

Adam, cepheye yeniden dönmeden önce Duomo'ya gidip, dua ettiler. Loş ve sessiz bir yerdi, dua eden başkaları da vardı. Evlenmek istiyorlardı ama nikâh ilanı için vakitleri kalmamıştı, üstelik ikisinin de doğum belgesi yoktu. Her ne kadar onlar, kendilerini evli olarak görüyorlarsa da hem herkesin bunu bilmesini, hem de zamanla durumun değişmesini önlemek için, işi sağlama bağlamak istiyorlardı.

Luz'un yazdığı mektupların çoğu, ateşkes sonrasına kadar adamın eline geçmedi. Cepheye on beşi birden geldiğindeyse, mektupları ta-

rihlerine bakarak sıraladı ve hepsini bir solukta okudu. Hepsi, hastaneden, onu ne kadar çok sevdiğinden, onsuz yaşamanın ne kadar zor olduğundan ve geceleri ona özlem duymanın korkunçluğundan söz ediyordu.

Ateşkesten sonra, evlenebilmeleri için adamın Amerika'ya dönüp, bir işe girmesi gerektiğine karar verdiler. O, iyi bir iş buluncaya değin Luz Amerika'ya gitmeyecekti, işleri ayarladığında adam, onu, New York'ta karşılayabilirdi. Ayrıca bu süre içinde hiç içmeyecekti ve Amerika'da yakın arkadaşları dahil, hiç kimseyle görüşmek istemiyordu. İstediği yalnız ve yalnızca, bir iş bulmak ve evlenmekti. Padua'dan Milano'ya giderken, trende Luz'un bir an önce Amerika'ya gelmek istememesi yüzünden biraz tartıştılar. Milano'da istasyonda ayrılık zamanı geldiğinde, veda öpücüğünü ihmal etmediler ama, tartışmaları yarım kalmıştı. Bu şekilde vedalaşmış olmak adamı, çok huzursuz etmişti.

Cenova'dan bir gemiye binerek Amerika'ya gitti. Luz, bir hastane açmak üzere Pordonone'ye geri döndü. Bir arditi taburunun da konakladığı bu yağmurlu yerde, çok yalnızlık hissediyordu. Kışı bu çamurlu ve yağmurlu kentte geçiren tabur binbaşısı Luz'la sevişti; Luz, şimdiye kadar İtalyanları hiç tanımamıştı. Amerika'ya yazdığı mektupta, Nick'e aralarındaki ilişkinin gelip geçen bir çocukluk aşkı olduğunu anlattı. Üzgündü, biliyordu, çünkü o, kendisini belki de anlayamayacaktı. Ancak belki bir gün onu, bağışlayabilir ve kim bilir kıza minnettar bile olabilirdi. Umulmadık bir gelişme neticesi kendisi, baharda evlenmeyi tasarlıyordu. Onu her za-

manki gibi seviyordu ama aralarındakinin yalnızca bir çocukluk aşkı olduğunu şimdi anlıyordu. Mesleğinde de çok başarılı olacağını umuyordu ve ona güveni sonsuzdu. Böylesinin, ikisi için de en iyisi olduğunu biliyordu.

O binbaşı, baharda ya da daha sonraki baharlarda da kızla evlenmedi. Luz da Chicago'ya yazdığı mektubun cevabını hiçbir zaman almadı. Adamsa, sonra, büyük bir mağazanın düğme satılan bölümündeki bir satıcı kızdan, Lincoln Parkı içinden bir baştan öteki başa gidinceye değin, taksinin içinde belsoğukluğu kapmıştı.

BAY VE BAYAN ELLIOT

İlk matador, boynuz darbesini kılıcı tutan eline yiyince, halk tarafından yuhalandı. İkinci matador ise, ayağı kayınca boğaya karnından yakalandı. Bir eliyle boynuza asılıyor, ötekiyle de karnını tutuyordu. Boğa var gücüyle matadoru duvara fırlatınca boynuzu koptu. Matador bir süre kumda kımıldamadan yattı, sonra çıldırmış bir sarhoş gibi ayağa kalkarak kendisini uzaklaştırmaya çalışan adamları yumruklamaya başladı. Kılıcını vermeleri için haykırırken de bayılıp kaldı. Ufaklık meydana çıktığında boğaların beşini birden öldürmek zorundaydı, çünkü üç matadordan fazlası çıkamazdı arenaya. Son boğa ile karşı karşıya geldiğinde o kadar yorgun düşmüştü ki, kılıcı bir türlü saplayamıyordu. Kolunu bile kaldıracak hali kalmamıştı. Beş kere boşuna denedi, halk büyük bir suskunlukla bekliyordu, çünkü boğa esaslıydı. Ya boğa, ya matador galip gelecekti... ve matador başardı. Kuma oturdu ve kusmaya başladı. Halk haykırarak arenaya bir şeyler fırlatırken, matadoru bir pelerinle örtmeye çalışıyorlardı.

Bay ve Bayan Elliot bir çocuk sahibi olmak için çok uğraştılar. Bayan Elliot'un dayanma ölçüsünde sık sık denediler. Evlendikleri günden başlayarak Boston'da, gelirken gemide, hep uğ-

raştılar. Bayan Elliot rahatsızlandığı için gemideki çabaları pek yeterince olamadı. Güneyli kadınlara özgü o hastalıklar nedeniyle Bayan Elliot rahatsızdı, rahatsızdı ve rahatsızdı. Birleşik Devletlerin güneyinden gelen kadınlardan söz ediyorum. Bütün güneyli kadınları olduğu gibi, Bayan Elliot'u da deniz tutması, gece yolculuğu ve sabahları erken kalkmak perişan ederdi. Gemideki insanların çoğu, onu, Elliot'un annesi sanmışlardı. Evli olduklarını bilenlerse bir bebek beklediğini düşünüyorlardı. Gerçekte kırk yaşındaydı. Seyahate çıktıktan sonra birden daha da yaşlı gibi görünür olmuştu.

Elliot'un, Bayan Elliot'u kızın pastanesinde uzun süre tanıdıktan sonra, bir akşamüstü öperek başlattığı birkaç haftalık aşk macerasının sonunda evlendiklerinde, karısı daha genç görünüyor, hatta hiç yaşını göstermiyordu.

Hubert Elliot evlendiği zaman Harvard'da hukuk üzerinde uzmanlaşmak için çalışmalar yapıyordu. Yılda on bin dolara yakın geliri olan bir şairdi. Çok kısa sürede çok uzun şiirler yazardı. Yirmi beş yaşındaydı ve Bayan Elliot'la evlenene kadar hiçbir kadınla yatağa girmemişti. Karısından bekleyeceği beden ve ruh temizliğini, o da karısına verebilmek için üzerine düşeni yapmış, dürüst yaşamayı kendine iş edinmişti. Bayan Elliot'u öpmeden önce çeşitli kızlara âşık olmuştu ve onlara ne kadar temiz bir hayat sürmüş olduğunu er geç anlatmıştı, hemen hemen bütün kızlar onunla ilişkilerini kesmişlerdi. Kızların, geçmişleri son derece kirli olan kimi erkeklerle bile bile nişanlanıp, hiç çekinmeden evlenmelerini şaşkınlıkla karşılıyor öyleki onlar-

dan tiksiniyordu. Dahası, bir kızı, üniversiteden tanıdığı ve ne kadar aşağılık bir insan olduğunu kolaylıkla kanıtlayabileceği bir adama karşı uyarmaya çalışmış, o zaman son derece tatsız bir olay da olmuştu.

Bayan Elliot'un adı Cornelia idi. Kocasına, güneyde kendisine aile içinde hitap edildiği şekilde, Calutina, demesini öğretmişti. Evlendikten sonra Cornelia'yı eve götürdüğünde Hubert'in annesi ağlamaya başlamış, fakat yurtdışında yaşayacaklarını öğrenince, yüzü aydınlanmıştı.

Kendisini, Cornelia için, ne kadar temiz korumuş olduğunu söylediğinde, karısı, «Sevgili, tatlı çocuk» deyip ona her zamankinden daha sıkı sarılmıştı. Cornelia da saftı. «Beni yine öyle öp,» demişti.

Hubert, bu şekilde öpmeyi bir zamanlar birinin anlattığı bir hikâyeden öğrenmiş olduğunu açıkladı. Yaptığı deneyden çok zevk almıştı ve deneyi olabildiğince geliştirdiler. Bazen öpüşmeleri çok uzadığında Cornelia, ona, namusunu gerçekten kendisi için mi koruduğunu sorar durur; onun açıklamasından sonra, kızın öpüşme isteği de yenileniverirdi.

Önceleri, Hubert Cornelia ile evlenmeyi aklından bile geçirmemişti. Kıza o gözle bakmamıştı. Aralarında oldukça güzel bir arkadaşlık vardı ve derken bir gün, Cornelia'nın kız arkadaşının dükkânın ön tarafında oluşunu fırsat bilerek gramofon müziğiyle küçük arka odada dans ederlerken, kız gözlerinin içine öyle bir bakmıştı ki, o da onu öpüvermişti. Evlenmelerine ne zaman karar verildiğini bir türlü tam olarak hatırlayamıyordu ya, sonunda evlenmişlerdi işte.

Evlendikleri günün gecesini Boston'da bir otelde geçirmişlerdi. İkisi de düş kırıklığına uğramışlar; sonunda Cornelia uyuyakalmıştı. Hubert'i bir türlü uyku tutmamış, balayında giymek üzere satın aldığı Jaeger marka bornozunu sırtına geçirip dışarı çıkmış, koridorda bir aşağı bir yukarı yürümüş durmuştu. Yürürken, oda kapılarının önüne bırakılmış büyüklü küçüklü ayakkabıları görmüştü. Bu manzara kalp atışlarının hızlanmasına neden olmuş, aceleyle odasına dönmüş, bir de ne görsün, Cornelia çoktan uykuya dalmıştı bile. Onu uyandırmaya kıyamamış, çok geçmeden heyecanı yatışıp sakinleşince kendisi de derin bir uykuya dalmıştı.

Ertesi gün Hubert'in annesini telefonla aradılar ve daha ertesi gün Avrupa'ya gitmek üzere gemiye bindiler. Bir çocuk sahibi olmaya çalışmaları mümkünken ve dünyada en çok istedikleri şeyin de bir bebek olmasına karşın Cornelia, gereğince çaba gösteremiyordu. Cherbourg'a indiler ve Paris'e geldiler. Paris'te bir çocuk sahibi olmak için tekrar çabaladılar. Ardından bir yaz okulunun bulunduğu ve gemide tanıştıkları bazı insanların da gittiği Dijon'a gitmeye karar verdiler. Dijon'da yapacak hiçbir şey olmadığını gördüler. Bu arada Hubert bir sürü şiir yazıyor, Cornelia da daktilo ediyordu. Hepsi çok uzun şiirlerdi. Hubert yanlışları hiç affetmiyor, bir yanlış gördüğünde Cornelia'ya bütün sayfayı baştan yazdırıyordu. Cornelia sık sık ağlıyordu; Dijon'dan ayrılmadan önce birkaç kez daha çocuk sahibi olmaya çabaladılar. Gemide tanıdıkları arkadaşlarının çoğu da onlar gibi Paris'e geri döndüler.

Dijon'dan sıkılmışlardı kaldı ki artık, Harvard, Columbia ya da Wabash'dan ayrıldıktan sonra Cote d'Or'daki Dijon Üniversitesinde çalışma yapmış olduklarını söyleyebilirlerdi. Çoğu, eğer üniversiteleri olsaydı, Languedoc, Montpellier veya Perpignan'a gitmeyi tercih ederlerdi. Ama oralar pek uzak yerlerdi. Dijon ise Paris'ten sadece dört buçuk saat uzaklıktaydı, üstelik trende yemek de veriyorlardı.

Böylece, birkaç gün, her zaman yabancılarla dolu olan karşı kaldırımdaki Rotonde'dan uzak durmaya gayret ederek, Café du Dome'da vakit geçirdiler. Sonra da Elliot'lar, New York Herald'daki bir ilan vasıtasıyla Touraine'de bir şato kiraladılar. Elliot artık, şiirlerine hayranlık duyan birkaç arkadaş edinmiş ayrıca Bayan Elliot'un ısrarı üzerine, pastanedeki arkadaşını çağırtmak için Boston'a haber yollamaya razı olmuştu. Arkadaşı geldikten sonra Bayan Elliot, pek rahatladı ve birlikte güzelce bir ağladıkları çok oldu. Arkadaşı, Cornelia'dan birkaç yaş daha büyüktü ve «Tatlım» diye sesleniyordu. O da çok eski bir güneyli aileden geliyordu.

Üçü, Elliot'a Hubie diye hitap eden birkaç arkadaşıyla birlikte Touraine'deki şatoya gittiler. Touraine'i dümdüz ve sıcak oluşu nedeniyle Kansas'a benzettiler. Elliot'un hemen hemen bir kitap oluşturacak kadar şiiri toparlanmıştı. Kitabı Boston'da basılacaktı ve şimdiden bir yayıneviyle sözleşme yapmıştı bile.

Kısa bir süre sonra arkadaşları Paris'e dönmeye başlamışlardı. Touraine'de ilk günlerdeki gibi eğlenemez oldular. Çok geçmeden bütün arkadaşları genç, zengin ve bekâr bir şairle bir-

likte Trouville yakınında bir sayfiye yerine gitmişlerdi. Orada hepsi çok mutluydular.

Elliot, Touraine'deki şatoyu mevsimlik kiralamış olduğu için, bütün yaz orada kaldı. Bayan Elliot ile birlikte büyük ve sıcak yatak odasındaki büyük ve sert yatakta bir bebek sahibi olmak için pek çok uğraştılar. Bayan Elliot daktiloda on parmak yazma sistemini öğreniyordu. Fakat bu sistem, ne yazık ki hızıyla birlikte yanlışlarını da arttırıyordu. Artık hemen hemen bütün yazılarını arkadaşı daktilo ediyordu. Çok düzgün yazıyor, çok iş üretiyordu, görünüşe bakılırsa yaptığından zevk de alıyor gibiydi.

Elliot beyaz şarap içme alışkanlığı edinmişti ve kendi odasında onlardan ayrı yaşıyordu. Geceleri çok miktarda şiir yazıyor, sabahları çok bitkin görünüyordu. Artık, Bayan Elliot ile arkadaı da ortaçağdan kalma büyük yatakta birlikte yatıyorlardı. Arada bir birlikte iyice bir ağlıyorlardı. Akşamları hep beraber, akşam rüzgârı esen bahçede bir çınarın altında yemek yiyorlar, Elliot beyaz şarap içiyor ve Bayan Elliot'la arkadaşı sohbet ediyorlardı; işin özeti, herkes mutluydu.

Beyaz atı ayaklarının üzerine fırlattılar; at dizlerinin üzerinde yeniden ayağa kalktı. Pikador üzengiyi düzeltti ve sıçrayarak kendini, eyerin üzerine çekti. Koşmaya başladığında atın bağırsakları, mavi bir salkım halinde bir öne, bir arkaya sallanıyordu. Bir yandan monolar, atın arka ayaklarına sopayla vuruyorlardı. Atsa, meydan boyunca silkinerek koşusunu sürdürüyordu. Birden durdu. Monolardan biri yaklaşıp geminden yakaladı ve atı yürütmeye çalıştı. Pikador atı mahmuzlayıp öne eğildi ve mızrağını boğaya doğru salladı. Atın ön ayaklarının arasından durmaksızın kan fışkırıyordu. At tedirgin, yalpalıyordu. Boğa, hücum edip etmemekte kararsızdı.

Otelde sadece iki Amerikalı kalıyordu. Odalarına girip çıkarken merdivende karşılaştıkları insanlardan hiçbirini tanımıyorlardı. Odaları ikinci kattan denize, aynı zamanda da parka ve savaş anıtına bakıyordu. Parkta büyük palmiyeler ve yeşil sıralar vardı. İyi havalarda parkta, daima, sehpasının başında çalışan bir ressam bulunurdu. Palmiyelerin büyürken aldıkları şekillerle, bahçelere ve denize bakan otellerin parlak renkleri ressamların çok ilgisini çekerdi. Savaş anıtını görmek için İtalyanlar, uzak yerlerden ge-

lirlerdi. Anıt bronzdan yapılmıştı ve yağmurda ışıl ışıldı. Yağmur yağıyordu. Palmiyelerin yapraklarından yağmur suları damlıyordu. Çakıl patikalarda gölcükler oluşmuştu. Deniz, yağmurda uzun dalgalar halinde plaja doğru kaydıktan sonra, tekrar geri çekiliyordu. Savaş anıtının yanındaki meydanda hiç araba kalmamıştı. Meydanın karşı tarafındaki kahvenin eşiğinde bir garson durmuş, boş meydana bakıyordu.

Amerikalının karısı pencerede durmuş, dışarıyı seyrediyordu. Dışarıda tam pencerelerinin altında su damlayan yeşil masalardan birinin altına bir kedi sinmişti. Kedi, su damlalarından kaçmak için iyice büzülmüştü.

Amerikalının karısı, «İnip şu kedi yavrusunu alacağım,» dedi.

Kocası yattığı yerden, «Ben alırım,» diye bir teklifte bulundu.

«Hayır, ben alacağım. Zavallı kedicik yağmurda ıslanmamak için bir masanın altına sığınmaya çalışıyor.»

Kocası yatağın ayakucunda iki yastığın arasına gömülmüş, okumaya devam etti.

«Islanmayasın,» dedi.

Karısı aşağıya indi, büronun önünden geçerken otel sahibi ayağa kalktı ve eğilerek selam verdi. Adamın masası büronun dibindeydi. Çok uzun boylu yaşlı bir adamdı.

Amerikalının karısı, «Il piove,»* dedi. Otel sahibinden hoşlanıyordu.

«Si, si Signora, brutto tempo. Hava çok kötü.»

Yağmur yağıyor.
Evet, evet Sinyora, hava kötü.

Loş odanın dibindeki masasının gerisinde duruyordu.

Amerikalının karısı adamı beğeniyordu. Adamın şikâyetleri büyük bir ciddiyetle dinleyişini beğeniyordu. Ağırbaşlı oluşunu beğeniyordu. Kadına hizmet etmek için çırpınışını beğeniyordu. Otel sahibi olarak işine dört elle sarılışını beğeniyordu. Yaşlı, ağır yüzünü ve büyük ellerini beğeniyordu.

Ondan ne kadar hoşlandığını düşünürken kapıyı açtı ve dışarıya baktı. Yağmur iyice şiddetlenmişti. Muşamba pelerinli bir adam kahveye doğru boş alanı geçiyordu. Kedi sağ tarafta olmalıydı. Belki saçakların altından ilerleyebilirdi. Eşikte öylece dururken, arkasında bir şemsiye açıldı. Odalarına bakan hizmetçi idi, bu.

Gülümseyerek, İtalyanca, «Islanmayın,» dedi. Hiç kuşku yok ki hizmetçiyi, otel sahibi yollamıştı.

Pencerelerinin altına gelene kadar, tepesinde hizmetçinin tuttuğu şemsiyeyle çakıl patika boyunca yürüdü. Masa orada duruyordu, yağmurda yıkanmış, parlak yeşil rengi iyice açığa çıkmıştı. Kedi gitmişti. Kadın, birden düş kırıklığına uğramıştı. Hizmetçi, kadına baktı: «Ha perduto qualohecosa, Signora?»

Amerikalı, «Bir kedi vardı,» dedi.

«Bir kedi mi?»

«Si, il gatto.»

Hizmetçi, «Bir kedi,» diyerek güldü. «Yağmurda bir kedi.»

Bir şey mi kaybettiniz Sinyora?
Evet, bir kedi.

Kadın, «Evet,» dedi, «bu masanın altındaydı. Onu o kadar çok istiyordum ki. Bir kedi yavrusu istiyordum.»

Kadın, İngilizce konuştuğu zaman, hizmetçinin yüzü geriliyordu.

«Gelin, Signora,» dedi, «İçeri girmeliyiz. Islanacaksınız.»

«Evet, doğru.»

Çakıl patikadan geri döndüler ve kapıdan içeri girdiler. Hizmetçi şemsiyeyi kapamak için dışarıda kaldı. Amerikalı kadın büronun önünden geçerken, patron yine, masasından eğilerek selam verdi. Kadının içinde sanki bir şeyler sıkışır gibi olmuştu; aynı zamanda da küçülmüş gibi bir duyguya kapılmıştı. Patronun kadına karşı davranışı, kadının kendini hem çok küçülmüş, hem de çok önemli biriymiş gibi hissetmesine neden oluyordu. Bir an kendini çok çok önemli bir insanmış gibi hissetti. Merdivenleri çıkarak yoluna devam etti. Odanın kapısını açtı. George yatağın üzerinde hâlâ okuyordu.

Kitabı elinden bırakırken, «Kediyi aldın mı?» diye sordu.

«Gitmişti.»

«Nereye gitmiş olabilir ki?» derken, gözlerini kitaptan ayırarak dinlendiriyordu.

Kadın yatağın üzerine oturdu.

«Onu öylesine istiyordum ki. Onu niçin bu kadar çok istediğimi bilmiyorum. O zavallı kediciği istedim işte. Dışarıda, yağmur altında kalmış zavallı bir kedi yavrusu olmak, hiç de eğlenceli değil.»

George yeniden okumaya başlamıştı.

Kadın gitti, tuvalet masasındaki aynasının önüne oturdu ve el aynasında kendisini seyretmeye koyuldu. Profilini önce bir taraftan, sonra öteki taraftan inceledi.

Tekrar profiline bakarken, «Sence saçımı uzatsam daha iyi olmaz mı?» diye sordu.

George başını kaldırdı ve karısının bir erkek çocuk gibi ensesinde kısacık kırpılmış saçlarını gördü.

«Ben, bu halini beğeniyorum.»

«Bu halimden o kadar bıktım ki... Bir erkek çocuğuna benzemekten öylesine bıktım ki...»

George yatakta döndü. Karısı konuşmaya başladığından beri bakışlarını ondan ayırmamıştı «Doğrusunu istersen, çok alımlısın,» dedi.

Karısı, tuvalet masasının üzerine aynayı bıraktı ve pencereye doğru gitti, dışarıya baktı. Hava kararıyordu.

«Saçımı oldukça düzgünce sımsıkı arkaya toplamak ve ele gelecek büyüklükte kocaman bir topuz yapmak istiyorum,» dedi. «Kucağımda bir kedi yavrusunun oturmasını ve ben onu okşadıkça mırlamasını duymak istiyorum.»

George yattığı yerden, «Öyle mi?» dedi.

«Ayrıca, masada oturup kendi gümüşlerimle yemek yemek istiyorum; şamdanlarım olsun istiyorum; bahar gelsin istiyorum; aynanın önünde uzun uzun saçlarımı fırçalamak istiyorum; bir kedi yavrusu istiyorum ve yeni elbiseler istiyorum.»

George, «Allah aşkına sus ve eline okuyacak bir şey al,» dedi ve tekrar okumaya koyuldu.

Karısı pencereden dışarıya bakıyordu. Hava iyice kararmıştı, palmiyelerin üzerineyse, hâlâ yağmur yağıyordu.

Karısı, «Her neyse, bir kedi istiyorum,» dedi. «Bir kedi istiyorum. Hemen bir kedi istiyorum. Eğer uzun saçım yoksa, bir eğlencem de yoksa, hiç değilse bir kedim olabilir.»

George dinlemiyordu. Kitabına dalmıştı. Karısı pencereden dışarıya, artık ışıkları yanmış olan meydana bakıyordu.

Kapı vuruldu.

George seslendi : «Avanti.» Kitabından başını kaldırdı. Hizmetçi eşikte duruyordu. Kucağındaki sıkı sıkı sarıldığı kaplumbağa kabuğu rengindeki kedi, vücudundan aşağı doğru sallanıyordu.

«Affedersiniz,» dedi. «Patron bunu, Signora'ya vermemi söyledi.»

Halk, avazı çıktığı kadar bağırıyor ve arenaya ekmek parçaları fırlatıyordu; sonra yastık ve deri, şarap şişeleri, eline ne geçerse atmaya başladı, ıslıklar ve haykırışlar hiç kesintisiz sürüyordu. Sonunda boğa, yanlış yere saplanan bıçaklardan öylesine yorgun düştü ki, dizlerini kıvırdı, yere yattı; bunun üzerine, cuadrilla'lardan biri, onun boynuna doğru eğilip, boğayı bir puntilla ile öldürdü. Halk, barrera'nın üzerinden geçerek ve torero'nun etrafından dolaşarak yaklaştı; iki adam boğayı yakaladıkları gibi kaldırdılar; birisi gelip kuyruğunu kesti; kestiği kuyruğu sallamaya başladı, sonra da bir çocuk, kesilen kuyruğu kaptığı gibi kaçtı. Bir süre sonra, ona, kahvede rastladım. Kısa boyluydu ve yüzü esmerdi, oldukça da sarhoştu; daha önce de böyle olmuştu, dedi. Doğrusunu isterseniz ben, iyi bir boğa güreşçisi değilim.

Peduzzi, otelin bahçesini çapalayarak kazandığı dört lirayla bir güzel kafayı çekmişti. Yolun karşısından genç beyefendinin geldiğini gördü ve onunla fısıl fısıl gizli bir şeyler konuştu. Genç beyefendi henüz yemek yemediğini, yemeğini bitirir bitirmez hazır olacağını söyledi, kırk dakika ya da bir saatte.

Köprünün yanındaki kantinde Peduzzi, öğleden sonraki görevinden dolayı oldukça esrarengiz ve kendinden emin bir tavır takındığı için, çevrede güven uyandırmış, üç kadeh grappa daha koparmıştı. Hava rüzgârlıydı. Güneş kâh bulutların arkasından çıkıyor, kâh tekrar saklanıyor ve yağmur çiselemeğe başlıyordu. Alabalık avına çıkmak için eşi bulunmaz bir havaydı.

Genç beyefendi otelden çıktı ve ona oltaları ne yapacaklarını sordu. Karısı, oltalarla arkadan gelsin miydi? «Evet,» dedi Peduzzi, «bizi izlesin.» Genç beyefendi tekrar otele girdi ve karısıyla konuştu. Sonra, Peduzzi'yle beraber yola çıktılar. Genç beyefendi omzunda küçük bir akordeon taşıyordu. Peduzzi, dağ çizmeleriyle mavi bir bere giymiş olan ve genç beyefendi kadar genç görünen karısının da iki elinde birer makarası takılmamış oltayla, onların peşi sıra çıktığını gördü. Peduzzi, kadının, öyle geriden geriden gelmesinden hoşlanmamıştı. «Signorina,» diye seslendi, bir yandan da genç beyefendiye göz kırpıyordu, «siz de yanımıza gelin ve bizimle yürüyün. Signora, buraya gelin. Haydi birlikte yürüyelim.» Peduzzi, Cortina sokaklarında üçünün bir arada yürümesini istiyordu.

Karısı, arkalarından onları, asık bir yüzle takip ediyordu. Peduzzi, sevecen bir sesle, «Signorina, yanımıza gelin,» diye yeniden seslendi. Genç beyefendi geriye dönüp, bağırarak bir şeyler söyledi. Bunun üzerine karışı, sallanmaktan vazgeçerek, daha bir hızlandı.

Anayol boyunca yürürken Peduzzi, rastladıkları herkese, şapkasını kaldırarak, tek tek selam veriyordu. «Buon'di, Arturo!» Fascist

Café'nin kapısında duran banka veznedarı dik dik baktı. Dükkânların önünde üçer dörder toplanmış olan insanlar, bu üç kişiyi, soğuk soğuk bakışlarla süzdüler. Yeni yapılmakta olan otelin temelinde çalışan, ceketleri bembeyaz toza bulanmış işçiler, üçünün geçişine, durup, baktılar. Kimse ne bir kelime söylemiş, ne de bir işaret yapmıştı, yalnızca, salyadan kaskatı olmuş sakalıyla uzun boylu yaşlı bir dilenci, tam yanından geçerlerken onlara, şapkasını kaldırarak, selam vermişti.

Peduzzi, vitrini şişelerle dolu bir dükkânın önünde durdu ve üzerindeki asker parkasının iç cebinden boş bir grappa şişesi çıkardı. «Azıcık bir içki, Signora'ya biraz marsala, bir şey, içmesi için herhangi bir şey.» Şişeyi ağzına götürerek gösterdi. Harika bir gündü. «Marsala, marsala sever misiniz Signorina? Birazcık marsala?»

Kadın, hâlâ somurtuyordu. «Haydi, uğraş bakalım bu adamla» dedi. «Söylediği tek kelimeyi anlamıyorum. Sarhoş, değil mi?»

Genç beyefendi Peduzzi'yi duymuyor gibiydi. Düşünüyordu, bu adam niye marsala, diye tutturdu? Max Beerbohm'un sevdiği içkidir bu.

Peduzzi, sonunda, «Geld»* diyerek, genç beyefendinin koluna yapıştı, «Lira.» Gülümsedi. Israr etmek istemiyordu; ancak genç beyefendiyi harekete geçirmesi gerekiyordu.

Genç beyefendi cüzdanını çıkardı ve bir on liralık uzattı. Peduzzi, Yerli ve Yabancı Şaraplar dükkânının merdivenlerini çıktı. Kapısı kilitliydi.

---

* Geld (Almanca) para.

Sokaktan geçen biri, küçümser gibi bakarak, «İkiye kadar kapalı,» dedi. Peduzzi merdivenlerden indi. Bozulmuştu. «Neyse,» dedi, «Concordia'dan alabiliriz.»

Üçü yanyana Concordia'ya doğru yürüdüler. Concordia'nın, paslanmış kızakların yığılmış olduğu girişinde, genç beyefendi sordu: «Was Wollen sie?»* Peduzzi, tekrar tekrar katlamış olduğu on liralık kâğıt parayı uzatarak, «Hiçbir şey» dedi. «Herhangi bir şey.» Utanmıştı. «Belki, marsala. Bilmem ki, marsala?»

Concordia'nın kapısı, genç beyefendiyle karısının ardından kapandı. Genç beyefendi, pasta tezgâhının gerisinde duran kıza, «üç marsala» dedi. Kız, «İki mi demek istiyorsunuz?» diye sordu. «Hayır,» dedi, «Bir tane de vecchio için.» «Oh!» dedi kız, «vecchio», şişeyi getirirken gülüyordu. Üç bardağa çamur görünümünde bir içki doldurdu. Karısı, gazetelerin durduğu rafın altındaki bir masaya oturmuştu. Genç beyefendi, marsalalardan birini karısının önüne koydu. «Artık bunu içersin, herhalde,» dedi, «belki içince kendini daha iyi hissedersin.» Karısı, oturduğu yerden öylece bardağa baktı. Genç beyefendi de Peduzzi'nin bardağını dışarı götürdü, fakat Peduzzi görünürde yoktu.

Elinde bardakla tekrar pastaneye girerken, «Nereye gitmişse bulamadım,» dedi.

«Ondan, bir kuart** istemişti o» dedi karısı.

Was wollen sie (Almanca) Ne istiyorsunuz?
kuart 1 litreye yakın hacim ölçüsü, galonun dörtte biri.

Genç beyefendi, kıza sordu «Dörtte bir litresi ne kadar?»

«Beyaz şarabın mı? Bir lira.»

«Hayır, marsalanın.» Kendi bardağıyla birlikte Peduzzi'ninkini de uzattı. «Bunu da ona ekleyin.»

Kız, bir huniyle dörtte bir litrelik şarap ölçeğini doldurdu. «Bir de taşımak için şişe verin» dedi genç beyefendi. Kız bir şişe aramaya gitti. Bütün bunlar, onu eğlendiriyordu.

«Kendini böylesine berbat hissettiğin için üzgünüm, Tiny» dedi. «Yemekte öyle konuştuğum için özür dilerim. Kaldı ki, değişik açılardan aynı yere varıyorduk.»

Karısı, «Önemi yok» dedi, «Bütün bunlar hiçbir şeyi değiştirmez.»

«Çok üşüyor musun? Keşke bir kazak daha giyseydin.»

«Üzerimde üç tane kazak var.»

Kız, elinde incecik bir kahverengi şişeyle geldi ve marsalayı içine boşalttı. Genç beyefendi beş lira daha ödedi. Dışarı çıktılar. Kızı oldukça eğlendirmişlerdi. Peduzzi, elinde oltalarla, dönemecin kuytuda kalan öbür ucunda, bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu.

«Haydi, gelin,» dedi, «Ben oltaları taşıyacağım. Görseler de ne fark eder? Kimse bizi rahatsız edemez. Ben Municipio'dakileri de tanırım. Bir zamanlar askerdim. Bu şehirde herkes beni sever. Ben kurbağa satarım. Balık avlamak yasaksa ne çıkar. Hiç. Hiçbir şey. Dert değil. Sana söylüyorum, kocaman alabalıklar var. Hem de bir sürü.»

Irmağa doğru tepeden aşağı iniyorlardı. Kasaba arkada kalmıştı. Güneş, buluta girmiş, yağmur çiseliyordu. Peduzzi, önünden geçtikleri bir evin kapısında duran bir kızı göstererek, «İşte,» dedi, «kızım.»

Karısı, «Baldızı mı?» diye sordu, «Bize baldızını göstermek zorunda mı?»

Genç beyefendi, «Kızım dedi,» diye karşılık verdi.

Peduzzi, eliyle gösterirken, kız içeri girdi. Tarlaların içinden geçerek tepeyi indiler ve ırmağı izlemek üzere döndüler. Peduzzi, devamlı gözlerini kırpıştırarak, bilgiç bilgiç, hızlı hızlı bir şeyler anlatıyordu. Üçü yan yana yürürlerken, karısı bir ara, rüzgârın getirdiği, Peduzzi'nin nefesini duydu. Bir keresinde de, Peduzzi'nin dirseği kadının kaburgalarına çarptı.

Kimi kez d'Ampezzo lehçesiyle konuşuycr, kimi kez de Tiroller Almancasına geçiyordu. Genç beyefendiyle karısının hangi dili daha iyi anladıklarını kestirememiş, onun için iki dili de kullanmaya özen göstermişti. Genç beyefendi, «Ja, Ja» deyince de büsbütün Tiroller diliyle konuşmaya karar verdi. Genç beyefendi ve karısı hiçbir şey anlamıyorlardı, konuşmalarından.

«Kasabada herkes bizi elimizde oltalarla geçerken gördü. Belki de şu anda av bekçisi peşimizdedir. Keşke şu pis işe hiç kalkışmasaydık. Dahası, şu Allahın cezası moruk da iyice sarhoş.»

«Tabii, geriye dönmeye cesaretin yok,» dedi karısı, «Tabii ki yola devam etmek zorundasın.»

«Sen niye geri dönmüyorsun? Haydi, geri dön, Tiny.»

«Seninle kalacağım. Seni hapse atacak olurlarsa, hiç olmazsa birlikte gireriz içeri.»

Irmağın kenarında aşağıya doğru sert bir dönüş yaptılar.

Peduzzi durmuş, parkası rüzgârda uçuşurken, ırmağı işaret ederek, bir şeyler anlatıyordu. Sağ tarafta bir çöp yığını vardı.

«İtalyanca söyle,» dedi genç beyefendi.

«Un' mezz'ora. Più d'un mezz'ora.»

«Daha en aşağı yarım saatlik yolumuz olduğunu söylüyor. Geri dön, Tiny. Zaten bu rüzgârda üşüyorsun. Bu berbat günde nasıl olsa eğlenemeyeceğiz.»

«Pekâlâ,» diyerek otlu kıyıyı tırmanmaya başladı.

Peduzzi, suyun yanındaydı ve kadının gittiğini fark ettiğinde, kadın, tepede gözden kaybolmak üzereydi. «Frau!» diye bağırdı, «Frau! Fraulein! Gitmeyin!»

Kadın, tepeyi aşarak yoluna devam etti. Afallamıştı.

Oltalardan birinin parçalarını tutan kauçuk bantları çıkardı ve parçaları uç uca getirerek birleştirmeye koyuldu.

«Hani daha yarım saatlik yolumuz olduğunu söylemiştin?»

«A, evet. Yarım saatlik mesafedeki yer çok iyi. Burası da iyi.»

«Öyle mi?»

«Tabii. Burası da güzel, orası da.»

Genç beyefendi kıyıya oturdu, oltayı birleştirdi, makarayı taktı, işaretli yerlerden sopaya misinayı geçirdi. Kasabadan, ırmak kıyısına, her an bir av bekçisi ya da vatandaşlar toparlanıp

gelebilir, diye ödü kopuyordu. Huzursuzdu. Kasabanın evleriyle tepedeki çan kulesini görebiliyordu. Yem kutusunu açtı. Peduzzi, eğilerek yassı ve sert başparmağıyla işaretparmağını kutuya sokarak, ıslak yemleri karıştırdı.

«Kurşunun var mı?»

«Hayır.»

«Kurşun olması şart.» Peduzzi heyecanlanmıştı. «Piombo olması gerekli. Piombo. Küçük bir piombo. Tam şurada. Tam kancanın tepesinde. Yoksa yem, suyun üzerinde yüzer. Kurşunsuz olmaz. Yalnızca küçücük bir piombo.»

«Sen de var mı?»

«Hayır.» Sırtındaki asker parkasının ceplerinin astarında birikmiş tozları saçarak, çaresizlikle ceplerini karıştırdı. «Bende de yok. Piombosuz olmaz.»

«O halde balık avlayamayız,» dedi genç beyefendi ve oltasının sopasını gevşeterek, misinayı geri sarmaya başladı. «Piombo alır, balığa yarın geliriz.»

«Fakat dinle, caro, piombosuz olmaz. Olta suyun üzerinde yüzer.» Peduzzi'nin güzelim günü gözlerinin önünde paramparça oluyordu. «Piombo şart. Küçücük olsaydı bile yeterdi. Oltaların yepyeni ve tertemiz, gelgelelim kurşunun yok. Bilseydim getirirdim. Her şey tamam demiştin.»

Genç beyefendi, eriyen karlardan rengini kaybetmiş ırmağa baktı. «Biliyorum» dedi, «Biraz piombo alır, balığa yarın geliriz.»

«Yarın sabah, hangi saatte? Söyle, bana.»

«Yedide.»

Güneş çıkmıştı. Hava ılımış, güzelleşmişti. Genç beyefendi rahatladı. Artık yasalara karşı gelmiyordu. Kıyıya oturdu ve cebinden marsala şişesini çıkarıp, Peduzzi'ye uzattı. Peduzzi geri verdi. Genç beyefendi bir yudum içti ve tekrar Peduzzi'ye uzattı. Peduzzi yeniden geri verdi. «İç,» dedi, «İç. Bu senin marsalan.» Genç beyefendi tekrar bir yudum aldıktan sonra şişeyi ona teslim etti. Peduzzi, dikkatle bakmıştı. Şişeyi kaptığı gibi kafasına dikti. Gözlerini, dar kahverengi şişenin dibine dikmiş içerken, boynunun kırışıklıklarındaki ağarmış kıllar titriyordu. Hepsini içti bitirdi O içerken, güneş tekrar göründü. Çok güzel bir havaydı. Her şeye rağmen olağanüstü güzellikte bir gündü. Harika bir gündü.

«Senta, caro! Yarın sabah yedide.» Genç beyefendiye birkaç defa caro, diye hitap etmişti ve hiçbir şey olmamıştı. Enfes bir marsalaydı. Gözleri parıldadı. Daha önünde böyle nice günler vardı. İlki, yarın sabah yedide başlayacaktı.

Tepeyi tırmanarak, kasabaya doğru yürümeye başladılar. Genç beyefendi önden gidiyordu. Tepenin epey yukarısına geldiklerinde Peduzzi seslendi:

«Dinle, caro, bana bir iyilik için beş lira verir misin?»

Genç beyefendi kaşlarını çatarak, «Bugün için mi?» diye sordu.

«Hayır, bugün değil. Bana parayı bugünden, yarın için ver. Yarın için her şeyi ben sağlayacağım. Ekmek, salam, peynir, hepimize ağzımıza layık şeyler... Sen, ben ve Signora. Balık avı için yem, sadece solucan değil, küçük

balıklar da getireceğim. Belki biraz marsala bile alabilirim. Hepsi beş liraya. Bu iyilik için, beş lira.»

Genç beyefendi cüzdanını karıştırdı ve bir iki liralık, iki de bir liralık çıkardı, verdi.

Peduzzi, bir Carlton kulübü üyesinin bir diğerinden, Morning Post'u kabul ederkenki ses tonuyla, «Teşekkür ederim, caro, teşekkür ederim,» dedi. İşte yaşamak buydu. Donmuş gübreyi, gübre çatalıyla kırarak, otelin bahçesindeki işini de çözümlemişti. Hayat, gözlerinin önünde açılıyordu.

«Yedide görüşmek üzere, caro,» diyerek, genç beyefendinin sırtına vurdu. «Tam yedide.»

Genç beyefendi cüzdanını cebine koyarken, «Belki de gitmem,» dedi.

«Ne,» dedi Peduzzi, «Ben balıkları getireceğim Sinor, salam, hepsini. Sen, ben ve Signora. Üçümüz.»

«Belki ben gitmem,» dedi genç beyefendi, «Büyük bir ihtimalle gitmem. Resepsiyona, patrona haber bırakırım.»

Caddenin aşağı kısmından yaklaşan davul seslerini, ardından düdükleri ve kavalları duydum. Derken, köşeyi döndüler, hepsi dans ediyorlardı. Caddeyi kaplamışlardı. Onu önce Maera gördü, sonra da ben. Çömelmek için müziğe ara verdiklerinde, o da ötekilerle birlikte yere eğildi ve tekrar başladıklarında, havaya zıplayarak, dans ederek onlarla birlikte yola devam etti. Zilzurna sarhoştu.

«Sen peşinden git,» dedi Maera, «benden nefret ediyor.»

Koşup adamlara yetiştim. Müzik başlamadan önce yere çömelmiş beklerlerken, koluna yapıştım, «Haydi Luis, Allah aşkına bugün öğleden sonra boğaları bırakma,» dedim. Beni dinlemedi bile, bütün dikkatiyle müziğin başlamasını bekliyordu.

«Aptallık etme, Luis otele dön.»

Müzik başlar başlamaz ayağa fırladı, dönerek uzaklaştı, dans etmeye koyuldu. Tekrar koluna yapıştım, silkindi, «Beni rahat bırak. Sen benim babam değilsin!» dedi.

Otele döndüğümde, Maera balkondan onu getirip getirmediğime bakıyordu. Yalnız geldiğimi görünce içeri girdi, aşağıya indiğinde, her şeyden bezmiş gibiydi.

«Ne yapalım, eninde sonunda herif vahşi ve ilkel bir Meksikalı,» dedim.

«Evet,» dedi Maera, «O bir cornada yedikten sonra boğalarını kim öldürecek?»

«Herhalde, biz.»

«Evet, biz» dedi Maera, «biz vahşilerin boğalarını da ayyaşların boğalarını da riau-riau dansçılarının boğalarını da öldürürüz. Evet. Öldürürüz. Pekâlâ öldürürüz. Evet! Evet! Evet!»

Şimdi düşünüyorum da, babam sağda solda görülen bodur ve tıknaz adamlar gibi tombul olmak için yaratılmış olmasına karşın, hiçbir zaman şişman bir insan olmamıştı. Hayatının sonlarına doğru biraz toplamıştı ama o da kendi suçu değildi; artık yalnızca engelli koşulara katılıyordu; onlarda da ağırlık önemsizdi. Birkaç kat jarse fanilanın üzerine bir muşamba gömlek çekip, en üstüne de eşofman giydiğini ve tam öğle öncesi, kızgın güneşin altında beni de beraberinde koşturduğunu anımsıyorum. Sabah saat dörtte Torino'dan gelir gelmez, daha güneş yeni doğarken her şeyin çiyle kaplı olduğu saatte, taksiye atlar, doğru ahıra gelip, Razzo'nun atlarından birini alıp deneme koşusuna çıkarırdı. Döndüğünde çizmesini çıkarmasına yardım ederdim; üzerine kat kat gömlekler giyip, ayağına da bir çift lastik pabuç geçirdikten sonra birlikte yola koyulurduk.

Cokeylerin giyinme odasının önünde, ayaklarının ucunda zıplaya zıplaya gidip gelerek, «Davran bakalım, evlat!» derdi.

Önce sahanın etrafında attığımız turda kendisi düzgün adımlarla önden koşardı; sonra da kapıdan çıkar, San Siro çıkışındaki iki tarafı ağaçlıklı yollardan birinde koşmaya başlardık. Yola çıkınca ben öne geçerdim, oldukça rahat

koşabilirdim ve geriye baktığımda, hemen arkamdan, hiç zorlanmadan koşmakta olduğunu görürdüm. Bir süre sonra tekrar geriye baktığımda, terlemeye başlamış olurdu. Çok terlediği halde gözlerini sırtıma dikip, tam arkamdan beni izlemeye devam ederdi. Bakışlarımı yakalayınca da hemen sırıtıp, «Çok terledin değil mi?»yi yapıştırırdı. Bizim pederin sırıttığını görüp de sırıtmamak mümkün değildi. Uzaktaki dağlara doğru koşuyu sürdürürdük ve sonunda babam, «Hey Joe!» diye seslenirdi; dönüp baktığımda, belinin etrafındaki havluyu boynuna dolayarak bir ağacın altına çökmüş olduğunu görürdüm.

Dönüp yanına oturduğumda cebinden bir ip çıkarır, güneşin altında sırılsıklam ter içinde ip atlamaya başlardı. Yolun kıyısında, beyaz tozların içinde dörtnala ip atlamayı sürdürürken, güneş gitgide kızgınlaşır, o da gitgide hızlanırdı. Doğrusu bizim pederin ip atlayışını seyretmek de çok zevkliydi. İpi, kâh fırıldak gibi hızlı hızlı çevirir; kâh, havada asılı bırakırcasına yavaşlatırdı. Hele, büyük beyaz öküzlerin çektiği yük arabalarının yanlarında yürüyerek kente doğru yol alan İtalyan köylülerinin bize bakışları, görülecek şeydi. Bizim pedere kaçık gözüyle baktıkları kesindi. O yine ipini vızıldatırcasına süratle çevirmeye başlayınca, adamların gözleri takılır, öylece kıpırtısız onu seyrederlerdi; sonra toparlanır, öküzleri üvendire ile dürtüp, yola koyulurlardı.

Oturup, onu böyle güneşin altında çabalarken seyrettiğim zamanlar, ona ne kadar bağlı olduğumu hissederdim. Doğrusu beni çok

eğlendirirdi. Sözünü ettiğim bu sıkı idmanın sonunda, ipini son bir defa vızıltıyla pervane yapıp, yüzünden su gibi ter akıttıktan sonra ipini ağaca fırlatır; gelir yanıma oturur; havlusuyla süveterini boynuna sararak ağaca yaslanırdı.

«Ne yazık ki artık eskisi gibi değil, Joe» derdi ve geriye yaslanıp gözlerini kapar, uzun uzun, derin nefes alırdı: «Gençlikteki gibi değil artık.» Sonra ayağa fırlardı ve vücudu soğumadan yeniden ahıra doğru koşardık. Kilo almaktan ancak, bu şekilde kurtuluyordu. Bu konuda sürekli endişeliydi. Cokeylerin çoğu at üstünde bütün fazla kilolarından kurtulabilirler. Bir cokey her ata binişinde bir kiloya yakın kaybeder, ama bizimki âdeta kurumuştu ve böyle çılgınca koşmadıkça kilosunu koruyamıyordu.

Bir keresinde hatırlıyorum, San Siro'da Buzoni hesabına ata binen bir Regoli, çayırın öbür yanından gelmiş, tartı odasından çıktıktan sonra, kamçısıyla hafif hafif çizmelerine vurarak soğuk bir şeyler içmek için bara doğru gidiyordu. Bizim peder de onun ardından tartılmış, artık küçülmüş ipek takımları içinde, kolunun altında eyeri, kıpkırmızı ve yorgun bir yüzle barın önünde duran genç Regoliye bakakalmıştı. Ben de, herhalde yanından geçerken Regoli babama çarptı, diye düşünmüş, «Neyin var baba?» diye sormuştum. O da Regoliye bir süre daha baktıktan sonra, «Allah kahretsin!» diyerek giyinme odasına gitmişti.

Milano'da kalıp da Milano ve Torino'da ata binmeye devam etmiş olsaydık hiç sorun çıkmazdı; eğer, kolay pist diye bir şey varsa,

onlar da bu iki yerde olanlardır. İtalyanların son derece çekişmeli olduğunu söyledikleri bir engelli yarışın sonunda babam, kazananların tarafında atından inerken, «Çocuk oyuncağı bunlar, Joe,» demişti. Bir başka kez sorduğumda, «Bu yol kendiliğinden gider. Engelleri tehlikeli yapan, gittiğin hızdır, Joe. Burada hızlı gitmiyoruz, engeller de zor değil. Fakat, her zaman engeller değil, hız insanın başına iş açar,» demişti.

Şimdiye kadar gördüğüm en güzel koşu pisti San Siro'dakiydi; ama bizim peder, orada hayatından pek memnun değildi. Mirafiore ile San Siro arasında mekik dokumak ve her Allahın günü ata binerek, iki günde bir de geceyi trende geçirmek hiç çekilir şey değildi.

Doğrusu atlar için, ben de deli oluyordum. Fırlayıp, bitiş çizgisine kadar koşmalarında insanın içini saran bir şey vardı. Cokeyler dizginlerini sıkı sıkı tuttuğu sürece, atların, dans edercesine gergin bir şekilde hareket etmelerini, dizginleri gevşeyinceyse hızlanmalarını seyretmenin tadına doyum olmazdı. Hele engelin önüne geldiklerinde kalbim durabilirdi. Özellikle, San Siro'da arkası dağlarla çevrili o geniş yemyeşil çayır, startı veren kocaman kamçılı şişman İtalyan, sinirli hareketlerle kıpırdayan atları zapt eden cokeyler, ardından demir kapının yükselivermesi, zilin çalması, atların hep birden fırlamaları, sonra teker teker aradaki mesafeyi açmaları, doğrusu hep görülecek şeylerdi. Atların bir anda nasıl ok gibi fırladıklarını bilirsiniz. Eğer tribünden dürbünle seyrediyorsanız, yalnızca ileri atılışlarını görürsünüz

ve zilin sesi binlerce yıl yankılanır, bir de bakarsınız ki, atlar dönüp gelmişler bile. Bana bu kadar zevk veren başka hiçbir şey yoktu.

Fakat, bir gün, bizim peder giyinme odasında sokak kıyafetini giyerken, «Bu meretlerin hiçbirine at denmez, Joe. Paris'te olsa bunların topunu derilerini ve toynaklarını yüzmek için öldürürlerdi,» demişti. Lantorna'yı, son yüz metrede şişeden mantar çekercesine süratlendirerek, Premio Commercio'yu kazandığı gündü.

Tası tarağı toplayıp İtalya'dan ayrılışımız, Premio Commercio'dan hemen sonraydı. Bizim peder, Holbrook ve sürekli mendiliyle yüzünü silen hasır şapkalı bir İtalyan, Galleria'da bir masada oturmuş, tartışıyorlardı. Fransızca konuşuyorlardı ve bir meseleden dolayı öteki ikisi, bizim pederi sıkıştırıyorlardı. Bizimki sonunda çareyi susmakta bulmuştu, gözlerini Holbrook'a dikmiş, öylece oturuyordu, ötekilerse, ısrar ediyorlar, sırayla konuşmayı sürdürüyorlardı; şişko olanı, durmadan Holbrook'un sözünü kesiyordu.

«Sen gidip bana bir Sportsman al, Joe, olmaz mı?» dedi, peder ve gözlerini Holbrook'tan ayırmadan, elime birkaç soldi tutuşturdu.

Galleria'dan çıkıp, La Scala'nın önüne doğru yürüdüm, bir gazete aldım, tekrar geri geldiğimde rahatsız etmemek için biraz uzakta bekledim. Çünkü bizim peder sandalyesine yaslanmış, önündeki kahvesine bakıyor, dalgın dalgın kaşığı ile oynuyordu, Holbrook'la şişko ayaktaydılar ve şişko yüzünü silerek kafasını sallıyordu. Yaklaştım, babam, sanki öteki ikisi orda

değillermiş gibi bir ifadeyle, «Dondurma ister misin, Joe?» diye sordu. Holbrook bizim pedere baktı baktı ve dikkatle sözcüklerinin üzerine basarak, «Orospu çocuğu!» dedi ve şişkoyla birlikte ahırların arasında kayboldular.

Babam oturduğu yerde, kalakaldı, bana sanki gülümsüyormuş gibi bakıyordu, yüzü bembeyazdı, kendisini çok kötü hissettiği belliydi; bense korkmuştum ve midem bulanıyordu; çünkü bir şeyler olduğu belliydi ve adamın birinin babama orospu çocuğu demesini ayrıca ağzının payını almamış olmasını kabul edemiyordum. Babam Sportsman'i açtı, bir süre engelli koşu sayfasını inceledi ve sonra bana dönüp, «Hayatta birçok şeyi sineye çekmelisin, Joe,» dedi Üç gün sonra, bir valiz ve bir sandığa sığdıramadığımız her şeyi Turner'in ahırının önünde bir mezatta elden çıkardıktan sonra, Turin trenine binerek, Milano'dan, bir daha dönmemek üzere ayrıldık. Paris'e gidiyorduk.

Paris'e sabah erkenden vardığımızda, babamın Gare de Lyon olduğunu söylediği uzun ve kirli bir istasyona indik. Milano'da sokaklarda herkes bir yere gider, bütün tramvaylar bir yere varır, karışıklık çıkmaz, buna karşılık Paris'te her şey bir şaşırtmaca gibidir; işin içinden çıkılmaz. Zamanla Paris'in hiç olmazsa bir tarafını sevmeye başladım; dünyanın en iyi yarış sahaları buradaydı. Sanki bütün çarkı döndüren bu yarışlardı ve anlayabildiğim tek şey, otobüslerin her gün dosdoğru yarışların olduğu yere gittiğiydi. Paris'i hiçbir zaman adamakıllı öğrenemedim çünkü, haftada bir veya iki kez Maisons'daki öteki tanıdıklarla birlikte

kente indiğimizde, doğru Opera tarafındaki Café de la Paix'ye gider, orada otururduk. Sanıyorum ki, orası kentin en işlek yerlerinden biriydi. Paris gibi büyük bir kentin bir Galleria'sı olmaması ne tuhaf değil mi?

Biz de Chantilly'de kalan bizim atçılar grubu dışında hemen herkesin yaşadığı Maisons -Lafitte'de, Bayan Meyers adında birinin işlettiği bir pansiyonda kalıyorduk. Maisons, hayatımda gördüğüm yerler içinde keyifle yaşanacak en iyi yerlerden biriydi. Kasabanın kendisinde pek bir şey yoktu ama, bir gölü ve harika bir ormanı vardı. Oraya birkaç çocuk gider, bütün gün serserilik ederdik. Babamın yaptığı bir sapanla bir sürü şeyler vurmuştuk ama en iyi vurgunumuz bir saksağandı. Bir gün o sapanla genç Dick Atkinson bir tavşan vurmuştu, Dick'te sigara da bulunurdu; birden tavşan zıplayıp çalıların arasına kaçmıştı, biz de peşinden koşmamıza rağmen tavşanı yakalayamamıştık. Maisons'da ne çok eğlenmiştik! Bayan Meyers sabahtan yemeğimi hazırlar elime verirdi, ben de bütün gün yok olurdum. Fransızca konuşmayı çabucak öğrenmiştim. Kolay bir dildi.

Maisons'a gelir gelmez babam Milano'ya yazıp izin teskeresini istemiş, teskere gelene kadar epey huzursuz olmuştu. Babamın savaştan önce Maisons'da oturduğu zamanlardan tanıdığı bir sürü insan vardı. Onlarla Maisons'daki Café de Paris'te vakit geçirirdi. Vakti boldu, çünkü yarış ahırlarında cokeylerin işi sabah dokuzda bitmiş olurdu. İlk at grubunu koşuya sabah beş buçukta çıkarırlar, ikinciyi

de saat sekizde. Doğal olarak bu düzen, sabah erkenden kalkıp, akşam yine erkenden yatmayı gerektirir. Eğer cokey, başkası hesabına ata biniyorsa, kesinlikle kafayı çekemez, çünkü yaşı küçükse terbiye edicinin gözü daima onun üzerindedir; yaşı küçük değilse bile her zaman kendini kollamak durumundadır. Cokeyler çalışmadıkları zaman, genellikle diğer cokeylerle birlikte Café de Paris'te vakit geçirir, önlerinde madensulu vermut ya da buna benzer bir içkiyle iki üç saat oturabilirler, sohbet eder, hikâyeler anlatırlar, bahse tutuşurlar; orası onlar için bir kulüp veya Milano'daki Galleria gibi bir yerdir. Ancak orası tam olarak Galleria'ya benzemez, çünkü her dakika önünden insanlar gelir geçer ve masaların etrafı hep kalabalıktır.

Sonunda babamın teskeresi geldi. Bir kelime dahi eklemeden yolladılar. Babam, Amlens civarında birkaç kere ata bindi fakat babamla kontrat yapmaya pek yanaşmıyorlardı. Onu herkes severdi. Öğleden önce Café'ye her gidişimde babamı çevresindekilerle içki içerken bulurdum. İlk parasını bin dokuz yüz dörtte St. Louis'de dünya fuarında at sürerek kazanan öteki cokeyler gibi kasıntı değildi. George Burns'a şaka yollu takıldığı zamanlarda bizim peder, böyle söylerdi. Buna rağmen sanki herkes, babama iş vermemek için söz birliği etmişti.

Nerede koşu varsa oraya, her gün, Maisons'dan arabayla giderdik ve en zevkli iş buydu. Yazın atlar Deauville'den geri geldiğinde çok sevinirdim. Gerçi ormandaki serserilik

son bulmuştu; ama o zaman da, Enghien'e, Tremblay'e veya St. Cloud'ya gider, terbiye edicilerin ve cokeylerin tribününden atların çalışmalarını seyrederdik. Bu insanlarla haşır neşir olmak bana, at yarışları hakkında çok şey öğretti ve en çok hoşuma giden yanı da her gün oralara gidilmesi idi.

Hatırlıyorum, bir seferinde St. Cloud'daydık. İki bin franklık büyük bir yarış yapılacaktı; yedi at katılıyordu; War Cloud favori idi. Çayırdaki atları görmeye babamla ben de gitmiştim, doğrusu hepsi olağanüstü atlardı. Hele şu War Cloud dedikleri, koskocaman, heybetli, sapsarı bir attı. Bu dünyaya koşmak için geldiği her halinden belliydi. Hiç böyle bir at görmemiştim. Çayırda gezdiriyorlardı, başını öne eğmişti, yanımdan geçtiğinde bir tuhaf oldum, o kadar güzeldi ki... Yeryüzüne bunun kadar harikulade, sırım gibi, tırnağına kadar koşu için yaratılmış bir at daha gelmemiştir. Çayırın etrafında dönerken, bacağını yere koyuşu öyle gösterişli, sakin ve dikkatliydi, hareketleri öylesine uyumluydu ki, onda, doping iğnesi yemiş ikinci sınıf yarış atlarının sıçramalarından, ayak üstüne kalkmalarından ve vahşi bakışlarından eser yoktu; ne yapması gerektiğini çok iyi biliyordu. Etraf öylesine kalabalıktı ki tekrar baktığımda, War Cloud'un bacaklarını, hareket eden sarı bir gölge halinde ancak bir an seçebildim. Babam kalabalığı yarıp geçerken, ben de peşine takıldım, arka tarafta ağaçların arasındaki cokeylerin soyunma odalarına kadar gittik. Kapıdaki melon şapkalı adamın babama başını sallaması üzerine içeriye girdik; herkes oturmuş

giyiniyordu, kimi kafalarından gömleklerini geçiriyor, kimi çizmelerini çekiyordu; oda sıcaktı, ter ve liniment kokuyordu, dışardaki kalabalık içeriyi görmeye çalışıyordu.

Babam doğru, pantolonunu giymekte olan George Gardner'in yanına gidip oturdu ve sakin bir sesle, «Sonuç ne olacak dersin, George?» diye açıkça sordu, ağzını aramak boşunaydı çünkü söyleyebilecekse, George ona söylerdi.

George, dizliklerini iliklemek için eğilirken, alçak bir sesle, «Kazanamayacak,» dedi.

Babam «Kim kazanacak?» diye sorarken, kimse duymasın diye iyice eğildi.

«Foxless,» dedi George «ve eğer kazanırsa bana da birkaç bilet ayır.»

Babam tekrar sakin bir sesle George'a bir şeyler söyledikten sonra, George şaka eder gibi, «Sana söylediğim hiçbir şeyle bahse girme,» dedi ve biz, içeri bakan kalabalığı yararak, yüz franklık müşterek bahsin oynandığı yere gittik. Büyük bir iş döndüğünü hissediyordum; çünkü George, War Cloud'un cokeyi idi. Bahis oynanan yerin önünden geçerken babam, üzerinde başlangıç fiyatlarının yazıldığı sarı renkli bahis kâğıtlarından bir tane kaptı, War Cloud 5'e on ödüyordu, ona en yakın Cefisidote 3'e birdi, listede beşinci olan Foxless ise, 8'e birdi. Babam, Foxless için 5000 ganyan ve 1000 plase yatırdıktan sonra, tribünün arkasından dolaşıp merdivenlerden yukarı çıktık ve yarışı seyretmek üzere yerimizi aldık. Kalabalıkta adamakıllı sıkışmıştık. İlk olarak ortaya uzun ceketli, yüksek gri şapkalı, elinde katlanmış bir

kamçı tutan bir adam çıktı, sonra birbiri ardından atlar, üzerlerinde cokeyleriyle çıktılar Her birinin yanındaysa dizginleri tutan seyisler yürüyor, yaşlı adamı takip ediyorlardı. Büyük sarı at, War Cloud en önden çıktı. İlk bakışta insan onun, genel yapısını, hareketlerini ve bacaklarının uzunluğunu görene kadar, o kadar büyük değilmiş gibi duruyordu. Tanrım, hiç böyle bir at görmemiştim. O atı George Gardner sürüyordu ve bir sirk müdürü tavrıyla yürüyen uzun gri şapkalı adamı izliyordu. Güneşin altında pırıl pırıl kayarcasına ilerleyen War Cloud' un peşinden, Tommy Archibald'in sürdüğü güzel başlı siyah bir at gidiyordu. Siyahı takip eden beş at daha, sırayla yavaş yavaş tribünün önünden geçtiler. Babam siyah atın Foxless olduğunu söyleyince şöyle alıcı bir gözle baktım, o da güzel bir attı; ama War Cloud bambaşkaydı.

Önümüzden geçerken, herkes, War Cloud'a tezahürat yaptı, doğrusu saygıya değer bir attı. Atlar, sıra sıra çimin öbür yanından döndüler ve yeniden yarış pistinin yanına geldiklerinde, sirkçibaşı seyislere, atların yerlerini alana kadar koşabilmeleri ve halkın atları iyice görebilmesi için, dizginleri bırakmalarını söyledi. Atlar tam yerlerini almışlardı ki, gong çaldı ve bir anda hepsi birden küçük oyuncak atlar gibi ileri atıldılar. Dürbünle seyrediyordum, War Cloud geriden takip ediyor, kızıl kahve atlardan biri önde gidiyordu. Geçip gittiler ve dönüp tekrar geldiler; önümüzden geçerlerken War Cloud, epey gerilerdeydi, Foxless ise rahatlıkla ilk sırayı koruyordu. Seyircilerin önünden geçip git-

meleri, gitgide küçülerek uzaklaşmaları, sonra dönemeçlerde hep bir araya toplanmaları ve sonunda düz yola geçmeleri insanı kendinden geçiriyor, kendini kaptırıp küfürü basmamak mümkün olmuyordu. Sonunda turu bitirip düz yola girdiklerinde Foxless, adamakıllı ilerdeydi. Herkes bir tuhaf olmuştu, garip bir şekilde War Cloud'un adını tekrar ediyor ve piste iyice yaklaşıyordu. Birdenbire gruptan kopan, at başlı sarı bir ok, hızla ilerleyerek dürbünümün görüş sahasına girdi ve herkes, çılgınca War Cloud diye bağırmaya başladı. War Cloud, hayatımda şimdiye kadar hiçbir şeyde görmediğim bir hızla fırladı ve cokeyinin çılgınca kamçıladığı, koşabileceği en büyük hıza erişmiş olan siyah Foxless'a yaklaştı, bir an aynı hizada gittiler, fakat sonra War Cloud başını öne çıkarıp büyük bir hamle yaparak öbürünün iki katı hızla gider gibi göründü; ancak aynı hizaya geldikleri an, varış çizgisini geçmişlerdi ve numaralar asıldığında, birincinin iki numaralı at olduğu görüldü, yani Foxless kazanmıştı.

Bir tuhaf olmuştum, içim titriyordu. Foxless'ın ne kadar kazandığını ilan edecekleri tahtayı görmek için aşağıya inerken, kalabalıktaki itiş kakışa biz de karışmıştık. Doğrusu, yarışı seyrederken, babamın Foxless'a ne kadar çok para koyduğunu tamamıyla unutmuştum. War Cloud'un kazanmasını öylesine istemiştim ki... Fakat artık her şey bitmişti; ayrıca kazanan ata oynamış olmak da büyük bir sevinçti.

«Harika bir yarıştı değil mi, baba?»

Ensesine kaymış melon şapkasıyla bana şöyle bir baktı, «George Gardner'in cokeyliğine

diyecek yok,» dedi, «War Cloud'un kazanmasına ancak böyle büyük bir cokey mani olabilirdi...»

Başından beri, bu işte bir iş olduğunu ben de seziyordum. Fakat babamın sorunu, bu şekilde bütün çıplaklığıyla ortaya koyması, bütün heyecanımı silip süpürmüştü. Tahtaya numaraların asılmasından, ödemelerin yapılacağını haber veren zilin çalmasından, hatta Foxless'ın 10'a 67.50 ödediğini görmemizden sonra bile sevinemedim. Herkes, devamlı, «Zavallı War Cloud! Zavallı War Cloud!» diyordu.. Bense, keşke cokey olsaydım da, o atı, o orospu çocuğunun yerine ben sürseydim, diye düşünüyordum. George Gardner'i bir orospu çocuğu olarak düşünmek belki de doğru değildi, onu seviyordum; üstelik, bize kazandırmıştı ama galiba yine de düşündüğümde haklıydım.

O yarışta babam çok para kazandı ve Paris'e daha sık gelmeye başladık. Yarışlar Tremblay'de olduğu zaman, ötekiler Maisons'a geri dönerlerken, babam, bizi yol üstünde kente bırakmalarını isterdi, Café de la Paix'nin terasında oturur, gelen geçeni seyrederdik. Orada oturmak öylesine eğlenceliydi ki... Café'nin önünden devamlı bir insan seli akıyor, türlü türlü tipler gelip oturanlara bir şeyler satmaya çalışıyorlardı ve ben babamla orada oturmaya doyamıyordum. En iyi orada vakit geçiriyorduk. Ortalıkta, top şeklinde bir şeyi sıkınca zıplayan komik tavşanlar satan adamlar dolaşırdı, bize yaklaştıklarında babam onlarla şakalaşırdı. Tam bir İngiliz gibi Fransızca konuşmaya başlardı, oysa onlar babamı tanırlardı, çünkü bir cokey

her halinden bellidir; üstelik, her zaman aynı masada oturduğumuzdan bizi orada görmeye alışmışlardı. Evlenecek kızlar listesi satan adamlarla, sıkınca içinden horoz çıkan plastik yumurtalar satan kızlar bile vardı. Bir de solucan görünüşlü bir ihtiyar vardı, elindeki Paris kartpostallarını herkese göstererek gezinirdi; tabii kimse almazdı, derken yeniden gelir, bu kez paketin altını açar, açık saçık kartpostallar çıkarırdı, herkes üzerine üşüşür, kapışırdı. Gelen geçen bütün bu insanlar öyle komiktiler ki... Yemek zamanı, onlara yemek yedirecek birilerini arayan kızlar belirirdi, gelir babama laf atarlar, babam da onlarla Fransızca şakalaşırdı, sonra da hafifçe benim başımı okşayıp uzaklaşırlardı. Bir keresinde yanımızdaki masada bir Amerikalı kadınla kızı oturmuş, dondurma yiyorlardı, kız harikuladeydi ve ben kızdan gözlerimi ayırmıyordum; ben gülümseyince o da bana gülümsemişti ama daha ileriye gidememiştim. Çünkü, ertesi günler ana kızı aradığım; gidip kızla konuşmayı hayal ettiğim; öyle ki tanışırsam, annesi onu Auteuil'e ya da Tremblay'e götürmeme izin verir mi, diye sormayı tasarladığım halde, onlara bir daha rastlayamadım. Her neyse, herhalde kıza yaklaşıp konuşmak da bir işe yaramayacaktı; çünkü, «Affedersiniz, belki size bugün Enghien'de kazanacak atın adını verebilirim,» diye söze başlamayı kararlaştırmıştım ve belki de kızcağız, ona gerçekten kazanacak atı söylemediğimi, onu yanıltacak bir tahmin yürüttüğümü sanacaktı.

Babamla beraber Café de la Paix'de otururduk, garsonla aramız çok iyiydi, çünkü ba-

bam, beş franklık viski içerdi ve bu da hesap geldiğinde yüklüce bir bahşiş vermeyi gerektirirdi. Bizim peder şimdi her zamankinden çok içiyordu, ama artık hiç ata binemez olmuştu, üstelik viskinin kilo almasını engellediğini söylüyordu. Oysa ben, pekâlâ kilo aldığını görüyordum. Maisons'daki eski arkadaşlarından da artık uzaklaşmıştı; şimdi yalnızca benimle bulvarda oturmaktan zevk alıyor gibiydi. At yarışlarında her gün biraz daha para kaybediyordu. Kaybettiği gün biraz hüzünlenir, masamıza yerleşip ilk viskisini içtikten sonra, yine keyfi yerine gelirdi.

Paris-Sport dergisini okurken, arada gözlerini bana çevirir, «Kız arkadaşın nerede, Joe?» diye şaka yollu sorardı. Geçen gün yan masada oturan kızdan ona da bahsetmiştim. Sorduğunda yüzümün kızardığını hissederdim, ama kızla ilgili şaka yapılmasından hoşlanıyordum. Güzel bir duyguydu. «Aman gözlerini iyi aç, Joe,» derdi, «bir gün geri gelecek.»

Bana çeşitli şeyler hakkında sorular sorardı, yanıtlarımın kimisi onu güldürürdü. Sonra o başlardı, değişik şeylerden söz etmeye; Mısır'da at üstündeki anılarından, annem ölmeden önce St. Moritz'de nasıl buz üstünde ata bindiğinden, ya da savaş sırasında Fransa'nın güneyinde beş parasız, bahissiz, seyircisiz nasıl muntazam at yarışları düzenlediklerinden söz ederdi. Üstelik bu yarışlar cokeylerin, atları canlarını çıkartırcasına koşturdukları ciddi yarışlardı. Hele birkaç içki içtikten sonra babamın konuşmasını, saatlerce dinleyebilirdim. Kentucky'de geçirdiği çocukluğundan, rakun

avına gidişinden, Amerika'da her şey bozulmadan önceki eski günlerden söz ederdi: «Joe, şöyle dişe dokunur bir para sahibi olduğumuz zaman, Amerika'ya geri gideceksin ve okuyacaksın,» derdi.

Ben de, «Eğer her şey bozulmuşsa niçin okumak için ta oraya gideyim?» diye sorardım.

«O başka...» derdi ve garsonu çağırarak sıra sıra dizilmiş bardak altlarının borcunu öderdi. St. Lazare garına kadar taksiyle giderdik, oradan da Maisons trenine binerdik.

Bir gün Auteuil'de bir yarıştan sonra babam kazanan atı 30.000 franga satın aldı. Atı elde etmek için babamın biraz fiyat yükseltmesi gerekti, fakat sonunda atı babama bırakmaya razı oldular ve bir hafta içinde de izin kâğıdı işlemleri tamamlanmıştı. Babam bir atın sahibi olunca öylesine gurur duymuştum ki... Charles Drake ile görüşerek ata ahırda bir yer ayarladı. Paris'e gelişleri iyice azalttı ve tekrar koşup terlemelere başladı. Seyis olarak sadece ikimiz vardık. Atımızın ismi Gilford'du, İrlanda cinsiydi, tatlı tatlı atlayıp sıçrıyordu. Babam, atı kendisi eğittiği ve sürdüğü takdirde iyi bir yatırım olacağını hesaplıyordu. Bütün bunlardan gurur duyuyordum ve Gilford'un War Cloud kadar iyi bir at olduğuna inanıyordum. İyi, sağlam bir atlayıcı idi, kızıl kahverengindeydi, istendiği takdirde düz yolda oldukça hızlıydı ve güzelliğine bir diyecek yoktu.

Ona bayılıyordum. Babamla ilk defa yarışa 2.500 metre engellide girdiler, üçüncü bitirdi. Babam kan ter içinde attan indiğinde çok

mutluydu, doğru tartılmaya gitti, bense sanki bu, babamın katıldığı ilk yarışmışçasına gurur duymuştum. İnsan uzun zamandır ata binmediyse, ömründe hiç ata binmemiş birinden farksızdır. Şimdi artık her şey değişmişti. Milano'dayken, babam büyük yarışlara bile fazla aldırmaz, kazandığı zamanlar bile heyecanlanmazdı, oysa şimdi öyleydi ki, yarıştan bir gece önce kesinlikle uyku tutmuyordu ve göstermemesine karşın, biliyordum ki babam da çok heyecanlanıyordu. İnsanın kendi atıyla yarışması başka oluyor.

Babamın Gilford'la katıldığı ikinci yarış, Auteuil'de 4.500 metre engelli Prix du Marat idi. Yağmurlu bir pazardı. Babam fırlar fırlamaz, bana onları seyretmem için aldığı yeni dürbünüm elimde, tribünde en öne geçmiştim. Yarış pistinin uzakta kalan ucundan yola çıktılar ve engele vardıklarında ufak bir karışıklık oldu. Meşin gözlüklü bir at huysuzluk ediyordu, engelin önünde iki ayak üzerinde yükselerek engele çarptı, fakat babamı beyaz çaprazlı siyah ceketinin içinde siyah kepiyle Gilford'un üzerinde oturmuş, atı okşarken seçebiliyordum. Atlar sıçrayarak uzaklaştılar ve ağaçların arkasında gözden kayboldular. Kulağımda hâlâ gong çalıyor, gişe kepenklerinin inişi yankılanıyordu. Aman Tanrım! Ne kadar heyecanlıydım, atlara bakmaya cesaretim kalmamıştı, fakat yine de dürbünümü ağaçların arasından çıkmaları gereken yere ayarlamıştım. Yeniden göründüklerinde bizim siyah ceketli üçüncü durumdaydı ve kuşlar gibi zıplayarak süzüldüler. Sonra tekrar gözden kayboldular, tekrar gö-

ründüler ve tepe aşağı inişe geçtiler, hepsi tatlı tatlı, gayet güzel ve rahatlıkla hareket ediyorlardı, hep birlikte engeli atlayıp, yine tek parça halinde uzaklaşıyorlardı. O kadar birbirlerine yapışmışçasına, kayarak ilerliyorlardı ki, âdeta üstlerine basarak pisti boydan boya geçmek mümkündü. Çok yüksek bir çift engeli aşmaya çalışırlarken, bir şeyin düştüğünü gördüm. Kim olduğunu seçemiyordum, neyse ki bir dakikaya kalmadan at ayağa kalkmış, dörtnala koşmaya başlamıştı. Atlar tekrar soldaki dönemeçte bir araya geldiler ve düz yola geçtiler Taş duvarın üzerinden atlayıp, tam tribünlerin önündeki su engelini geçmek üzere hep birden düz yola toplandılar. Yaklaştıklarını gördüm ve önümüzden geçerlerken, babama seslendim, bir boy farkla önden gidiyordu ve ilerliyordu, bir maymun kadar çevikti; şu anda hepsi su engelini aşmak için yarışıyorlardı. Suyun önündeki büyük engelin üzerinden fırladılar ve birden bir çarpışma oldu, atlardan ikisi kenara çekilip yola devam ettiler, öteki üçüyse üstüste yığılmışlardı. Babamı bütünüyle gözden kaçırmıştım. Atlardan biri dizlerinin üzerinden ayağa kalkınca, cokeyi dizginleri tutarak ata bindi ve ileri fırladı. Öteki at yerden kalkmış, kafasını silkerek uzaklaşırken dizginler başıboş iki yanından sallanıyordu, cokeyiyse pistin öbür yanına doğru sendeliyordu. Sonra baktım, Gilford, babamı üzerinden yuvarladı, ayağa kalktı ve üç ayağı üzerinde koşmaya başladı, kopmuş toynağı sallanıyordu. Babam biraz ilerde sırtüstü çimler üzerinde yatıyordu, başının bir tarafı kan içindeydi. Tribünlerden koşarak indim, kalaba-

lığı yardım, piste varınca polisin biri beni kolumdan yakalayıp tuttu, iki iriyarı sedye taşıyıcısı babama doğru gidiyordu ve pistin öteki ucunda, üç atın, ağaçların arasından dörtnala çıkıp, engeli atlamak üzere sıçradıklarını gördüm.

İçeri getirdiklerinde babam ölmüştü; bir doktor diğer ucunu kulağına soktuğu bir aletle babamın kalbini dinlerken, yarış pistinden bir silah sesi geldi, demek ki Gilford'u vurmuşlardı. Sedyeyi hastane odasına taşırlarken babamın yanına uzandım, sedyeye sıkı sıkı sarılıp ağladım, ağladım; yüzü öylesine beyaz, öylesine uzaklarda ve ölüydü ki... Babam öldüğüne göre Gilford'u vurmak zorunda değillerdi, diye düşünmekten kendimi alamadım. Belki de ayağı iyileşirdi. Ne bileyim ben. Babamı öyle çok seviyordum ki...

Sonra, içeri birkaç kişi girdi, bir tanesi sırtıma vurarak beni teselli etmeye çalıştı, sonra gidip babama baktı, karyolanın üzerinden bir çarşaf çekip üzerine örttü; ötekiyse o sırada telefonda Fransızca konuşuyor, babamı Maisons'a götürmesi için bir cankurtaran yollamalarını söylüyordu. Ağlamaktan kendimi alamıyordum, âdeta nefesim kesiliyordu, derken, George Gardner geldi, yanıma oturdu, kolunu omzuma dolayarak, «Haydi Koca Joe, kalk, dışarı çıkıp cankurtaranı bekleyelim,» dedi.

George'la birlikte kapıya çıktık, feryatlarımı bastırmaya gayret ediyordum; George mendiliyle yüzümü sildi ve halk dışarı çıkarken biz biraz geride durmuş, kalabalığın dağılmasını beklerken, yanımızdakilerden birisi, bir tomar müşterek bahis biletini sayıyordu, «Eh, Butler cezasını buldu,» dedi.

Öbürü de «Sahtekârın cezasını bulup bulmadığı umurumda değil. Sonunun böyle olacağı belliydi» diye cevap verdi.

«Hem de nasıl,» dedi, bir diğeri ve elindeki bir tomar bileti ortasından yırttı.

George Gardner konuşulanları duyup duymadığımı anlamak için bana baktı, hepsini duymuştum. «Sen bu serserilerin lafına bakma, Joe. Baban çok iyi bir insandı,» dedi.

Bilmiyorum. Ağızlarını açmaya görsünler, insanın elle tutulacak yanını bırakmazlar.

———— oOo ————

NOBEL ÖDÜLÜ

HEMINGWAY

Çağımızın önde gelen yazarlarından Ernest HEMINGWAY, 1899'da Chicago yakınlarında doğdu. Babası doktordu. Hemingway ortaokulu bitirdikten sonra, Kansas City Star adlı gazetede çalışmaya başladı. Birinci Dünya Savaşı'na gönüllü olarak katıldı. 1918'de İtalyan ordusunda çarpışırken yaralanarak, cepheden ayrıldı ve Paris'e yerleşti. Burada Ezra Pound'dan büyük destek gören Hemingway, önce "Güneş de Doğar" (The Sun Also Rises) ve "Silahlara Veda" (A Farewell to Arms) adlı romanlarını yazdı. Silahlara Veda, yazara büyük ün sağladı. Bunu, avcılık serüvenlerini anlatan "Afrika'nın Yeşil Tepeleri" (The Green Hills of Africa) izledi. Dönemin birçok sanatçısı gibi İspanya İç Savaşı'na da katılan Hemingway, 1940'ta bu savaşı anlatan güçlü romanı "Çanlar Kimin İçin Çalıyor?" (For Whom the Bell Tolls)'u yayımladı. Bu roman çok geçmeden sinemaya uyarlandı. 1952'de yazdığı "İhtiyar Balıkçı" (The Old Man and the Sea) büyük yazarın ününe ün kattı. Bu başarısını 1953'te Nobel Edebiyat Ödülü izledi. 1961'de av tüfeğiyle vurularak ölen yazarın intihar mı ettiği, yoksa kazaya mı uğradığı kesin olarak öğrenilemedi.

Bu kitaptaki öykülerin kimisi, büyük savaşla ya da yaşam savaşı diyebileceğimiz küçücük olaylarla başlatılmaktadır. Çünkü Hemingway'e göre yaşamak, sürekli bir savaştır; havada, karada, ringde, arenada nerede olursa... Savaşın o korkunç havası bin bir güçlük içindeki insanları; oltasıyla, tüfeğiyle avcılar, ya da bir arenadaki çılgın insanlar, Hemingway'in yaşamında önemli yer tuttuğundan, okurunun da karşısına sık sık çıkıverir.

Bu küçücük olaylar, başkalarını da çağrıştırır okuyucuya. Ölümle dirim arasında bir insan... Onun, her türlü ikiyüzlülükten, yalandan arınmış duyguları, itirafları, umutsuzca, gerilim içindeki bekleyişi... Beri yandan, sıradan insanların yaşamlarından yalın, yalınlığı ölçüsünde de ilginç herhangi bir kesit, aynı inandırıcılıkla seriliveriyor gözler önüne. Aradığını bulamayanlar, kendini kanıtlamak isteyenler, bunalım geçirenler, yardımseverler, boş verenler... Daha niceleri vardır, Hemingway'in öykülerinde.

Ernest Hemingway, savaş romanlarının bu usta yazarı, aynı ustalığı öyküleriyle de kanıtlamaktadır; işte örneği: KİLİMANJARO'nun KARLARI.